

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

— İSTANBUL —
OKAN ÜNİVERSİTESİ

AİLE ŞİRKETLERİNİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ VE
MAKROEKONOMİDEKİ YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNAN DEMİRCİOĞLU

tarafından

YÜKSEK LİSANS

derecesi şartını sağlamak için hazırlanmıştır.

Mayıs, 2019

Program: Mühendislik Yönetimi

AİLE ŞİRKETLERİNİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ VE MAKROEKONOMİDEKİ
YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNAN DEMİRCİOĞLU

tarafından

OKAN ÜNİVERSİTESİ

Mühendislik Yönetimi Bölümüne

Yüksek Lisans

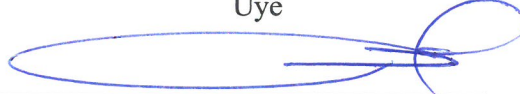
derecesi şartını sağlamak için sunulmuştur.

Onaylayan:

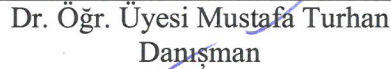

Prof. Dr. E. Esra Karadeniz
(Yeditepe Üniversitesi)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur Topçuoğlu
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Turhan
Danışman

Mayıs, 2019

Program: Mühendislik Yönetimi

KISA ÖZET

Küresel ülkeler ekonomilerinde en büyük oyuncular olan şirketler, ulusal ve uluslararası ekonomilere yön verirler. Ülkeler GSYH'si incelendiğinde toplam sermayenin büyük çoğunluğunun şirketlere ait olduğu tespit edilmiştir.

Dünya genelinde şirketlerin yapıları incelendiğinde, yaklaşık %90'nın aile şirketleri olduğu görülmektedir. Türkiye'de ki şirket yapıları ele alındığında ise yaklaşık %80'nin aile şirketi olduğu yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir.

Küresel ekonomilerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde aile şirketlerinin sürekliliği önem kazanmaktadır. Geçmişten günümüze, varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürebilmeyi başarmış, asırlık, hatta tarihçesi bin yılı aşkın şirketler bulunmaktadır. Bu işletmelerin birçoğu ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarında, faaliyetlerini halen sürdürmektedir.

Tez çalışması ile aile şirketlerinin, makroekonomideki önemine ve yapısal özelliklerine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile işletmeleri, Aile anayasaları, Aile konseyleri, Makroekonomi, Kurumsallaşma, Dünyanın en büyük aile şirketleri, Dünyanın en eski şirketleri, Türkiye'nin en eski şirketleri, Dünyada ve Türkiye'de ekonomi, Ekonomik göstergeler

ABSTRACT

Companies, which are the biggest players in the economies of global countries, direct national and international economies. When the GDP of the countries are examined, it is determined that the majority of the total capital belongs to companies.

When the structures of companies are examined around the world, 90% of them are family companies. Considering that the company is building on research conducted in Turkey is about 80% of the family-owned company has been identified as a result.

The continuity of family companies is gaining importance in the sustainable development targets of global economies. From the past to the present day, there have been more than a thousand years of history and companies that have managed to maintain their assets and activities. Many of these enterprises are still operating in national and international capital markets.

In this thesis, the importance and structural features of family companies in macroeconomics are discussed.

Keywords: Family businesses, Family constitutions, Family councils, Macroeconomics, Corporate governance, The world's largest family-owned companies, The world's oldest companies, Turkey's oldest companies, Economies in the world and Turkey, Economic indicators

TEŞEKKÜR

Yaşamım boyunca bana her alanda yanımda olduklarını hissettirdikleri, aile değerlerimiz ve ahlak, dürüstlük, hakkaniyet, adalet konuları ile doğru bir şekilde yetişmeme neden olan çok sevgili annem Gülsevîm Demircioğlu ile babam Hüseyin Demircioğlu'na teşekkürü bir borç bilirim. Önemli bir teşekkür borcumda, üniversite yaşamım boyunca maddi, manevi her konuda desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen insani, ahlaki, adalet, cömertlik, yardımseverlik, merhamet değerleri ile kendime örnek aldığım değerli aile büyüğümüz başta Sayın, İbrahim Polat, rahmetli Sayın, Abdulkadir Polat, Sayın, Şaban Polat ve Sayın, Şamil Polat'adır. Kendilerine saygılarımı sunuyorum. Bu çalışmayı, kurucusu oldukları, benimde bünyesinde çalıştığım ve çocukluk yıllarımdan beri koridorlarında büyüdüğüm, Polat Yol Yapı San. Ve Tic. A.Ş. şirketinin de bir aile şirketi olması vesilesi ile çalışmamda ilham kaynağı olan bugün şirket yönetiminde bulunan tüm yönetim kurulu üyelerine armağan ediyorum.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan, ne zaman başvursam, bana kıymetli zamanlarını ayırıp büyük bir ilgiyle faydalı olabilmek için elinden geleni fazlasıyla yapan, güler yüzünü ve samimiyetini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışman hocam Sayın, Dr. Mustafa Turhan'a, ilgisini ve önerilerini hiçbir zaman göstermekten kaçınmayan özellikle yüksek lisans yaptığım dönemlerde kişisel gelişim ve çeşitli eğitim programlarına beni yönlendiren okul hayatım haricinde profesyonel yaşamım için değerli vakitlerini ayırıp mentörlük yapan, çok değerli hocam Sayın, Dr. Ayşenur Topçuoğlu'na, tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübelerini paylaşan bunun yanı sıra tez jürim

olarak da bizi onurlandıran Yeditepe Üniversitesi, Ekonomi bölümünden değerli hocam Sayın, Prof. Dr. Esra Karadeniz'e ve İstanbul Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği bölümünden değerli hocam Sayın, Dr. Funda Sezgin'e en içten dileklerle teşekkür ve saygılarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

KISA ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	xi
GRAFİK LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ.....	xvi
I.BÖLÜM: İŞ DÜNYASINDA AİLE ŞİRKETLERİ KONUMU.....	1
1.1.Aile Şirketleri Genel İzahı.....	1
1.2.Aile Şirketlerinin Anlamı	3
1.3.Aile Şirketlerinin Yapısal Oluşumu	6
1.3.1.Ataerkil kültür	6
1.3.2.Serbest kültür	8
1.4.Aile Şirketlerinde Yönetim	9

1.4.1.Tarihte yönetim ve anlamı	9
1.4.2.Aile şirketlerinin yönetimi	11
1.5.Aile Şirketlerinin Sürekliliği	13
1.6.Aile Şirketlerinde Vizyon Ve Misyon Belirlenmesi	15
1.6.1.Vizyon belirlenmesi	15
1.6.2.Misyon belirlenmesi	16
1.7.Aile Şirketlerinde İlkeler Ve Değerler Belirlenmesi	17
1.7.1.Kurum kültürü.....	18
1.7.2.Aile şirketlerinde sürdürülebilirlik ve kurumsal kimlik	20
II.BÖLÜM: AİLE ŞİRKETLERİNDE KURUMSALLAŞMA	22
2.1.Aile Üyelerinin Kurumsallaşmaya Bakışı	22
2.1.1.Yönetim organlarının gelişmesi.....	25
2.1.2.İnsan kaynaklarının önemi	25
2.2.Aile Şirketlerinde Anayasalar	26
2.2.1.Tarihte anayasa ve anlamı.....	27
2.2.2.Aile anayasaları uygulaması	28
2.3.Aile Şirketlerinde Aile Bireylerinin İstihdamı	29

2.3.1. Temel karakteristik özellikleri	30
2.3.2. İletişim kabiliyetleri	30
2.3.3. Etkileme kabiliyetleri	31
2.3.4. Sorun çözme kabiliyetleri	31
2.3.5. Verim artırabilme kabiliyetleri	31
2.4. Aile Konseyleri	32
2.4.1. Aile konseyinin anlamı	32
2.4.2. Şirket hissedarı aktif aile üyeleri	33
2.4.3. Şirket hissedarı pasif aile üyeleri	34
2.5. Aile Şirketlerinde Profesyoneller ve Danışmanlar	35
2.5.1. Profesyonellerin şirket verimliliğine olumlu etkileri	35
2.5.2. Profesyonellerin şirket verimliliğine olumsuz etkileri	36
2.5.3. Müşavir danışmanlık yapan firmalar	37
2.6. Aile Şirketlerinde Başarısızlık Etkenleri	37
2.6.1. Aile içi rol kaynaklı sorunlar	38
2.6.2. Aile üyeleri arası rekabet etkeni sorunlar	39
2.6.3. Aile içi menfaat kaynaklı sorunlar	40

2.6.4.Aile şirketlerinde ücretleme kaynaklı sorunlar	41
2.6.5.Karar verme kaynaklı sorunlar.....	42
2.6.6.Kurumsallaşamama alışkanlıkları kaynaklı sorunlar	43
2.6.7.Yeni kuşak kaynaklı sorunlar.....	44
III.BÖLÜM: DÜNYA'DA VE TÜRKİYEDE EKONOMİ.....	46
3.1.Dünyada Ekonomik Durum.....	46
3.1.1.Uluslararası ekonomik göstergeler	47
3.1.1.1. Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde GSYH (%)	52
3.1.1.2. Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde toplam GSYH.....	58
3.1.1.3. Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde sosyal göstergeler .	67
3.1.1.4. Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde kişi başı GSYH.....	71
3.2.Türkiye'de Ekonomik Durum	74
3.2.1.Cumhuriyet öncesi ekonomik durum.....	74
3.2.2.Cumhuriyet dönemi ekonomik durum.....	75
3.2.3.1940-1950 yılları arası ekonomik durum.....	75
3.2.1.1950-1960 yılları arası ekonomik durum.....	76
3.2.2.1960-1980 yılları arası ekonomik durum.....	77

3.2.3.1980-2000 yılları arası ekonomik durum.....	78
3.2.4.2000 yılı sonrası ekonomik durum	79
IV.BÖLÜM: DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE ŞİRKET SÜREKLİLİĞİ	95
4.1.Dünyada Şirket Sürekliliği	95
4.1.1.Dünyanın en eski şirketleri	97
4.1.2.Dünyanın en büyük aile şirketleri	98
4.1.2.1. Dünyadaki en büyük aile şirketlerinin bulunduğu ülkeler.....	99
4.1.2.2. Dünyadaki en büyük aile şirketlerinin ciroları	102
4.2.Türkiye'de Şirket Sürekliliği.....	106
4.2.1.Türkiye'nin en eski şirketleri	107
4.2.2.Türkiye'nin en büyük aile şirketleri.....	109
V.BÖLÜM: ARAŞTIRMAYA GENEL BAKIŞ	143
5.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	143
5.2.Dünyada Ekonomik Durum.....	145
5.3.Türkiye'de Ekonomik Durum	148
5.4.Dünyada Şirket Sürekliliği	152
5.5.Aile İşletmelerinin Makroekonomideki Yeri	154

VI.BÖLÜM: ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ VE MODEL OLUŞUMU	158
6.1.İstatistik Analiz.....	158
6.2.Çalışmanın Yöntemi.....	164
6.3.Verilerin Tanıtımı.....	164
VII.BÖLÜM: SONUÇ	171
KAYNAKLAR	176
ÖZGEÇMİŞ	193

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri	88
Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar)	89
Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamları (trilyon, dolar)	90
Tablo 4. Gelişmekte olan Asya Ekonomileri GSYH toplamları (trilyon, dolar)	91
Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi).....	92
Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd).....	93
Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023.....	94
Tablo 8. Dünyanın en eski şirketleri	110
Tablo 9. Dünyanın en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, ülkeler).....	114
Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler).....	115
Tablo 11. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ülkeler, adetler)	116
Tablo 12. Dünyanın en büyük aile şirketleri (ciro (milyar, usd), adetler)	116
Tablo 13. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ciro (milyar, usd))	117
Tablo 14. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, ciro)	118
Tablo 15. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Türkiye).....	119

Tablo 16. Dünyanın en büyük aile şirketleri	120
Tablo 17. Türkiye'nin en eski şirketleri	138
Tablo 18. Türkiye'nin en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, şehirler).....	142
Tablo 19. İstanbul Sanayi Odası ilk 500 işletme (1993-2017).....	157
Tablo 20. Analizde kullanılan değişkenlerin tanıtımı	164
Tablo 21. Verilere yönelik tanımsal istatistik bilgiler	167
Tablo 22. Regresyon analizi tahmin sonuçları (Newey-West algoritması)	167
Tablo 23. Breusch-Godfrey korelasyon lm test	169
Tablo 24. Harvey test heteroskedasite test sonuçları	169

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Aile işletmeleri toplam ciro değişim.....	159
Grafik 2. İşletmeler toplam ciro değişim	160
Grafik 3. Türkiye GSYİH toplamları değişim	161
Grafik 4. Türkiye nüfus toplamları değişim.....	162
Grafik 5. Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin arasındaki büyüme farklılıkları	163
Grafik 6. Aile işletmeleri toplam ciro	165
Grafik 7. İşletmeler toplam ciro	165
Grafik 8. Türkiye gayri safi yurt içi hasıla	166
Grafik 9. Türkiye toplam nüfus.....	166
Grafik 10. Jarque-Bera normallik testi grafiği	168
Grafik 11. Cusum testi	169

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ANAP: Anavatan Partisi

AITC: Aile İşletmeleri Toplam Ciro

BRIC: Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin

DP: Demokrat Parti

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

DAP: Doğu Anadolu Projesi

DOKAP: Doğu Karadeniz Projesi

GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi

GSYH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

HP: Halk Partisi

KOP: Konya Ovası Projesi

MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi

NFS: Türkiye Toplam Nüfus

IMF: Uluslararası Para Fonu

ISO: İstanbul Sanayi Odası

ITC: İşletmeler Toplam Ciro

STA: Serbest Ticaret Anlaşması

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

TRY: Türk Lirası

USD: Amerikan Doları

GİRİŞ

Küreselleşen dünya ekonomisinde; ülkelerin varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürebilmeleri, bu arenada kendilerini sürekli yenileyebilmeleri ve değişimlere açık hale getirebilmeleri ile mümkün olacaktır.

Küreselleşen ekonominin, ulusal ve uluslararası ölçekte, olumlu ve olumsuz etkileri olmakla beraber, bu sürecin iyi analiz edilmesi gereklidir. Bu durum, ülkelerin büyüme politikaları için uygun bir zemin hazırlarken, hazırlıksız olmaları durumunda ise bu süreçteki fırsatların tehdiide dönüşmesine sebep olacaktır.

Dünya ekonomisi ve sermaye piyasaları incelendiğinde, son on sekiz yıllık dönem içerisinde, dünya GSYH'lerinin artış gösterdiği ve gelecek yıllarda da aynı eğilimi göstereceği ön görülmektedir. Bu durum değerlendirildiğinde; bu artışın, gelişmiş ekonomilerde ve bilhassa yükselen veya gelişmekte olan ekonomilerde olduğu gözlemlenmiştir.

Dünya genelinde özellikle son yıllarda birçok ülkede küresel ekonomik krizlerin etkilerini en aza indirmek için çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapılmaktadır. Krizlerin etkilerini ortadan kaldırabilmek için sürdürülebilir ekonomik programların uygulanması gereklidir.

Küresel ekonomideki en büyük oyuncular olan şirketler, ulusal ve uluslararası ekonomilere yön verirler. Şirketler, küreselleşmenin etkisiyle artan rekabet koşullarına direnç gösterebilmeli ve stratejilerini buna göre belirlemelidirler.

Uluslararası bu arenada varlıklarını sürdürebilmeleri ve kendilerini geliştirebilmeleri, gelişen teknoloji ve çağdaş yönetim koşullarını yerine getirmeleri ile mümkün olacaktır. Şirketlerin, gelişen ve sürekli değişen bu koşullar altında, varlıklarını uzun yıllar sürdürebilmeleri yapısal özelliklerini koruyabilmelidir.

Dünya genelinde şirketler incelendiğinde, yaklaşık %90'nın aile şirketleri olduğu görülmektedir. Bu yüzden küresel ekonomide, aile şirketlerinin sürekliliği, önem kazanmaktadır. Geçmişten günümüze, varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürebilmiş, asırlık, hatta tarihçesi bin yılı aşkın şirketler bulunmaktadır.

Türkiye'de ki şirket yapıları ele alındığında; dünya genelinde olduğu gibi, yaklaşık %80'nin aile şirketi olduğu gözlemlenmiştir. Bu işletmelerden birçoğu, ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarında, faaliyetlerini başarılı şekilde sürdürmektedir.

Küresel ölçüde bir sorun haline gelen şirketlerdeki süreklilik incelenmiştir. Sürekliliğin sağlanabilmesi için, kurumsallaşmanın önemi ve bu süreçte izlenmesi gereken yönetsel disiplinler irdelenmiştir. Dünyada ve Türkiye'de, ekonomilere yön veren ve sürekliliğini sağlayabilmiş şirketlerden bahsedilmiştir.

Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen aile şirketlerinin varlığı, yapısı ve eğilimlerine değinilmiştir. Ayrıca, aile anayasalarının oluşturulması ile ilgili süreç ve dünya genelinde yeni uygulanmaya başlayan, aile konseyleri ele alınmıştır.

Bunun yanı sıra kurumsallaşma aşamalarında izlenmesi gereken konular ele alınmaktadır. Şirketlerde sürekliliğin sağlanabilmesi için bu disiplinlerin birlikte irdelenmesinin gerekliliği ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Bunların yanı sıra; bu şirketlerin, ikinci, üçüncü kuşaklardan daha ileri nesillere taşınabilmesi için, yönetsel olarak izlenmesi gereken konular ele alınmıştır. Bu noktada, aile şirketlerindeki klasik yönetim anlayışının değişmesinde rol alacak olan aile üyeleri profesyonellerin, bu süreçlerdeki etkilerine değinilmiştir.

Araştırmalar neticesinde, teze konu olan bu çalışmanın bütünlük olarak irdelenmesinin, gerekliliğinin nedenleri ve sonuçlar sunulmuştur.

“Aile Şirketlerinin Yapısal Özellikleri Ve Makroekonomideki Yeri” konu başlığı altında günümüz rekabet koşullarında, şirketlerin ekonomik büyüme ve kalıcılık hedefleri için, aile işletmelerinin yapısal özelliklerinden ve makroekonomideki yeri ve önemi incelenmiştir.

I. BÖLÜM: İŞ DÜNYASINDA AİLE ŞİRKETLERİ

KONUMU

1.1. Aile Şirketleri Genel İzahı

Aile; evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük bütün olarak tanımlanmaktadır. (TDK)

Aileler; duygulara bağlı olarak işleyen, kararların bu temel faktöre, aile bireylerinin ilişkilerine aile kültürüne göre alındığı sosyal sistemlerdir. (İçin, 2008: 3)

İşletme; çeşitli sektörel iş alanlarında kar sağlamak amacıyla bir sermaye yatırımı ile kurulan bir kurum olarak tanımlanmaktadır. Aile bireylerinin ekonomik refahlarını artırmak için bir araya gelerek öz kaynakları ile oluşturulan kurum aile işletmesi olarak tanımlanır.

İşletmeler ise; ekonomik niteliği ağır basan, rasyonel ve verimli çalışmak zorunda olan sosyal sistemlerdir. (İçin, 2008: 3)

Aileden bir girişimcinin başlattığı ve daha sonraki süreçte ailenin çoğunlukla içinde yer aldığı ve yönetiminde etkin olduğu kurumsal yapıdır. Ailenin yönetimde etkinliği, şirketin mülkiyetine sahip olmasından kaynaklanır.

Aile ve işletme gibi birbirinden bu denli farklı iki kavramın bir araya gelmesiyle oluşan aile işletmelerinin etkin olarak yönetilebilmesi için, bu kavramların özelliklerinin tek

tek değerlendirilmesi yerine, birbirleriyle olan denge ve i ilişkilerinin de gözetilmesi gerekmektedir. (İçin, 2008: 3)

Aileyi temel anlamı ile toplumun en küçük sosyal yapısı olarak nitelendirilir, işletme ise toplumda diğer insanlara mal ve hizmet sağlamak amacı ile oluşturulmuş kurumdur. Aile işletmeleri, aileden bireylerin toplumda mal ya da hizmet ihtiyacını sağlamak adına bir birlikte kurdukları kâr elde etmek amaçlı kurumlardır.

Ailenin içsel dinamiklerinde temelde duygusal bağlar, ilişkiler ve birlikte hareket etme eğilimi vardır. Özetle aile bünyesinde yaşamsal unsurları barındırır.

İşletmelerde, duygusal bağların yerini düşünce, ilişkilerin yerini sistemsel yapılar alır, birlikte hareket etme eğilimi ilişkilere bağlı değildir. Birlikteliğin düzeni sistemsel yapılar ile oluşturulur. Bu yönleri ile işletme ve aile, birbirlerinden farklı unsurlarla bütünleşerek aile işletmelerini oluşturur.

Aile işletmeleri üzerine hazırlanan çalışmalarda, dünya ekonomisine yön veren aile şirketlerinin, ABD’de tüm şirketler içinde yüzde 90, Avrupa’da yüzde 60, Asya’da ise yüzde 95 pay aldığını, Türkiye’deki payının ise yüzde 90’dan fazla olduğunu söyledi. Aile şirketleri. (2018, 18 Aralık). Erişim Adresi: (<http://www.fortuneturkey.com/aile-sirketlerinde-basarinin-formulu-kurumsallasma-39922>)

Günümüzde lke ekonomilerinin temel lokomotifini olan aile işletmelerinin yaşamlarını sürdürebilmelerinin hem ekonomik hem de toplumsal düzeyde birçok yararı bulunmaktadır. (İçin, 2008: 3)

Küresel ekonomide, milli gelir içinde önemli bir paya sahip olan ve ekonomilerin omurgasını oluşturan aile işletmelerinin başarılı bir şekilde çalışmalarını sürdürebilmeleri gerekmektedir. Aile işletmelerinin uzun ömürlü hale gelmesi gerek ülke ekonomilerinin gerek ülke ekonomimizin sağlıklı olması anlamına gelmektedir.

Dünyada ve ülkemizde işletme literatüründe aile işletmeleri konusuna yoğun olarak ilgi gösterildiği ve aile işletmeleri yazınının her geçen gün zenginleştiği dikkati çekmektedir. (İçin, 2008: 3)

Ancak aile şirketlerinde sürdürülebilirliği sağlamak hiç de kolay değil. Dünyada ömürleri yaklaşık 25 yıl olan aile şirketlerinin, üçüncü kuşağa ulaşma oranı da yüzde 15 civarında. Türkiye’de ise aile şirketlerinin yaklaşık yüzde 40’ı birinci, yüzde 50’si ikinci ve sadece yüzde 13’ü üçüncü kuşakta devam edebilmektedir.

Aile Şirketleri. (2018, 18 Aralık). Erişim Adresi: (<http://www.fortuneturkey.com/aile-sirketlerinde-basarinin-formulu-kurumsallasma-39922>). Dördüncü kuşağa ulaşanların oranı ise yüzde 2. Ülkemizde yüz yaşını aşmış şirket sayısının 20 civarında olması, sürdürülebilirliği sağlayamadığımızı en çarpıcı şekilde gösteriyor.

1.2. Aile Şirketlerinin Anlamı

Aile işletmelerinin, günümüz küresel ekonomisinde gün geçtikçe önem kazanmış bir olgu olduğu görülmektedir. Aile işletmelerinin kazandığı önemin nedeni, küresel ekonomilerde olan sayısal üstünlükleri olarak ifade edilebilir.

Aile şirketleri bugün birçok sektörde baskın bir rol oynamaktadır. Dünyadaki tüm işletmelerin yaklaşık% 75 ila% 90’ını temsil ediyorlar. (Lenders vd. , 2001: 3)

Aile işletmeleri ile ilgili yapılan araştırmalarda tanımlamaların birbirinden farklı örnekelere rastlanmaktadır.

Olson vd., aile işletmesini, kan, evlilik veya evlat edinmeyle ilgili iki veya daha fazla kişinin bir ailesinin bir veya daha fazla üyesi tarafından sahip olunan ve yönetilen bir işletme olarak tanımladı. (Olson vd. , 2003: 639)

Aile üyelerinin bir araya gelerek ticari faaliyetlerini sürdürdüğü işletmeler olarak tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra bir başka yazar tarafından mülkiyet sahipliğinin yanı sıra işletmelerde yönetim ve yatırım kararlarının profesyonellerin tasarrufuna bırakılmadığı işletmeler olarak tanımlanmıştır.

Bir aile şirketi çoğunlukla tek bir kök ailenin sahip olduğu ve yönettiği bir şirket olarak tanımlanabilir. Ailelerin sahip olduğu veya kontrol ettiği işletmelerde, aileler ekonominin büyük bir bölümünü elinde tutar ve kontrol ederler ve bu nedenle kendilerine yarar sağlayan yönetim yapıları tasarlarlar.

Aile işletmeleri tanımlanırken yapılan incelemelerde görüş farklılıklarına rastlanmaktadır. İsviçre'de bulunan St. Gallen üniversitesi konu ile ilgili ciddi çalışmalar yapmaktadır. Araştırmalarını kapsamlı hale getirmiştir ve bünyesinde dünya genelinde aile işletmelerini inceleyebilmek adına aile işletmeleri merkezini kurmuştur.

Chua, aile şirketini aile üyeleri tarafından sahip olunan ve yönetilen firmalar olarak ve aile içinde diğer nesiller arası katılımın sağlandığı kurumlar olarak tanımladı. (Chua, vd. , 1999: 301)

Bu merkez kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde; “bir işletmenin aile işletmesi sayılabilmesi halka arz olunmamış bir şirket ise aile yönetiminin yönetimin %50 oranında söz sahibi olması, halka arz olunmuş ise aile yönetiminin %32 oranında söz sahibi olması durumunda aile şirketi olarak sınıflandırılır.” Global Family Business Index. (2018, 9 Aralık). Erişim Adresi: <http://familybusinessindex.com>)

Aile işletmesi, bir ailenin sermaye yatırımı ile mülkiyetinde kurulan ve ailenin yeleri aracılığıyla yönetilen, işletmenin sürekliliğini esas alan stratejik kararların aile tarafından verildiği işletmeler şeklinde tanımlanır.

Yönetim kademelerinde aile fertleri bulunur ve genellikle aile reisi en tepe yönetici pozisyonundadır. Gerek aile fertlerini, gerekse profesyonelleri mutlak ve otoriter biçimde yönetme eğilimi içindedir. (Sadri, 2013: 7)

Aileler için sosyal ticari faaliyetlerin sürdürüldüğü işletmelerde ailenin soy ismi ve bulunduğu çevredeki konumu, işletmenin saygınlığı ve itibarı ile paralel olduğu görülmektedir.

Genellikle işletmenin ismi ve prestiji, ailenin ismi ve prestiji ile birlikte gelişir. Aile bireylerinin toplumdaki statüleri, işletmenin de statüsünü etkiler. (Koçel, 2004: 265)

Aile işletmeleri ailenin geçim koşullarını sağlamanın yanı sıra gelecek dönemlerde sermaye sürekliliğinin devam ettirilmesi ve artırılması için aile üyelerinin bir araya gelmesi ile kurulan şirket olarak tanımlanır.

1.3. Aile Şirketlerinin Yapısal Oluşumu

Aile işletmelerinin yapısal oluşumlarına yönelik yapılan araştırma ve çalışmalar neticesinde genellikle işletmenin sahip olduğu kurum kültürü ile ailenin yaşamsal davranış bütünlüğünün özdeşleşmiş olduğu görülmektedir.

Aile kültürünün kurum kültürü ile özdeşleşmiş olmasının beraberinde getirdiği birtakım avantaj ve dezavantajlar vardır. Bu davranış eğiliminin işletmelerde ki etkileri daha çok işletmenin bulunduğu evreye göre değişiklik göstermektedir.

Kuruluş döneminde kurucu veya diğer aile üyelerinin davranış modelleri büyüme ve olgunlaşma evrelerinde yönetim mekanizmaları değişiklik göstereceğinden işletme ve aile arasındaki bağlar gözden geçirilmelidir.

Büyüme ve olgunlaşma dönemlerinde işletmelerin yönetim organları profesyoneller ve danışmanlar ile daha genişleyeceğinden aile ve sahip olduğu kültürün işletmenin fonksiyonel çalışma yapısını engellemesinin önlemleri alınmalıdır.

Aile kültürü ve işletmeler üzerine yapılan çalışmalarda 2 farklı çeşit aile kültürüne rastlanılmaktadır. Ülkemiz ve yaşadığımız coğrafyada özellikle öne çıkan ataerkil kültür olmuştur.

1.3.1. Ataerkil kültür

Ataerkil kültür; soyda, temel olarak babayı alan ve ailede çocukları baba soyuna mal eden. (TDK) Erkek egemen otoritesine dayanan toplumsal örgütlenme düzenidir. Bu

anlayış düzeninde hiyerarşik bir yapı mevcut olup karar alma mekanizması olmayıp kararlar bir kişiye ait olmaktadır.

Ataerkil kültür; aile işletmesi kararlarını aile büyüğü tarafından verildiği, aile üyelerinin daha önemli olduğu, aileden olmayan bireylere güven duyulmadığı, hiyerarşik yapıli işletmelerde görülür. (Günver, 2002: 12)

Aile işletmelerinin kültürel yapıları toplumun kültürel yapısından etkilenmektedir. Türk toplumunun genel özelliklerine bakıldığında, geniş aile yapısı, yakın akrabalık ilişkileri ve ortaklaşa davranış eğilimleri dikkat çekmektedir (Sargut, 2010: 185).

Ataerkil kültüre sahip aile işletmelerde kuruluş evresinde iken yönetsel problemler yaşanmasa da özellikle büyüme ve olgunlaşma dönemlerinde olumsuz etkileri ortaya çıkmaktadır.

Yönetsel organizasyonlarını geliştirmek isteyen aile işletmelerinde şirket kararlarının yalnızca bir kişi tarafından verilme eğilimi meydana gelmektedir. Diğer aile üyeleri, şirket bünyesinde varsa eğer profesyoneller veya danışmanlar bu süreçte yönetsel problemler ile karşılaşmaktadırlar.

Aile işletmelerinin yaşamsal süreçlerinde özellikle büyüme dönemlerinde kurucu üyenin şirketlerin yapısal oluşumunda etkileri fazladır. Kurucunun kendinden sonraki nesillere devirde istekli ve özveride olması meydana gelebilecek yönetsel problemlerin önüne geçecektir.

Kurucu üyeler işletmelerin iç dinamiklerinde ki yapılanmalarda en temel unsuru oluşturmaktadır. Şirketlerin kuruluş evrelerinde kurum kültürü, vizyon, misyon ve örgütsel yapılanmaların belirlenmesi kurucuların sorumluluğundadır.

1.3.2. Serbest kültür

Serbest kültür; ataerkil kültür yapısından farklı olarak erkek egemen otorite yapısının olmadığı ve kararların bir kişi tarafından alınmadığı aile bireylerinin katılımcı fikirleri ile aile üyelerinin birlikte karar alabildiği yapılardır.

Aile bireyleri ile aileden olmayan bireyler arasında güvenin hâkim olduğu, çalışanların inisiyatif alabildiği aile işletmelerinde ise serbest kültür yapısı hâkimdir. (Günver, 2002: 13).

Serbest kültürün hakim olduğu aile işletmelerinde kurucu şirketin temel dinamiklerin yapılanmasının ardından şirketin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için diğer aile üyelerini şirketin yönetsel faaliyetlerine dahil etmektedir. Kurucu üye ve diğer aile üyelerinin beraber sorumluluk alması kararların bir aile meclisi ile alınmasını gerçekleştirmektedir.

Yönetsel dinamiklerini serbest kültür ile oluşturabilen işletmeler büyüme dönemlerine geçtiklerinde artık şirket paydaşları olan çalışanlarda aynı hedefler ışığında beraber hareket edebilmektedir.

Büyüme ve olgunlaşma dönemlerinde işletmelerin bünyesine dahil olan profesyoneller ve danışmanlar ile serbest kültür yapısı yerini profesyonel kültür yapısına dönüşebilmesine olanak sağlamaktadır.

Profesyonel kültür yapısı ile işletmeler belirlenen hedefler doğrultusunda tamamlamış olduğu örgütsel organizasyonunu geliştirebilmektedir. Güçlü iç dinamiklere sahip olan işletmelerde aile, profesyoneller, çalışanlar, danışmanlar ortak hareket etmektedir.

Profesyonel kültür yapısı ile şirketin belirlenen vizyonuna yönelik hedeflenen çalışmaların sürdürülmesi kapsamında performans yönetiminin uygulanması gerekmektedir. Performans yönetimi ile aile üyelerinin, profesyonellerin, çalışanların bireysel katkıları değerlendirilir.

Büyüyen İşletme yapılarında aile üyelerinin yanı sıra profesyoneller ve çalışanlar önemli sorumlulukları paylaşmaktadırlar. Ölçme ve değerlendirme sistemlerinin oluşturulması işletmelerin yaşamsal sürelerinin uzamasını gerçekleştirecektir.

1.4. Aile Şirketlerinde Yönetim

Bireylerin beraber yaşamaya başlaması ile ve toplum olmasının akabinde birey ve toplumların davranışlarını yönlendirebilmek için yazılı olmayan örf, gelenek ve adetler ile hukuksal sistemler gelişmiştir.

1.4.1. Tarihte yönetim ve anlamı

Yerli ve yabancı birçok bilim insanı tarafından “Turani Kavim” yani Türk olduğu kabul edilen ve yazıyı ilk kullanan kavim olan Sümerler yazılı hukukun temsilcisi olmuşlardır. (Memiş, 2002: 55)

Sümerler yazılı hukuk sistemlerini oluşturması ile toplumsal oluşabilecek problemleri engellemeyi başaramışlardır. Sümerler yazılı hukuk kurallarının yanı sıra toplumda çeşitli meclisler kurarak yönetime katkıda bulunmalarını sağlamışlardır.

Sümer toplum hayatında “Yaşlılar Meclisi” önemli yer tutar, bunların yanı sıra genç üyelerden oluşan bir başka meclis de yer alır. (Bilgiç, 1963: 104) Bu meclisleri bugün işletmelerde bulunan yönetim ve icra kurullarına benzetmemiz mümkün olmaktadır.

Hukuksal kavramların ortaya çıkmasının başlıca nedenlerinden bir tanesi de adaletin sağlanması olarak kabul edilir. Adalet sahip olunan hak ve özgürlüklerin korunmasını tayin eder.

Bu yüzden toplumda olduğu gibi aile ve işletmelerde bu durum gözetilmelidir. Aksi durum söz konusu olduğunda insanlarda beklenen adaleti sağlama konusunda bireysel davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Yönetim bilgisi din öğretilerinde de karşımıza çıkmaktadır; Bugün iş hayatında yapılmasına özen gösterilen sözleşme hukukunu ortaya koymaktadır. “Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor”, “Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınızın aleyhine de olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun” (Turhan, 2011: 22)

1.4.2. Aile şirketlerinin yönetimi

Aile işletmelerinde yönetim kademelerinin oluşumu genellikle aile fertlerinden oluşmaktadır. Araştırmalar neticesinde şirketin kuruluş, büyüme ve olgunlaşma dönemlerine göre yönetim mekanizması farklılık göstermektedir.

Yönetim kurulu, icra kurulu gibi yapısal yönetim organları şirket kurulum evresinde iken bünyesinde profesyoneller ve danışmanlara yer açmasa da büyüme veya olgunlaşma dönemlerinde yer vermektedir.

Genellikle kurucu üye en tepe yönetici pozisyonundadır, şirket yapısında bulunan diğer aile üyeleri veya profesyoneller merkeziyetçi bir anlayış ile yönetilmektedir.

Aile işletmelerinde kurucu üyeler, işin uygulamasından yetişmiş olmaları nedeni ile tatbik edilen işi iyi bilmektedirler. Ancak girişimci olarak işletmeyi kuran kurucu ortaklar, genellikle yeterli eğitime sahip olmadıklarından dolayı işletmede modern yönetim anlayışlarını uygulayamamaktadırlar.

Bu durumun dezavantajı işletmeler belirli bir büyüklüğe ulaştığında ortaya çıkmaktadır. İşletmelerde yönetsel eylemlerin işleyişinde planlama, örgütsel organizasyon, yürütme ve denetim gibi temel eylemlere genellikle kurucu ortakların işlerlik kazandıramadığı araştırmalar ile tespit edilmiştir.

Aile işletmelerinin yönetimlerinde benzer davranış özellikleri olarak, mevcut alışkanlıkların terkedilmede yaşanan zorlanmalar ve değişimlere direnç göstermeleri söylenebilir.

Kurucu ortaklar, genellikle sağlıklı oldukları süreçte yönetimi başka birisine devretmeyi düşünmemekte ve yönetim kurulu başkanı ile birlikte genel müdürün aileden olmasını kabul etmektedirler.

Aile içerisinde ki hiyerarşik otorite yönetim organlarının yapısal olarak oluşumunda etkili olmaktadır. Bu durum işletmelerde örgütsel organizasyonların oluşumunda sistem kurulmasına engel olmaktadır. Böylelikle yönetici kadroları genellikle üst yönetimde güçlü bir pozisyonda ki aile üyesi tarafından atama ile gerçekleştirilmektedir.

Örgütsel yönetim kadrolarının oluşumunun yanı sıra otoriter merkeziyetçi yönetim anlayışı; stratejik yönetim, planlama, koordinasyon, performans kontrolü ve iç denetim mekanizmalarında etkin verimliliği önemli ölçüde etkilemektedir.

Aile işletmelerinde örgütsel yönetim kadrolarının oluşumu genellikle güçlü pozisyona sahip aile üyeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Merkeziyetçi yönetim anlayışı ile oluşturulan kadroların performans kontrolü ve denetiminin yapılması güçleşmektedir. Bununla beraber ailenin sahip olduğu değerler ve inançlar, işlerin uygulama şeklini, kişilerarası iletişimi önemli ölçüde etkileyebilecektir.

Kurucu yöneticinin genellikle bütün fonksiyonları tek başına yönetme eğiliminde olması büyüyen yapılarda, kurucu üyenin işlere yetişememesi beraberinde birtakım işlevsel problemler getirmektedir. İşlevsel aksaklıklar işletmelerde yürütme problemlerine neden olmaktadır.

Kurucu yönetici kaynaklı yönetimsel sorunlar genellikle işletmelerde kuruluş ve büyüme evrelerinin başlarında meydana gelmektedir. Büyüme evrelerinin sonlarına

doğru gelindiğinde profesyoneller ve danışmanlar ile gerçekleştirilen birliktelikler ile bu aksaklıkların önüne geçilebilmektedir.

Girişimci evresi olan kuruluş dönemi ile büyüme döneminde yönetim dinamiklerini oluşturmayı başarabilen şirketler girişimci yönetimden profesyonel yönetim modeline geçebilmektedir.

Aile işletmelerinde büyümeyle paralel olarak işletme fonksiyonları çeşitlenmekte ve karmaşıklaşmakta, ancak bu fonksiyonların belirgin biçimde ayrılmamış olmaları ve tüm yetki ve sorumluluğun sahip yöneticide bulunması nedenleriyle, yönetimin temel fonksiyonları olan planlama, organizasyon, yürütme, koordinasyon ve kontrol faaliyetleri, sahip yöneticinin eğitim, bilgi ve bireysel yeteneklerine dayalı olarak yürütölmektedir. (İçin, 2008: 17)

1.5. Aile şirketlerinin Sürekliliği

Aile işletmelerinin mikro ve makroekonomideki mevcut konumu bu işletmelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekliliğini göz önüne getirmektedir. Sürekliliğin sağlanabilmesinde en temel öğe ailedir.

Sürekliliğinin devamında işletmelerde amaç ve hedeflerin oluşturulmuş olması ve bu hedefler doğrultusunda gerekli stratejik planlama, koordinasyon ve denetim mekanizmalarını yenilemesi ile sağlanır.

Sürekli olmayı başaran aile şirketlerinin bir başka özelliği, misyon, vizyon, strateji ve plan geliştirme ve koruma ile ilgili çalışmalar üzerinde de durmalarıdır. Bu işletmenin var olma sebebi olan misyon faaliyet alanının yani üretilecek olan mal ve/veya hizmetin

ve satıŖa sunulacak pazarın belirlenmesini, uzun dönemdeki mali hedeflerin ortaya konulmasını ve temel iŖ kollarının saptanmasını içerir. (AteŖ, 2003: 147)

İŖletme ve aile arasındaki etkileŖim, kurumsallaŖma ile klasik yönetim modelinden ayrılarak aėdaŖ yönetim modelini benimsemesine yardımcı olmaktadır. Aile ve iŖletme arasındaki dengenin kurulması ile iŖletme çıkarlarının aile bireylerinin çıkarlarının önüne geçmesi sağlanır.

Aile Ŗirketlerinde sürekliliği sağlayan kurumsallaŖma ögelerini (profesyonelleŖme vizyon ve misyon) vb. yoğun Ŗekilde bünyesinde barındıran, bir baŖka deyiŖle, iŖ değerlerinin aile değerlerinden daha önemli hale geldiği bir aŖamadır. (Akbulut, 2013: 16)

İŖletmenin gelecekte pazarda nasıl konumlanacağı ve sürekliliğinin sağlanması esasında mevcut durum analizinin yapılması gereklidir. Pazar koŖullarının değerlendirilmesi ile hedeflenen noktaya ulaŖmak için mevcut durum analizleri gerekleŖtirilir.

Uzun vadeli baŖarının sağlanabilmesi, stratejik planlamalar ile oluŖturulan misyon, vizyon gibi amaç ve hedefler doğrultusunda hareket etmesi iŖletmelerde btnleŖik bir olgu olarak sağlanması gereklidir.

Kısa ve orta vadeli amaçların yanında uzun vadeli amaçlara da sahip olan sürekli olmayı baŖaran aile Ŗirketlerinde, kurumun gelecekte olmak istediği nokta ile günün koŖullarında bulunduğu nokta analize tabi tutularak stratejik planlar belirlenir. Uzun dönemli amaçlar doğrultusunda da misyon ve vizyon planları belirlenir. (Akbulut, 2013: 17)

1.6. Aile Şirketlerinde Vizyon Ve Misyon Belirlenmesi

Aile işletmelerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için vizyon ve misyon önemli yer oluşturmaktadır. Kuruluş ve büyüme evrelerinde kurucu ve aile üyelerinin süreç içerisinde oluşturduğu bu değerler işletmelerin sürekliliğinde önemlidir.

1.6.1. Vizyon belirlenmesi

Vizyon kelime anlamı olarak ülkü, ileri görüş olarak ifade edilmektedir. (TDK) İşletmenin yapısal oluşumunu tamamlayan kurucu ve aile üyeleri ile belirlenen hedefler olarak tanımlanır.

Literatürde, vizyon kavramına ilişkin farklı tanımlar yapılmaktadır. Geleceğin zihinsel düşünce ile resim edilmesi, gelecek zamanda ulaşılmak istenen hedefler olarak tanımlanabilir. (Akdemir, 2008: 13).

Vizyon aile fertlerinin bir araya gelerek gelecekte işletmenin konumlanacağı yerin biçimsel bir ifade haline getirilmesi ile uzun vadeli hedefler olarak tanımlanabilir.

Bir öngörü, bir tasarım olarak da kabul edilen vizyon, firma stratejilerine ışık tutar. Mevcut maddi ve beşeri kaynakların uzun vadeli amaçlara ulaşmada etkinlik ve verimlilik kriterleri doğrultusunda kullanımını sağlar. (Ateş, 2003: 148)

Vizyon işletmelerde ailenin gelecekteki hedefleri doğrultusunda ulaşmak istediği noktada ekonomik gelişmeler ile yalnızca sermaye varlığının korunması veya artırılması değildir. Aile üyelerinin gelecek beklentisi ve hedefleri tek başına sürdürülebilir bir vizyonu oluşturamaz. Kurum olarak oluşturulan hedefler ile örgüt

üyelerinin de katılımı ve işletmenin birer paydaşı olarak vizyonu benimsemesi süreklilik konusunda önemlidir.

Vizyon: Örgüt üyelerinin inanç ve bağlılığını etkileyen olayları konuları ve gelecekle ilgili durumları yaratabilme bunlara ilişkin yaklaşımlar geliştirme ve ilerletme kapasitesi olarak tanımlanabilir (Akdemir, 2008: 13).

İşletmelerde vizyon oluşturulması kurucu veya yönetimdeki aile üyeleri ile başlar, kurum genelinde kabul edilmesi ve benimsenmesi hedeflenen noktaya ulaşmada önemli bir etkidir. Bu nedenle vizyonun zaman içerisinde oluşumu ve gelişimi tüm kurum paydaşları ile birlikte da hızlı gerçekleşebilecektir.

Bu nedenle vizyonun belirlenmesinin yanında hayata geçirilme yönünden kabullenilmesinin önemi büyüktür. Bundan dolayı vizyon belirleme süreci uzlaşma ve ekip çalışmasına dayanmalıdır. (Akbulut, 2013: 40)

1.6.2. Misyon belirlenmesi

Misyon kelime anlamı olarak görev, amaç olarak ifade edilmektedir. (TDK) İşletmenin belirlenen vizyon doğrultusunda yönetim organları ve tüm çalışanları ile yönetim ile belirlenen çerçevede işlerini yapmaları olarak tanımlanır.

Misyon; kurumun içindeki ve dışındaki herkese kim olduğunu, ne yaptığını, kime yaptığını, nasıl ve neden yaptığını belirleyen, bugün olduğu durumla birlikte gelecekte arzulananı yansıtan ve var oluş amacını belirleyen bir görev bildirgesidir. (Akbulut, 2013: 23)

Misyon, belirlenmiş hedefler doğrultusunda işletmede çalışanlara istikamet vermesi, yapılan işlere anlam ve amaç kazandırma maksadı ile belirlenmiş uzun dönemli görev ve ortak değerlerin bütünü olarak değerlendirilir.

Misyon ve vizyon girişimci tarafından geçmişte saptanmış iken, revizyonu bugün kardeşler, çocuklar, kuzenler ve profesyonel yöneticiler aracılığıyla yapılır ve yenilikler doğrultusunda stratejilerin uygulanması da kişilerce gerçekleştirilir. (Ateş, 2003: 148)

İşletmelerde stratejik planlamanın en önemli unsurlarından birisi misyon olarak kabul edilmektedir. İşletmelerde bulunan aile fertlerinin yanı sıra, profesyonel yöneticilerde misyon oluşumunda süreç içerisinde etkin görev alırlar.

Belirlenen hedefler doğrultusunda, oluşturulan misyon işletmenin tüm paydaşları ile paylaşılır. Misyon ayrıca yönetsel organizasyonların oluşumunda işletmede içsel dinamiklerin yapılanmasının yanı sıra ticari faaliyetlerini sürdürmesi esnasında genel kurum dinamiklerinin içsel ve dışsal bütünleşik olarak çerçevesi olarak kabul edilir.

Misyon, organizasyonlarda varoluş nedenidir ve işletmenin tüm ürün, hizmet ve tüm son alıcı olan müşteri grubu veya işvereni ile ilgili strateji ve politikaların belirlenmesi bu çerçevede oluşmaktadır. İşletmenin mevcut pazarda nasıl konumlanacağı, ticari ilişkilerin durumu ve kamuoyuna aktarılmak istenen kurumsal kimlik ile ilgili bilgileri içerir.

1.7. Aile Şirketlerinde İlkeler Ve Değerler Belirlenmesi

İnsanlar yaşamsal faaliyetlerini buldukları çevrede toplumsal kabul edilmiş etik kurallar çerçevesinde sürdürürler. İşletmelerde benzer bir davranış modeli olarak ticari

faaliyetlerini belirli ilkeler doğrultusunda gerçekleştirirler. İlkeler ile bütünleşik olarak faaliyetlerin gerçekleşmesi esnasında değerler oluşur.

İşletmelerde ilkelerin ve değerlerin etik kurallar içerisinde oluşması ticari itibar kazanımını sağlar. Ticari itibarın işletmeler için yaşamsal süreçleri boyunca en masrafsız reklam ve pazarlama stratejisi olarak kabul edilir. İşletmelerin sürekliliğinde önemli bir yere sahip olan ilkeler ve değerler zamanla kurum kültürünü oluşturur.

1.7.1. Kurum kültürü

Aile işletmelerinde kurum kültürü ilkeler ve değerler doğrultusunda zamanla gelişmektedir. Kurum kültürü işletmelerde zaman içerisinde tüm paydaşlar tarafından benimsenir. Toplum içerisinde kabul gören ticari etik kurallar ile oluşturulan kurum kültürü işletmenin bir deyişle künyesi haline gelmektedir.

Tüm aile işletmelerinde genellikle işler devam ederken usul ve yöntem konusunda yazılı olan veya yazılı olmayan kurallar vardır.

Özellikle köklü şirketlerde bu kuralların ağırlığı daha fazla hissedilir. Kişilerin ortak yaşamları sonucu oluşan gelenek, görenek, alışkanlık ve kültürden etkilenen bu kurallar yazılı olmasalar dahi denetleyici bir mekanizma olma işlevine sahiptirler. (Özuysal, 2006: 21)

Kurum kültürünü zaman içerisinde oluşturabilmiş işletmeler ticari faaliyetlerini sürdürdükleri pazarda bu sayede itibar kazanırlar. Böylelikle buldukları çevrede bilinirliklerini sağlayarak en etkili reklam aracına ulaşmış olurlar.

İşletme kültürü, işletmenin çalışma şeklini ve faaliyetlerinin sonucunu etkileyen, belirli insan topluluklarınca oluşturulan inançlar, değerler, örf ve adetler ve diğer kişilerarası ilişkilerin tamamı olarak tanımlanır. (Erdoğan, 1997: 121)

Kültür, işletmenin paydaşları olan çalışanlara olumlu yönde işlerine isteklendirme sağlamaktadır. Yaptıkları işe anlam katan davranış modeli olarak işletme ve paydaşlar arasında duygusal bir bağ oluşur.

Kurumun ayırt edicilik ilkeleri, çalışanların duygularını geliştiren ve özen gösterilen amaçlardır. Değerler yol gösterici olarak çalışanları; kurumun düzeni, güvenliği ve gelişimine uygun davranışlara teşvik etmektedir. (Akbulut, 2013: 43)

İşletmelerde Kurum değerleri, faaliyet ve kararlarda sınırları belirleyen kriterleri oluşturmaktadır. İşletmenin kuruluşundan itibaren ailenin ticari ve sosyal yaşam kültüründen etkilenerek geçen süreçte zamanla gelişir ve çalışanlar tarafından benimsenir.

Geçmişten gelen birliktelik, iletişim, tutum, değer ve inançlar arasında benzerlik olması, güçlü bir kurum kültürünün oluşmasını ve bunun paylaşılmasını kolaylaştırır. Kurum kültürü ile aile inanç ve değerleri bütünleştiğinden, kurallar daha çabuk ve daha kolay benimsenmiş olur. (Gür, 2011: 19)

Kurum kültürü iş yapma metodu olarak da tanımlanabilir, böylelikle süreç değerlendirmesi bu benimsenen içsel veya dışsal yargılar eşliğinde gerçekleşir.

Kurum kültüründe değerler, insanların içinde buldukları durumları, eylemleri, nesnelere diğer insanları değerlendirmede ve yargılamada benimsedikleri metotlardır. (Sabuncuoğlu 2001: 34)

İşletmeler kuruluşundan itibaren kendilerine ait olarak oluşan kurum kültürü ile ticari pazarlarda dışsal bir farkındalığı gerçekleştirir. Sektörel çalışmaları benzer olan şirketlerin kurum kültürleri sayesinde iş yapma yöntemleriyle diğer rakiplerinden ayrışır. Kültürel bu ayrışma işletmelerde masrafsız bir reklam aracı olarak kullanılır.

Şirketteki geçmiş yaşantıların ve alışkanlıkların sonucu oluşan ve kuruma özgü bir biçim kazanan kurallar, aslında kurumu o kurum yapan, farklı kılan değerlerdir. Zamanla oluşan bu değerler, o kurumu diğerlerinden farklılaştıran bir görünüm ve vizyonun oluşmasını ve bunun uygulamalara yansımaları sağlar. (Özuysal, 2006: 21)

Kurum kültürünün dış çevre ile adaptasyonu ve içsel bütünleşmesi önemlidir. İşletme bünyesindeki tüm paydaşların kurumun değerlerini benimsemesi ile örgütsel organizasyonların içsel dinamikleri gelişir.

1.7.2. Aile şirketlerinde sürdürülebilirlik ve kurumsal kimlik

Dünya genelinde küresel ekonominin paydaşları arasında aile işletmelerinin yeri oldukça fazladır. Ekonominin küreselleşmesi ile tüm dünya ülkeleri birbirleri ile etkileşim halindedir. Değişen para politikaları ve değişen dengeler ekonomik krizleri beraberinde getirmektedir.

Ekonomik krizler ile oluşan rekabet ve değişimlerin etkilerini en aza indirmek için işletmelerde güçlü sistemsel yapılara ihtiyaç vardır. Günümüzde aile işletmelerinde karşılaşılan bir durum ise genellikle sistemsel yapıların oluşturulamamış olmasıdır.

Büyümeye başlayan işletmelerde sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi merkeziyetçi bireysel yönetim anlayışının yerine kurumsallaşmaları gerekmektedir. İşletme büyüme evresine yaklaşıyor iken aile tarafından belirlenen vizyon, misyon, değerler ile işletmeye bir kurumsal kimlik kazandırılmalıdır.

Hedefleri, amaçları ve ilkeleri belirli olan bir kurumda artık aile yönetimi merkezli işletmeler oluşturmuş oldukları kimliği paydaşlarıyla paylaşmalıdır. Böylelikle işletme aynı hedef için aile ile birlikte sorumluluk alabilen ve kişi odaklı değil kurum odaklı sistemsel bir yapıya dönüşür.

Kurumsal kimlik de burada devreye girmektedir. İşletmenin kendisini çevresinde ifade edebilmek için kullandığı aynı zamanda çevresinin işletme ile etkileşim kurabilmesine olanak tanımaktadır. Diğer yandan kurumsal kimlik, işletmenin tanımlanmasını, konumlandığı pazardan hatırlanabilmesine aracılık etmektedir.

II. BÖLÜM: AİLE ŞİRKETLERİNDE KURUMSALLAŞMA

Kurumsallaşma ile ilgili genel bir tanım yapılacak olursa, işletmenin kişilerden ziyade oluşturulmuş kurallara, prosedürlere esaslı sistemli çalışması olarak tanımlanır. Aile ile işletme arasında ilişkilerin düzenlenmesi ve işletmenin değişim ve gelişimleri takip ederek varlığını devam ettirmesi için oluşan yönetim kültürüdür.

Kurumsallaşma bağlamında ailenin bakış açısı ve istekli olması çok önemlidir. İşletme kuruluş evresinde girişimci üye ve diğer aile fertleri ile yönetilmektedir. Şirket faaliyetlerinin koordinasyonunda kazanılmış olan alışkanlıklarının terk edilmesi yapının bireysel alışkanlıkların dışında sistemsal bir yapı dönüşebilmesine olanak sağlayacaktır.

2.1. Aile Üyelerinin Kurumsallaşmaya Bakışı

Aile işletmelerinde kurumsallaşma çalışmalarının önüne bir engel olarak ise kurucu üye veya hiyerarşik yapılarda bulunan kurucu üye haricindeki yetki sahibi kişinin yönetimi tek elde tutma isteği ve güç kaybına uğrayacağı kaygısı olmaktadır.

Bunun nedeni ise aile üyelerinin şirket bünyesinde sahip oldukları özerk konumu kaybedecekleri ve şirket gizliliğinin kaybolacağı düşüncesidir. (Baraz, 2004: 763)

İşletmeler ile arasında duygusal bağ bulunan aile üyelerinin yönetimi devretmeye karşı direnç göstermesi kaçınılmaz hale gelmektedir.

Ailenin duygu karakterli ve duygusal yoğunluklu işlere yönelmesi, buna karşılık işletmenin mantık karakterli ve kurallar yoğunluklu işlere yönelmesi de bu ayrılığı körükleyebilir. Kültür kavramının aile şirketi bakımından öne çıkmasındaki yegâne amaç, aile ve işletme kültürlerinin birbirlerini tamamlamaları, desteklemeleri ve böylece zenginleştirmeleridir. Aile Şirketleri. (2019, 12 Mart). Erişim Adresi: <http://www.ilhamifindikci.com/haftanin-makalesi/aile-sirketleri/icerik2>).

Bu davranışların başlıca nedeni işlerin yeterince iyi devam ettirilemeyeceği düşüncesidir. Bunun yanı sıra işletmenin iş çevresindeki pozisyonunun temsil edilememesi, iş geliştirme ve mevcut organizasyonların süreksiz hale gelmesi yönündedir.

İşletmenin büyümesi ile yönetsel organizasyonların yenilenmesi gerekir. Girişimci veya kurucu olan üyeler genellikle yetki devri veya paylaşımı konusunda tutucu davranış sergilerler. Bu tutucu davranışların nedenlerinin asıl kaynağının kurucu aile fertlerinin işletmeyi çok zor şartlar altında kurmuş ve geliştirmiş olmalarından kaynaklanan duygusal bağlar olduğu görülmektedir.

Şirketin asil kurucularının aşırı duygusal bağlılığı ve yukarıda izah edilen kaygıları nedeniyle devir planlaması istememeleri, işlerin aksama ihtimali, aile üyeleri arasında yapılacak seçimdeki zorluklar, potansiyel yöneticiler arasında yaşanacak olası çekişmeler yönetim devrini zorlaştırmaktadır (Yaşa, 2006: 51).

Aile işletmelerinde yetki devri veya paylaşımı konusunda kurallar yazılı değildir. Bu kurallar genellikle hiyerarşik yönetimin hakim olduğu aile işletmelerinde yaşlı üye tarafından belirlenmektedir.

Dolayısıyla şirketin kurumsallaşmasına şirket sahibi ailede başlanmalı, bu süreç boyunca aile üyeleri bazı unsurlardan vazgeçmeli ve şirketin bütüne yayılmalıdır. (Günay, 2014: 46)

İşletmelerde kurumsallaşma çalışmalarının başarıyla sonuçlanması ile birlikte bireysel merkeziyetçi yönetimden uzaklaşılır. Yönetimsel dinamikleri bu sayede sistemleşerek faaliyetlerini sürdürebilmektedir.

Kurumsallaşma ile işletme devam eden süreçte bireysellikten çıkar, belirli prosedür ve standartlara sahip olarak işlerin yapılışında kendisine özgü yöntem ve usuller kazanarak kurumsal kimliğini tamamlar.

Kurumsallaşma ile ilgili bir bilinen yanlış anlama ise işletme yönetiminin profesyonellere terk edilmesi denetim ve kontrolün bırakılması değildir. Bu yaygın yanlış anlayış aksine kurumsallaşma işlerin daha sistematik ilerlemesini ve bireysel bağılıkları ortadan kaldırmayı ve işletmenin sistemsal bir yapıya dönüşmesini hedefler.

Aksine, şirketin faaliyetlerini kişilerin varlığına bağımlı olmadan sürdürebilmesini ve geliştirebilmesini sağlamaktır. Aile şirketleri. (2018, 18 Aralık). Erişim Adresi: <http://www.fortuneturkey.com/aile-sirketlerinde-basarinin-formulu-kurumsallasma-39922>).

Kurumsallaşma yolundaki şirketler yeniliklere açık olmalı ve değişime direnç göstermemelidir. Karar alırken duygusal davranmamalı, rasyonaliteyi elden bırakmamalıdır.

2.1.1. Yönetim organlarının gelişmesi

Aile işletmelerinde büyüme evresine geçiş aşamasına gelindiğinde oluşturulmaya başlanılan yönetsel disiplinler yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. Yönetimin yalnızca aile tarafından sağlandığı büyüyen işletmelerde profesyonellerin istihdam edilme gereksinimi ortaya çıkmaktadır.

Örgütsel organizasyonların ikinci aşaması olarak şirketlere giriş yapan profesyoneller ile yönetim ve çalışanlar arasında farklı sorunlar çıkabilmektedir. Yönetim kurulunun işletmenin yönetsel disiplinlerini yenilerken profesyonelleri şirketin kurum kültürü ve kurumsal kimliği ile özdeşleştirmeleri gerekmektedir.

Kurumsallaşma sürecinde işletmelerde profesyoneller ile çalışanlar arasında ki etkileşim sürecinde yönetim kurulunun gözetiminde sistemsel hale getirilmelidir. Paydaşların görev ve sorumlulukları belirlenmeli ve kendi içsel dinamiklerinin oluşturulması sağlanmalıdır.

2.1.2. İnsan kaynaklarının önemi

İnsan kaynakları yönetimi, işletme için en önemli kaynak olan insan olgusu üzerine araştırmaları yapmak, işletmenin işgücünü artırmak, sürdürülebilir bir performansın sağlanması adına yürütülen etkin süreçlerin bütünüdür. İşletmenin belirlenen hedeflere ulaşabilmesinde etkin rol oynayan insan gücünün iyi belirlenmesi gerekmektedir.

Rekabet koşullarının gün geçtikçe zorlaşması işletmelerin nitelikli istihdam yapabilmeleri gerekliliğini ortaya koymaktadır. Büyüyen şirket yapılarında gerekli bilgi birikimine sahip profesyonellere ve diğer çalışanlara ihtiyaç duyulmaktadır.

İşletmelerin mevcut içsel dinamikleri iyi irdelenmeli ve örgütsel organizasyonların işlevsel oluşturulabilmesi için insan kaynakları yönetiminin etkin çalışması gerekmektedir.

İnsan yapısal açıdan biyolojik bir canlıdır ve insan kaynakları yönetiminde yalnızca adayların bilgi seviyeleri, matematiksel zekâya değil aynı zamanda duygusal zekâya da sahip olması gerekliliğini incelemelidir.

İnsan kaynakları yeni istihdam işlevinin yanı sıra mevcut yapıdaki çalışanların eğitim, motivasyon ve performans sürekliliğinin sağlanması adına şirket bünyesinde çeşitli hizmet alımları gerçekleştirmelidir.

İşletmelerde kaynak yönetimi konusunda akla ilk gelen genellikle sermaye yapısı olduğu görülmektedir. Rekabeti etkisiz kılabilmek ve belirlenen hedefler için etkin başarıyı yakalayabilmek için işletmelerin ihtiyacının yalnızca finansal kaynakların olmadığı anlaşılmaktadır.

Etkin insan kaynakları yönetimi bu noktada devreye girmektedir. Hedeflerde istenilen başarının sağlanabilmesi için işletmelerde tüm kaynakların kullanımının insanlar tarafından gerçekleştirildiğini unutmamak gerekir. Böylelikle işletmelerde asıl sermayenin insan olduğu anlaşılır.

2.2. Aile Şirketlerinde Anayasalar

İlk çağlardan beri insanlar yaratılışları gereği birlikte sosyal bir çevrede yaşarlar. Birlikte yaşamın oluşturduğu toplumlarda insanların birbirleri ile aralarındaki etkileşimi

düzenleyen yazılı veya yazılı olmayan kurallar vardır. Bu kurallar ile birlikte toplumda insanlar birlikte kişi hak ve özgürlükleri ayrılabilirlerdir.

2.2.1. Tarihte anayasa ve anlamı

İlk çağlardan beri insanlar yaratılışları gereği birlikte sosyal bir çevrede yaşarlar. Birlikte yaşamın oluşturduğu toplumlarda insanların birbirleri ile aralarındaki etkileşimi düzenleyen yazılı veya yazılı olmayan kurallar vardır. Bu kurallar ile birlikte toplumda insanlar birlikte kişi hak ve özgürlükleri ayrılabilirlerdir.

Tarihteki ilk kanunlar olarak Ur-Nammu, Eshunna, Lipit-İshtar olarak kabul görmektedir. (12.03.2019, <https://en.wikipedia.org/wiki/Hammurabi>) Ancak günümüze kadar detayları ile kaynaklardan gelememiştir, bu yüzden bu kuralların derlenmesi ile oluşan Hammurabi kanunlarını ele alabiliriz.

Tarihte bilinen ilk anayasalardan birisi olarak Hammurabi anayasası kabul görür, (M.Ö.1810-M.Ö.1750) yıllarında yaşamış ilk Babil hanedanlığının altıncı kralı olarak 42 yıl tahtta kalan Hammurabi tarafından oluşturulmuştur. Hammurabi. (2019, 12 Mart). Erişim Adresi: <https://en.wikipedia.org/wiki/Hammurabi>)

Kendisi yaşadığı dönemde tanrı olarak görülüyordu ve hazırladığı anayasayı da Babil adalet tanrısı Shamash'dan aldığı iddia edilmiştir. Hammurabi, medeniyeti yayan ve bütün halkları Babil'in milli tanrısı Marduk'a itaat etmeye yönlendirmesi ile büyük bir fatih olarak kabul edilir. Yaşamından çok sonraki dönemlerde bile birçok kral tarafından rol model olarak alınmıştır.

Hammurabi anayasa maddelerini ana başlıkları ele alırsak, Adaletin yerine getirilmesine karşı işlenen suçlar, Mülke karşı işlenen suçlar, Arazi ve Ev, Ticaret ve Alışveriş, Evlilik, Taaruz, Meslek suçları, Ücret ve Faiz, Köle hakları olarak sıralanabilir. Hammurabi. (2019, 12 Mart). Erişim Adresi: <https://www.tarihbilimi.gen.tr/makale/hammurabi-kanunlari/>

2.2.2. Aile anayasaları uygulaması

Aile anayasası, aile ve işletme birlikteliğinin arasında dengeler oluşturulmasını sağlayacak ve gerçekleşebilecek her türlü çatışmayı engelleyecek kuralların bütünüdür. Aile ve işletme değerlerinin belirlenmesi aile konseyinin oluşum yapısı, yönetim kurulundan görev alan üyelerin komitelerdeki sorumlulukları anayasalar aracılığı ile belirlenir.

Bir süredir Türkiye’de de uygulanmaya başlayan ‘aile anayasası’ aile şirketlerinde karşılaşılan sorunları çözmekte yararlı bir hukuki enstrümandır. Aile Şirketleri. (2018, 18 Aralık). Erişim Adresi: <http://www.fortuneturkey.com/aile-sirketlerinde-basarinin-formulu-kurumsallasma-39922>).

İşletmelerde kuruluş evresinin sonrasında büyüme evresine geçmeden gelecekte aile ve işletme arasında etkileşimin ve ilişkilerin düzenlenmesi için anayasalar oluşturulur. İşletmelerin kurumsallaşma çalışmalarına başlarken ilk adım olarak aile anayasaları oluşturulur.

Aile anayasasının hazırlanmasının kurumsallaşmanın en önemli adımlarından biri olduğu söylenebilir. Bir anayasa oluşturma isteğinin arkasındaki en önemli amaç,

kurumun işleyişinin, günlük davranışların gelişigüzelliğine değil, belirli kurallara emanet edilmesidir. (Özuysal, 2006: 24)

Aile üyeleri arasında çatışmalara engel olmanın bir diğer yolu ise şirketin sürdürülebilirliği açısından yönetim kurulunun konusunda uzman danışmanlar eşliğinde oy birliği ile yazılı kurallar ile aile anayasalarını oluşturmaları olacaktır.

2.3. Aile Şirketlerinde Aile Bireylerinin İstihdamı

Aile işletmelerinde özellikle birinci kuşaktan sonra gelecek kuşakların kurum içerisindeki istihdamı sürekliliğin sağlanması hususunda önemlidir. İşletmelerde özellikle büyüme ve olgunlaşma dönemine geçmeden aile bireylerinin çalışma kriterleri belirlenmesinde gerekli hazırlıkların tamamlanması gereklidir.

Aile işletmelerinde aileden gelen bireylerin yönetici pozisyonlarda olmaları nedeniyle bazı özelliklere sahip olmaları gereklidir. Bununla ilgili olarak Selahaddin Eyyubi'nin hayatı boyunca devlet yönetiminde kullanmış olduğu kitabın 5. Bölümünde yöneticilerde olması gereken özellikler bulunmaktadır.

Bu özellikler; “Adaletli, akıllı, cesur, cömert, yumuşak huylu, vefalı, doğru, merhametli, sabırlı, affedici, şükredici, ahenkli, bilgili, namuslu, vakar sahibi” olması beklenir. (Turhan, 2011: 29)

Kitabın 6. Bölümünde ise yöneticilerde olmaması gereken özellikler belirtilmiştir. Bu özellikler; “Zulüm, bilgisizlik, cimrilik, israf, sözünde durmamak, yalancılık, gıybet, hiddet, kendini beğenmek, büyülenmek, çekememezlik, acelecilik, şakacılık, gülmek, sözden vazgeçmek” olması beklenir. (Turhan, 2011: 29)

2.3.1. Temel karakteristik özellikleri

Toplumsal çevre, akrabaları ve aile içerisinde sergilediği davranışları önceden tahmin edebilmeye yardımcı olacak durumlar izlenmelidir. İşletme ile ilgili olarak, denetimli, başarıya odaklı, otoriter, pragmatik olabilmek ve bunlarla birlikte risk alabilmek üzerinde hassasiyetle durulması ve incelenmesi gereken özelliklerdir.

Bunlar, içe dönük, daha zeki, duygularından etkilenen, uysal, ciddi, istediği gibi davranan, çekingen, katı, pratik, samimi, kendine güvenen, rahat, kontrolsüz, muhafazakar gibi özellikler değerlendirilmelidir.

Mesela bir sorun karşısında "kendine güvenli davranış" göstermek yanında bir başka sorunda "vesveseli" davranmak iyi sonuç alabilmektedir. Burada önemli olan bireylerin daha önceden ve başlangıç noktasındaki iş'de izlenmesidir, gözlenmesidir. Turhan M. (2018, 15 Aralık). Erişim Adresi: (<https://www.dunya.com/gundem/aile-bireylerinin-kendi-isletmelerinde-istihdami-nasil-olmalı-haberi-124953>)

2.3.2. İletişim kabiliyetleri

Bireyin izlenebilir sosyal çevre içerisindeki iletişimi işletmeye katılım durumunda bir gösterge olacaktır. Bireylerin; iletişim kabiliyeti, bilgi aktarımı, duygusal zekâyı iletişimde ne ölçüde kullanabildiği, empati yeteneği yüksek ölçüde olan ve kullanabilen gençler öncelik tanınmalıdır.

Gözlemler esnasında bireyin kendisini ifade edebilme, aktif dinleyici olma, karşılık geri bildirim verme durumlarında ortaya konulan davranışlar incelenmelidir.

2.3.3. Etkileme kabiliyetleri

İşletmeye yeni katılan veya çalışan aile bireylerinin güç kullanımını iyi bilmeleri gerekir. İşletme içerisinde isteklerini empoze edilme yeteneğine sahip olmaları gereklidir, işveren ve işçi olgusu üzerine patronaj ağırlıklı çalışmalar çalışanlarda işe bağımlılık ve performans verimsizliğine neden olabilmektedir.

Saygı ve sevgi ile kazanılan iletişim işveren ve paydaşları arasında daha etkili bir iş performansı sergilemektedir. Bu yüzden liderlik vasıfları güçlü bireyler tercih edilmeli ve profesyonel becerilerini tamamlamaları için kişisel gelişim eğitimleri aldırılmalıdır.

2.3.4. Sorun çözme kabiliyetleri

İnsanların bir arada toplu olarak bulunduğu her ortamda mutlaka anlaşmazlıklar, çatışmalar kendisini gösterecektir. Muhtemel sorunlara ve problemlere bakış önemlidir, Benzer durumlar hiç oluşmadan daha başlama noktasında fark edebilmeli ve olası çatışmalarının önüne geçecek tedbirleri alabilmelidir. İşletmelerde içsel verimliliğin artırılması ve iletişimlerin dengelenmesi ile çalışanların işleri üzerindeki performansı daha etkin bir hale gelmektedir.

2.3.5. Verim artırabilme kabiliyetleri

İşletmelerde çalışanların bütünüyle kimlerin mutsuz veya verimsiz olduğunu bilebilmeli veya tespit edebilecek gözlem becerisine sahip olmalıdır. Ardından etkin motivasyon teknikleri kullanabilme bilgisi ile kişiler üzerinde belirli bir biçimde davranış sergilemesine yönelimini sağlayabilmelidir.

Bunun için "motivasyon bilgisi" donanımına sahip olması gerekir. Bu sebepten de gençlerin belirlenen davranışı göstermeye istekli hale getirilmesi şarttır. Şirket içinde bireyden istenen davranış, şirketin belirlenmiş amaçlarına ulaşmasını sağlayacak davranıştır. Turhan M. (2018, 15 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.dunya.com/gundem/aile-bireylerinin-kendi-isletmelerinde-istihdami-nasil-olmali-haberi-124953>)

2.4. Aile Konseyleri

Aile işletmelerinin küresel pazardaki konumu itibari ile özellikle son yıllarda aile konseyi üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Aile konseyi işletmede aile içerisinde bulunan üyeleri veya gelecek nesilleri dikkate alarak aile işletme arasındaki ilişkileri oluşturulmasını düzenler.

2.4.1. Aile konseyinin anlamı

Aile konseyinin temel işlevi, aile üyelerinin değerlerini, gereksinim ve şirketten beklentilerini saptamak ve ailenin uzun vadeli çıkarlarını koruyacak politikalar geliştirecek bir ortam hazırlamaktır. (İçin, 2008: 138)

Belirli bir büyüklüğe ulaşmış ve özellikle 2. Nesil ve 3. nesil aile üyelerinin işletmeye dahil olduğu veya olmadığı durumlarda yetki devri veya paylaşımı konularını inceler.

Aile konseyi ile anayasaları oluşturulmuş işletmelerde ilerleyen süreçlerde şirket hissedarı olup aktif görev alan veya aktif görev almayan pasif durumdaki aile üyelerinin işletmenin sürekliliğini esas alan oluşumlar tamamlanır.

Aile konseyleri ile işletme sürekliliğinin uzun dönemler sağlanabilmesi esas alınır, şirket yönetimindeki aktif aile üyeleri, hissedar olan pasif aile üyeleri, danışmanlardan oluşan bir yapıdır.

İşletmelerin sürekliliğinin sağlanabilmesi ve hedeflenen başarılarla ulaşabilmesi için aile üyelerinin aralarında oluşabilecek sorunlar baştan tespit edilmeli ve önlemler alınmalıdır. Böylelikle zamanla aktif olarak görev almayan hissedarların işletmeye olan bağlılığı sağlanabilir ve sermaye kopmalarının önüne geçilir.

İşletme hedefleri aktif aile üyeleri, profesyoneller, danışmanlar ile oluşturulur. Hissedar olan fakat işletme bünyesinde görev almayan pasif aile üyeleri ile işletmelerde oluşturulmuş bu hedeflerin paylaşımı tüm paydaşları bir arada toplayarak kopmaları engelleyecektir.

Aile konseyinin sorumlulukları, aile planlarının geliştirilmesine rehberlik etmek, stratejik risk planını gerçekleştirmek, işletme stratejisini gözden geçirmek, aile değerlerini ve aile varlık nedenini gelecek kuşaklara aktarmak, fikirlerin paylaşımı için bir aile formu önermek, gelecek kuşaklar için aile liderleri yetiştirmek. (İçin, 2008: 138)

2.4.2. Şirket hissedarı aktif aile üyeleri

İşletme içerisinde yönetim kurulu, icra kurulu gibi yönetsel organlarda aktif görev alan aile bireyleridir. İşletmenin süregelen faaliyetlerinde denetim mekanizmasında veya yönetici pozisyonunda çalışan aile bireylerinin yeterli bilgi, sosyal çevre ve kişisel gelişimlerinin işletmenin ihtiyacı doğrultusunda olmalıdır.

Belirli büyüklüğe ulaşmış işletmelerde yönetici aile üyeleri iş yüküne yetişememektedir, bununla beraber organizasyonun sistemsal olarak çalışması istenmektedir. Bu durumda işletmeye dışardan profesyoneller dahil edilir.

Profesyonellerin seçimi ve işletmeye dahil edilme sürecinde en büyük sorumluluk bu üyelere düşmektedir. Çalışanlar ile profesyoneller arasında uyumun sağlanması ve profesyonellerin işletmenin kurumsal kimliğini ve kurum kültürünü benimsemesi süreçlerini yönetmeleri gereklidir.

2.4.3. Şirket hissedarı pasif aile üyeleri

İşletme mülkiyetinde hisse sahibi olan ve işletme içerisinde yönetim, icra kurulları gibi herhangi bir yönetsel organizasyonda yer almayan aile üyeleri olarak tanımlanabilir. İşletmelerde pasif aile üyeleri ailenin yapısal oluşumuna göre farklılıklar göstermektedir.

Ataerkil kültüre sahip aile işletmelerinde genellikle kadınlar şirket faaliyet ve operasyonlarında görev almamaktadır. Bu kültüre sahip işletmelerde diğer pasif aile üyeleri ise miras yolu ile hissedarlığa hak kazanmışlardır.

İşletmenin evrak işlerinde standart prosedürler izlenirken yalnızca imza haklarını ifa ederler. İşletmenin hedefleri ve uygulama operasyonları taraflarına bildirilmez.

Serbest kültüre sahip aile işletmelerinde pasif aile üyelerinde genellikle cinsiyet ayrımı gözetilmez. Pasif üyelerin oluşumu mesleki tercihleri, miras yolu veya aile içi oluşturulan anayasa esaslarında yeterli donanıma sahip olunmaması ile oluşur.

Serbest kültürün etkisindeki aile işletmelerinde aile üyeleri işletmenin hedeflerinden ve uygulama operasyonlarından haberdar edilmektedirler. Böyle işletmelerde pasif aile üyeleri dönemsel olarak işletme bünyesindeki gelişmelerden haberdar olabilmektedirler.

Böylelikle ilerleyen süreçlerde serbest kültürün etkisi altındaki işletmelerde sermaye yapısını sektöre uğratabilecek olan kopmalar engellenmiş olmaktadır.

2.5. Aile Şirketlerinde Profesyoneller ve Danışmanlar

İşletmelerde kurumsallaşma aşamalarında profesyoneller yönetsel eylemlerin gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi hususunda önem taşımaktadır. Danışmanlar ise işletmenin içsel dinamiklerinin dışında faaliyetlerin sürekliliği ve geliştirilmesi için bir kaynak niteliğindedir.

2.5.1. Profesyonellerin şirket verimliliğine olumlu etkileri

İşletmelere çeşitli oluşum evrelerinde katılan profesyonellerin nitelikli iş gücü konusunda önemli ölçüde olumlu etkileri vardır. Kuruluş evresinden büyüme evresine geçiş sürecinde işletme bünyesinde mevcut çalışan paydaşların yeterli bilgi yeterliliğine ulaşamaması ile etkin iş gücü gerçekleştirilir.

Mevcut yapıdaki çalışanlar profesyoneller ile kendilerini daha donanımlı hale getirebilmektedirler. Gerekli yeterliliğe sahip olan profesyoneller ayrıca işletmede mevcut çalışanların teknik yeterlilikleri konusunda eksiklikleri tespit edip üst yönetime raporlarlar.

Tespit edilen eksik yeterlilikler için bireysel veya toplu olmak üzere gerekli kişisel eğitim programları düzenlenir. Gerekli olması durumunda profesyoneller uzmanlaşmış oldukları alanlarda kurum içi eğitimlerde rol alabilirler.

2.5.2. Profesyonellerin şirket verimliliğine olumsuz etkileri

Profesyonellik kelime anlamı itibari ile bir konuda uzmanlaşmak olarak tanımlanabilir. Profesyonellerin yalnızca bir konu üzerine uzmanlaşmış olmaları tek başına işletmelerde bir dezavantaj olarak yansımaktadır.

Uzmanlıklarının yanı sıra yönetsel faaliyetlerin organizasyonlarında bulunacakları için iletişim becerilerinin güçlü olmaları gereklidir. Etkin iletişim becerilerine sahip olmayan profesyoneller işletmelerde yönetsel disiplinleri kontrollü çalışan sistemlerde ahenk bozabilmektedir.

İşletmelerde istihdam edilen profesyonellerin matematiksel zekanın yanı sıra duygusal zekaya sahip karakteristik davranışlar sergileyebilen bireyler olarak tercih edilmesi gereklidir.

Profesyoneller genellikle yönetici pozisyonunda görev almaktadırlar, işletmelerde asıl sermayenin insan olduğu kabul edilir. İnsan yönetebilmek için öncelikle empati kurabilmek gereklidir.

Duygusal zekaya sahip olmayan profesyoneller ile işletme içerisinde zamanla kargaşa, güvensizlik, baskı ortamları, aidiyet duygu eksikliği, kurum kültüründe zedelenmeler meydana gelebilmektedir.

2.5.3. Müşavir danışmanlık yapan firmalar

İşletmelerde işlerin belirli bir hacme ulaşması ile birlikte gelişen süreçte kendi bünyesinde tamamlayamadığı ve yetersiz kaldığı konular ile ilgili çeşitli kurumlardan destek alırlar.

Kurumsallaşma evresinde aile anayasaları ve aile konseylerinin oluşturulması konusunda, işletme dışarısından konusunda bilgili ve tarafsızlık ilkesi aile ile işletme arasındaki etkileşimin düzenlenmesi için alınır.

Finansal konularda bünyesinde yetersiz kaldığı durumlarda, yurt içi veya yurtdışı iş geliştirme yaparak faaliyetlerini geliştirebilmek, STK'lar ile işbirliklerinin sağlanarak kurumsal kimlik kazanımlarını sağlayabilmek, ticari pazarlarda önemli dinamiklerden haberdar olabilmek ve stratejilerini belirleyebilmek için danışman firmalara işletmelerde her zaman ihtiyaç duyulmaktadır.

2.6. Aile Şirketlerinde Başarısızlık Etkenleri

Aile işletmelerinde sürdürülebilirliğinin en temel faktörü olarak ailenin bir arada olması gerekliliğidir. Kurumsallaşma sürecinde aile ve işletme arasındaki etkileşimi uzun süre koruyabilmek için aile anayasaları ve aile konseyleri oluşturulur. Böylelikle olası karşılaşılabilecek problemleri engelleyerek başarısızlık etkenlerinin ortadan kaldırılması hedeflenir.

2.6.1. Aile içi rol kaynaklı sorunlar

Aile, işletme, toplumsal sosyal ve ticari organizasyonların bütününde bireylerden beklenen ve kalıp haline gelen görevlerin tatbik edilmesi rol olarak tanımlanabilir.

Aile işletmelerinde ilişkiler bütünüyle birbirlerinden farklı alt gruplara ve sistem faaliyetleri esnasında diğer gruplarla arasında sınırlara sahiptir. İşletmelerde sistemin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için rollerin belirlenmesi gereklidir.

Rol karmaşası ilk olarak bireyde başlar, örnek verecek olursak; birey evinde anne veya baba, eş, evlat, işletmede bir paydaş, sosyal çevrenin örgütsel yapısında sosyal bir varlık olarak farklı statülere sahiptir. Bütünüyle bu statülerdeki roller beraberinde rol çatışmasını olgusal olarak meydana getirmektedir.

Aile şirketlerinde çalışan aile üyesi farklı roller üstlenmektedir. Akraba olarak ailenin birlik ve beraberliğinden, işin sahibi olarak işletmenin kârlılığında, yönetici olarak da işletmenin etkililiğinden sorumludur. Farklı sistemlerdeki farklı rolleri birbirinin içine girer ve rol karmaşası yaşanır. (Özuysal, 2006: 47)

Aile içerisindeki rol çatışması işletmeye, işletme içerisindeki rol çatışmaları ise aileye yansıma yapabilmektedir. Ataerkil kültür yapısına sahip ailelerde genellikle aile içinde hiyerarşik bir yapı vardır. İşletmelerde de benzer bir durum karşımıza çıkmaktadır.

Kurucu yönetimindeki kuruluş evresinin ardından işletmenin yönetimi diğer aile bireylerine veya ikinci nesil üyelere aktarımı sırasında bu kültürün etkisi ile yönetime katılımda hiyerarşik sıra izlenir. Performans yönetimi ile işletme yönetimlerine katılım sağlanmaması durumunda rol çatışmalarını tetikleyici bir etken olabilmektedir.

2.6.2. Aile üyeleri arası rekabet etkeni sorunlar

Aile üyelerinin akrabalık ilişkilerinden kaynaklı ve benimsediği kültüründe etkisi ile birlikte çalıştıkları işletmede genellikle roller net bir şekilde belirlenmemiştir. Kuruluş aşamasının ardından işletme yönetimine dahil olan diğer üyeler veya ikinci nesil üyelerin yönetime dahil olması veya yetkinliği durumlarının belirli kriterler gözetilerek belirlenmesi gereklidir.

Aile üyelerinin işletmelerde çalışma kriterleri ve yönetime dahil olma durumları belirli kazanımlara sahip olmaları ile değerlendirilmelidir. Performans yönetimi uygulanmadan aile üyelerinin işletmelerin yönetsel disiplinlerinde konumlanması birtakım problemleri beraberinde getirmektedir.

Aile anayasalarında belirlenen çalışma kriterleri uygulanmalıdır, böylelikle işletmede istihdam edilen bireyler arasında oluşabilecek rekabet ortamının önüne geçilebilecektir.

Belirli büyüklüğe ulaşmış işletmelerde işlerin yürütülmesinde çalışma alanlarına göre birden fazla departman bulunmaktadır. İşletme üzerinde bireysel yetkinliğini artırmak isteyen aile üyeleri başka üyelerin sorumluluğu ve denetiminde olan çalışma alanına yatay veya dikey ilişki modeli ile müdahale etme eğiliminde olmaktadır.

Yetkinlik kazanabilmek amacı ile etkinliğini artırmak isteyen aile üyeleri düşünsel olarak iyi niyetli dahi olsalar, bir başka aile üyesinin çalışma alanına girmesi ile rekabet ortamı oluşmaktadır.

İşletmelerde yetkinlik alma kaynaklı problemler aile üyeleri arasında rekabet ortamını oluşturmaktadır. Aile mülkiyetinde belirli bir hisseye sahip üyeler genellikle eşit eğitim ve

çeşitli benzer becerilere sahip olmamaktadırlar. Böyle durumlarda özellikle ailede, ataerkil kültür etkisi var ise üyeler arasında yetkinlik alımları genellikle hiyerarşik bir şekilde olarak taksim edilir ve performans etkileri gözetilmemektedir.

2.6.3. Aile içi menfaat kaynaklı sorunlar

İşletmelerin belirli büyüklüğe ulaşmasının ardından faaliyet alanları ve iş gücü kapasiteleri genişlemektedir. Faaliyet alanlarının genişlemesi ile işletmelerde ana çatı altında grup şirketleri oluşmaktadır.

İşletmeler içerisinde oluşan grup şirketleri genellikle sektörel faaliyet farklılıkları nedenleriyle birbirlerinden ayrılmaktadır. Farklılıklar, konumlandıkları sektörün bulunduğu pazarın ekonomik etkenleri nedenleriyle sermaye yapılarında ve örgütsel organizasyonlarında değişiklikler görülmektedir.

Ana işletmelerde oluşturulan yönetim ve icra kurulları aracılığı ile bu grup şirketlerine denetim, kontrol veya yürütme alanlarında aile üyeleri atanmaktadır. Sermaye yapılarındaki farklılıklar veya olumsuz pazar koşulları ile oluşan başarı istikrarsızlıkları ile üyeler arasında çatışmalar meydana gelmektedir.

Grup işletmelerinde başarısızlık kaynaklı meydana gelen istikrar problemleri uzun süreçlerde ilgili aile üyesinin ana işletme üzerinde yetkinlik kaybına neden olmaktadır.

Sistemsel oluşumunu tamamlamış olan grup şirketlerinde ise, sektör olarak konumlandığı pazarın olumlu ekonomik etkilerinin bir sonucu olarak istikrarlı büyümelerini gerçekleştirebilmektedir. Bu sayede yönetim kurulundan atanan üyenin ana işletme üzerinde yetkinlik kazanımları artmaktadır.

Durum analizinin sonucunda ortaya üyeler arasında statü ve yetkinlik bakımından farklılıklar oluşmaktadır. Süreç içerisinde güçlenen aile üyelerinin sosyal yaşantıları, yaşam çevreleri değişmektedir. Benzer durumlar diğer aile üyeleri ile menfaat çatışmalarına neden olabilmektedir.

2.6.4. Aile şirketlerinde ücretleme kaynaklı sorunlar

Aile işletmelerinde kurucu yönetiminin hakim olduğu kuruluş evrelerinde yönetim veya icra kurulları kurucu üye ve genellikle birinci nesil aile üyelerinden oluşmaktadır. İşletme bu aşamada var olma ve sürdürülebilir olma kaygısı yaşar ve ücretlendirme ile ilgili problemler meydana gelmemektedir.

İşletmelerde büyüme dönemlerine geçildiğinde, özellikle kardeşler ve işletmeye dahil olan ikinci nesil aile üyeleri arasında performans değerlendirmesi yapmaksızın ücretleme yapılması bir sorun haline gelmektedir.

Aile bireylerinin mesleki başarıları değerlendirmeye tabi tutulmalıdır, ataerkil kültür hakim aile işletmelerinde genellikle yaşça büyük üye yönetimin başındadır. Diğer üyelerin bireysel başarı faktörleri ücretleme konusunda değerlendirmeye tabi tutulmamaktadır. Bu sorunla zamanla çatışma ortamları yaratabilmektedir.

Özellikle büyüme dönemlerinde işletme faaliyetlerinin hacmen artırılması konusunda iş geliştirme yapılmaktadır. Aile bireyleri arasında etkin iletişim becerilerine sahip adaylar bu hususta sorumluluk alırlar, başarılı olmaları durumunda ise bu adaylar insan doğası gereği motive edilmek isterler.

Bir aile işletmesi için ücretlenme ve teşvik sistemi oluşturmak son derece güç olabilir çünkü farklı amaçları gerçekleştirmeyi hedefleyen çok sayıda yöntem vardır. (Özuysal, 2006: 50)

Motive edilmenin sözel ve sayısal olarak karşılıkları vardır, statü, prim gibi unsurların uygulanması bireylerin desteklenmesi konusunda büyük önem arz etmektedir. Bir başka deyişle bireylerinin performansları göz ardı edilmemelidir.

Performans değerlendirmelerinin hakim olmadığı işletmelerde süreç içerisinde bireylerin yapısal özelliklerine bağlı olarak davranışları farklılık göstermektedir. Çekingen bir karaktere sahip ise tatmin duyguları azalmakta ve performans düşüklüğüne neden olabilmektedir. Baskın bir karaktere sahip ise eğer işletmeden kopma eğilimlerine veya adaletsizlik duygusu ile kendi adaletini yaratma eğilimine girebilmektedir.

2.6.5. Karar verme kaynaklı sorunlar

Aile işletmelerinin yönetim etkileşimlerini etkileyen sahip oldukları kültür yapısı karar verme ve süreçlerini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Aile bireylerinin yetkinlik hakimiyetleri ile kararlar verememeleri veya inisiyatif alamamaları zamanla birtakım problemleri beraberinde getirmektedir.

Ataerkil kültür yapısının hakim olduğu işletmelerde merkeziyetçi otoriter yönetim anlayışı ile kararların bir kişi tarafından alınma eğilimi görülmektedir. Serbest kültür yapısına sahip ailelerde ise kararlar genellikle oylama ve fikir, görüş birliktelikleri verilmektedir. Böylelikle bireyler arasında olası problemlerin önüne geçilebilmektedir.

Yapılan araştırmalar, aile işletmelerindeki karar alma s¼recinin iki temel yaklaşım altında Őekillendiđini g¼stermektedir. Bunlardan birincisi, en son kararın bir kişi tarafından verilmesi, ikincisi ise kararlara uzlaşma ya da oylama yolu ulaşılması Őeklinindedir. Birinci yaklaşım daha çok işletmeyi birinci ya da ikinci kuşağın y¼nettiđi aile işletmelerinde g¼r¼lmektedir. (¼zuysal, 2006: 50)

2.6.6. Kurumsallaşamama alışkanlıkları kaynaklı sorunlar

Aile işletmelerinde bulunduğu yaşam evresi ve ailenin yapısal olarak sahip olduğu k¼lt¼r¼n etkisi kurumsallaşma çalışmalarında olumlu veya olumsuz bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Merkeziyetçi otoriter y¼netim anlayışına sahip işletmelerde y¼r¼tmede verilen kararların bir kişi tarafından verilme eğilimi ortaya çıkmaktadır. Hiyerarşik oluşan y¼netsel mekanizmalarda y¼r¼tme, denetleme ve kontrol işlerde, diğer aile ¼yeleri arasında performans gibi etkenlerin g¼z ardı edilmesi kurumsallaşma kaynaklı çeşitli sorunların çıkmasına neden olmaktadır.

Aile işletmelerinin genelinde rastlanılan tek patron hakimiyeti, babaerkil yapı, kararların modern işletmecilik anlayışına g¼re değil genellikle aile içi dengelelere g¼re alınması, biçimsel ve profesyonel yapının eksikliği gibi unsurlar aile işletmelerinin kurumsallaşmasını engellemekte ya da zorlaştırmaktadır. (¼zuysal, 2006: 52)

İşletmelerde b¼y¼me evrelerine yaklaştığıca iş y¼k¼n¼n devri ve y¼r¼tmelerde yaşanabilecek sorunları ortadan kaldırmak için işletmeye dışardan profesyoneller dahil

edilmektedir. İşletmelerinde kurumsallaşma çalışmalarının zorlu bir süreç olduğu söylenebilir.

İşletmenin kurumsallaşma aşamalarında gereksinim duyulan profesyonel yöneticiler öncelikli olarak aile üyelerinden sağlanmaya çalışılır, nitelikli üye yeterli olmadığı durumlarda işletmeye dışardan yönetici dahil edilmektedir.

Bu aşamada aile bireyleri arasında oluşan sorunların benzer bir hali işletme ve profesyoneller arasında oluşmaktadır. Profesyonel yöneticiler ve aile üyeleri arasında karar alma, ücret, statü istekleri gibi unsurlar kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır.

2.6.7. Yeni kuşak kaynaklı sorunlar

Aile işletmelerinde başarısızlık etkenlerinden bir diğeri ise hissedar olan aile üyelerinin çocukları olan yeni kuşak temsilcilerdir. Yeni kuşak kaynaklı sorunlar iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır.

İlk olarak işletme yönetiminde bulunan aile üyelerinin yeterli donanıma sahip olmamaları fakat tecrübeye sahip olmaları, ve süreç içerisinde işletmeye dahil olan yeni kuşak üyelerin ise yeterli donanıma sahip olmaları fakat yeterli tecrübeye sahip olmamaları olarak ortaya çıkmaktadır.

İkinci olarak ise işletme yönetiminde bulunan aile üyeleri yeterli donanıma sahiptirler. Fakat gelecek nesillerin yönetsel mekanizmalarda konumlanmasını düzenleyen aile anayasalarının hazırlanmamış olması beraberinde istihdam sorunları meydana getirmektedir.

Anayasaların hazırlanmamış olmaması ile karakteristik özelliklerine göre eğitim ve çeşitli donanımlarda kazanım sağlamaya yöneltilmemiş bireylerin istihdamı yönetsel çeşitli sorunlara neden olmaktadır.

III. BÖLÜM: DÜNYA'DA VE TÜRKİYEDE EKONOMİ

3.1. Dünyada Ekonomik Durum

Ekonomi Kavramının Anlamı Ve Oluşumu; ekonomi kelimesinin tarihsel süreçte ilk kullanımı eski Yunanca 'da kullanılan "Oikos" ve "Nomos" sözcüklerinin birleşiminden türetildiği "Oikonomia" ve kelime anlamı olarak (Ev İdaresi) şeklinde ifade edildiği bilinmektedir.

Türkiye'de Türk Dil Kurumu tarafından sözlük anlamı olarak günümüzdeki kullanımı ise "İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü." (TDK) olarak kabul edilmiştir.

Ekonomi kavramı varlığını her ne kadar insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar sürdürmüş ise de 16. yüzyılda felsefi bir akım olarak ortaya çıkmış olduğu düşünülmekte ve sonraki dönemlerde ise çeşitli bilim adamları tarafından bir bilim olarak incelendiğini gözlemlenmektedir.

Dünya genelinde gerçekleşen çeşitli sanayi devrimleri ve toplumsal kalkınmalar neticesinde ekonomi biliminin ilk yapısal olarak sistematik dinamiklerini ve etkileşimlerini inceleyen ve modern ekonomi üzerine ilk kuramları gerçekleştiren (The Wealth of Nations) Milletlerin Zenginliği adlı eseri ile Adam Smith olmuştur.

Günümüzde Dünya’da tüm ülkeler küresel pazarda bir oyuncu olarak sahip oldukları varlıklarını ve mevcudiyetlerini sürdürebilmek adına güçlü bir ekonomiye sahip olmalıdır. Güçlü bir ekonominin var olabilmesi için etki eden nedenler incelendiğinde üretimin önemi açık bir şekilde görülmektedir.

Hedeflenen kalkınma seviyesine ulaşabilmek için üretim ve tüketim dengesinin gözetildiği stratejik bir ekonomi politikasına ihtiyaç duyulmaktadır, Ülkeler hedefledikleri ekonomik hacme sahip olunan kaynakların doğru ve etkin bir şekilde kullanılması neticesinde gerçekleştirilebilecektir.

Zenginlikler ve iktidar zenginliklere bağlı olduğu sürece, Her ülkenin gücü her zaman yıllık üretiminin değeriyle orantılı olmalıdır, Ancak her ülkenin politik ekonomisinin en büyük amacı o ülkenin zenginliğini ve gücünü arttırmaktır. (Smith, 2007: 290)

3.1.1. Uluslararası ekonomik göstergeler

Ekonomideki küreselleşme gün geçtikçe hız kazanmaktadır. Ekonomik küreselleşme beraberinde bir takım fırsatlar ve tehditler getirmektedir. Ülkelerin dünya pazarlarında kendilerine yeni alanlar yaratmasının fırsat olmasının yanı sıra ekonomik birlikteliklerin homojen hale gelmesi dalgalanmaların olduğu dönemlerde bir tehdit zemini hazırlamaktadır.

Dünyadaki ülkeleri bir zincirin halkası olarak görmek gerekmektedir. Böylelikle farklı bölgelerde konumlansalar dahi hepsinin arasında bir etkileşim olduğunu görmekteyiz.

Giderek derinleşen ve çok boyutlu hale gelen küreselleşme süreci, ülkelere büyüme ve gelişme yönünde önemli fırsatlar sunduğu gibi, bazı tehdit ve riskleri de beraberinde

getirmektedir. Tehdit ve riskleri dikkate alıp önlemler geliştirebilen, mevcut potansiyellerini harekete geçirerek büyüme ve kalkınma imkânlarını azami ölçüde değerlendirebilen ve bunu ekonomisi ve bireyleri için bir fırsata dönüştürebilen ülkeler, kalkınma sürecini başarıyla sürdürüp gelecekte dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer alacaktır. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 5)

Küresel düzeydeki eğilimler doğru değerlendirilmelidir, böylelikle meydana gelen politik, ticari ve kalkınma programlarındaki değişikliklerin ülkelerin ekonomisine olan etkilerinin azaltılması sağlanacaktır.

Küreselleşme sürecinin ve yaşanan krizlerin yol açtığı belirsizlikler nedeniyle planların, ileriye dönük karar alma süreçlerinde kurumların ve ekonomik aktörlerin daha tutarlı ve bilinçli bir şekilde hareket etmelerine yardımcı olma işlevi öne çıkmaktadır. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 1)

Uluslararası ekonomik göstergeler değerlendirilirken dünya ekonomisinin yönelimini incelemek gerekir. Böylelikle ekonomik eksenin nasıl değişiklik gösterdiğini, etkilerini ve gelecek dönemlerdeki etkilerinden bahsetmek mümkün olacaktır.

Dünya ekonomisinin potansiyel olarak pozitif veya negatif yönelimli olması büyüme oranları ile değerlendirilir. Ülkelerin büyüme oranları ile ilgili makroekonomik analizlerin yapılmasında gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) ele alınır.

GSYH değerleri ile belirli zaman dilimlerindeki gerçekleştirilen, üretimi tamamlanan tüm ürün ve hizmetlerin parasal olarak hesaplanan bütünleşik bir değeri olarak ifade edilmektedir.

Dünya geneli GSYH yüzdesi 2000 yılı itibari ile 4,8 iken küresel krizin etkileri 2001 yılı itibari ile kendisini göstermiş ve yüzde 2,5'e kadar gerilemiştir. Krizin en büyük etkeni olarak gelişmiş ekonomilerinin olduğunu görmekteyiz. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Bazı gelişmiş ekonomilerin para politikaları uygulamalarındaki değişiklik ve bölgesel siyasi gerilimler küresel ekonomik aktiviteyi olumsuz etkilemektedir. (Uluslararası Ekonomik Göstergeler, 2014: 2)

Dünya ekonomisinin 2000 yılı GSYH değeri 33.84 trilyon dolar iken gelişmiş ülkelerde 26.77 trilyon dolar olarak yüzde 79'luk bir hacme sahiptir. 2000 yılı gelişmiş ülkelerdeki GSYH yüzdesi 4,1 iken 2001 yılında yüzde 1,6'ya kadar gerilemiş olduğunu görmekteyiz. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023, Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

Sonraki yıllarda kısa vadeli dalgalanmalar süregelmiş ise de, 2001 yılında gelişmekte olan Asya ülkelerinde ki büyüme oranı yüzde 6, 2002 yılında ise yüzde 6,7 olarak takip etmesinin etkileri pazarı pozitif yönde oldukça etkilemiştir.

Asya ülkelerinin yanı sıra gelişmekte olan Avrupa ülkelerinde büyüme oranı yüzde 4,6, Ortadoğu ve kuzey Afrika ülkelerinde ise yüzde 3,4 olarak gerçekleşmiştir.

Büyüme oranları ve gelişmiş ülkelerde ki stratejik yatırım modellerinin bir sonucu olarak 2002-2006 yılları arasında dünya geneli ekonomik büyüme pozitif yönelimli artışları ile devam etmiştir.

Küresel kriz öncesi dönemde likidite bolluğunun etkisiyle dünya ekonomisi yükselen ve gelişmekte olan ekonomiler öncülüğünde yüksek oranlı bir büyüme dönemi yaşamıştır. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 15)

2007 yılında ise dünya GSYH büyümesi 2000-2018 yılları arasındaki en yüksek değeri olan yüzde 5,6'ya ulaşmıştır. 2008 yılında kendisini tekrar gösteren küresel krizler ile dünya büyüme oranının yüzde 3'e kadar gerileme göstermiştir.

2009 yılı içerisindeki süre gelen zamanda ekonomik çatlak gittikçe büyümüştür ve 2000 ile 2018 yılları arasındaki en düşük değeri ile yüzde -0,1'e ulaşmıştır. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Dünya ekonomisi kademeli fakat düzensiz bir toparlanma eğilimi içinde olmakla birlikte, düşük büyüme süreci devam etmektedir. Ekonomiler, yüksek kamu borçları, yüksek işsizlik ve gelir eşitsizliği gibi küresel krizin yarattığı sonuçlara ek olarak, küresel ekonominin önümüzdeki dönemde nasıl bir seyir izleyeceğinin belirsizliğini devam ettirmesi riskiyle karşı karşıyadırlar. (Uluslararası Ekonomik Göstergeler, 2014: 2)

2009 yılı itibari ile son yıllardaki en düşük büyüme seviyesine ulaşan dünya ekonomisinden en fazla etkilenen yüzde -3,3 ile gelişmiş ekonomiler, yüzde -2,8 ile gelişmekte olan Avrupa ülkeleri takip etmiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Gelişmekte olan Asya ülkeleri ise 2009 yılında oluşan büyüme oranlarındaki bu gerilemeden etkilenmeyerek büyüme oranını yüzde 7,2'den yüzde 7,5'e artırmıştır. Küresel ekonomide bu durum eksen kayması olarak değerlendirilir.

Dünya ekonomisi 2010 yılı ile yüzde 5,4 büyüme oranına ulaşmıştır. 2011 yılı ile kriz kendisini tekrar göstermiştir ve yüzde 4,3 oranına kadar gerileme göstermiştir.

Finansal dalgalanmalar 2011 yılından sonrada devam etmiştir. 2012 yılında yüzde 3,5'e kadar gerileyen büyüme oranları 2012-2018 arasında durağan bir halan GSYH büyümesi 2012 yılında yüzde 3,5 oranına ulaşmıştır.

2012 ve 2018 yılları arasında ortalama GSYH yüzdesi 3,51'e ulaşarak 2018 yılı itibari ile büyüme oranı yüzde 3,7'e ulaşmıştır. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

IMF, "Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nun Ekim 2018 sayısını "İstikrarlı Büyüme Sınayan Zorluklar" başlığıyla yayımlamıştır. Raporunda, 2018 ve 2019 yıllarına ilişkin küresel büyüme beklentileri, yükselen riskler nedeniyle %3,9'dan %3,7'ye indirilmiştir.

Küresel büyümeye yönelik negatif revizyona bazı Avrupa ülkelerinin yanı sıra yükselen piyasa ekonomilerine yönelik büyüme tahminlerinin aşağı çekilmesi neden olmuştur. (Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni, 2018: 2)

Küresel ekonomideki 2017 ve 2018 yıllarında ki yüzde 3,7 olan stabil büyüme oranını, IMF tarafından hazırlanan verilere göre gelecek yıllarda da koruyacaktır.

2019 ve 2020 yılları arasında ekonomideki durağan hal devam edecektir. 2019 ve 2020 yılları da dahil olmak üzere dünya büyüme oranının yüzde 3,7 olarak devam edeceği tespit edilmiştir. 2021-2023 yılları dahil olmak üzere dünya büyümesinde yüzde -0,1

oranında azalma göstereceği ve yüzde 3,6 oranında devam edeceği öngörülmektedir.

Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

OECD 20 Eylül 2018 tarihinde “Ekonomik Görünüm Ara Dönem Raporu” yayımlanmıştır. Küresel büyümede belirsizliklerin ağırlığı gittikçe artmaktadır. 2018 ve 2019 yıllarında dünya büyümesinin %3,7 oranında olması beklenmektedir. Böylelikle büyüme oranının kriz öncesi seviyenin altında olması öngörülmektedir. (Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni, 2018: 2)

3.1.1.1. Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde GSYH (%)

Dünya ekonomisinde 2000 yılı tarihi itibari gelişmiş ekonomilerin büyüklükleri ele alındığında, toplam GSYH içinde ki hacimsel payı yüzde 79,13 olmuştur. Küresel dengelerde ki eksen kayması sonucunda gelişmiş ülkelerdeki GSYH azalarak 2018 yılında yüzde 60,49 seviyesine inmiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

2000 yılında yüzde 4,1 büyüme oranı ile altın çağını yaşayan gelişmiş ekonomiler 2001 yılında yaşanan kriz sonucunda yüzde 1,6 oranına gerilemiştir. Benzer bir durum 2000 yılında yüzde 5,2 büyümeye sahip olan ve 2001 yılında yüzde -0,4 büyüme oranına gerileyen gelişmekte olan Avrupa ülkelerinde meydana gelmiştir.

Gelişmiş ülkelerde ekonomik aktivitenin yavaşlaması, iş yaratma kapasitesinde oluşan kısıtlar ve işgücü piyasasında artan yapısal sorunlar etkili olmuştur. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 16)

Genç işsizlikte görülen artış istihdam piyasasının temel sorunlarından biri haline gelmiştir. İşgücü piyasasındaki yapısal sorunlar ve artan işsizlik oranları Avro Bölgesinin en önemli ekonomik ve sosyal sorunları arasında yer almaktadır.

2002-2008 yılları arasında toparlanma sürecine giren gelişmiş ekonomiler ortalama yüzde 2,25 oranında ki büyüme oranları ile bu durumlarını muhafaza edebilmiştir. Bu durum dünya toplam GSYH' da olan payı nedeniyle dünya büyüme ortalamasını olumlu yönde etkilemiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

2008 yılı itibariyle kendisi gösteren kriz 2009 yılındaki dünya GSYH değeri ile 2000 ve 2018 yılları arasında ki en düşük büyüme değeri ile yüzde -0,1 oranına gerilemiştir. Gelişmiş ekonomilerdeki büyüme ise yüzde -3,3 oranında gerçekleşmiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Gelişmiş ekonomiler 2010 yılı itibari ile ekonomik gelişimlerini hızlı bir şekilde sürdürebilmeyi başarabilmiş ve yüzde 3,1'e artırmıştır. 2010-2018 yılları arasındaki büyüme oranını ortalama yüzde 2,02 değeri ile korumuştur. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

IMF'in tahminlerine göre gelişmiş ülkelerde 2019-2023 yılları arasındaki büyüme oranlarında azalma beklenmekte ve ortalama yüzde 1,7 olarak devam edeceği yönündedir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Gelişmekte olan Avrupa bölgesi ekonomilerinde 2001 krizinde ki -0,4 oranındaki büyüme oranını ulaşmıştır. 2002-2004 yılları arasında pozitif yönelimli artışlar gerçekleştirerek 2004 yılına gelindiğinde, 2000-2018 yılları arasında ki en yüksek

değeri olan yüzde 7,4 seviyesine çıkmıştır. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

2005-2009 yılları arasında ise ortalama yüzde 3,74 olan büyüme oranına sahip olan gelişmekte olan Avrupa ekonomileri 2009 yılı itibari ile küresel krizinde etkileri ile 2000-2018 yılları arasında ki en düşük seviyeye ulaşarak yüzde -2,8 oranına gerilemiştir.

Gelişmekte olan Avrupa bölgesi ekonomileri 2010 yılı içerisinde toparlanma sürecine girebilmiş ve pozitif yönelimli büyümelerini sürdürmüşlerdir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

2010-2018 yılları arasında dünya GSYH ortalamasının yüzde 3,83 iken gelişmekte olan Avrupa ülkelerinde yüzde 4,4 oranında olmuştur. IMF tahminlerine göre gelişmekte olan Avrupa ekonomilerinde 2019-2023 yılları arasındaki GSYH ortalamasının yüzde 2,52 olacağı yönündedir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Dünya GSYH ortalamasının 2000 yılında yüzde 4,8'lerden 2001 yılında yüzde 2,5'lara gerilemiştir. Gelişmekte olan Asya bölgesi ülkelerinde 2000 yılında yüzde 6,5 olan büyüme oranı 2001 yılı itibari ile yüzde 6 oranına gerilemiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

2000 yılında gelişmekte olan Asya ülkelerinin dünya toplam GYSH' da olan payı yüzde 6,87 oranında olmuştur. İlerleyen yıllarda istikrarlı bir büyüme hızı gösteren gelişmekte olan Asya ekonomileri 2018 yılında toplam GSYH' da ki payını yüzde 22,58'e kadar artırmayı başarmıştır. Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

Gelişmekte olan Asya bölgesindeki ekonomiler 2000-2018 yılları arasında geçen süre boyunca küresel krizlere rağmen ortalama yüzde 7,67'lik bir büyüme hızı gerçekleştirmiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Gelişmekte olan Asya bölgesinde ki ekonomiler en yüksek büyüme oranına, 2006 ve 2007 yıllarında ulaşmışlardır. 2006 ve 2007 yılları arasında dünya GSYH' sı yüzde 5,5 ve yüzde 5,6 oranındadır. Gelişmekte olan Asya ekonomilerinde en büyük büyüme oranı bu dönemde gerçekleşmiştir. 2006 yılında yüzde 10,1 olan büyüme oranı 2007 yılında yüzde 11,2 oranına ulaşmıştır. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

1997 Asya ve 1998 Rusya krizleri sonucu alınan önlemlerle temel makroekonomik değişkenlerdeki kırılganlıklarını azaltan gelişmekte olan ekonomiler, 2002– 2006 döneminde yüksek oranlı büyürken, gelişmiş ekonomiler ise görece düşük bir büyüme performansı sergilemiştir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 15)

Gelişmekte olan Asya bölgesinde ekonomiler 1997 krizinden sonra uzun vadeli kalkınma planlarını gerçekleştirebilmiş ve stratejik yatırım programları ile bölgede ki nüfus yoğunluğunu etkin bir şekilde kullanmıştır. Ekonomik politikalarının etkinliği 2007 yılında ki altın çağından sonrada devam etmektedir.

2008-2009 yıllarında gerçekleşen küresel krizler sonucunda 2009 yılı dünya GSYH ortalaması yüzde -0,1 olmuştur. Dünya GSYH' sının 2000-20018 yılları arasında ki en düşük olduğu 2009 yılında gelişmekte olan Asya ekonomilerindeki büyüme hızını yüzde 7,5 oranında gerçekleştirmiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Gelişmekte olan Asya ekonomilerinde 2009-2016 yıllarında büyüme oranlarında dalgalanmalar görülmüştür ve ortalama yüzde 7,5 oranında devam etmiştir. 2016 yılında ise yüzde 6,5 oranına gerilemiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Gelişmekte olan Asya ekonomilerinde 2016-2018 yılları arasında yüzde 6,5'lik büyüme oranını stabil olarak devam ettirmiştir. 2018 yılında büyüme oranının yüzde 6,5 olarak devam edeceği ve 2019 yılı ile büyümenin yüzde -0,2 azalma ile yüzde 6,3 oranına gerileyeceği öngörülmektedir. IMF'in tahminlerine göre 2019-2023 yıllarında küresel ekonomideki dalgalanmaların etkisiyle büyümenin bu yıllarda ortalama yüzde 6,26 oranında devam edeceği yönündedir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Ortadoğu ve kuzey Afrika ekonomileri incelendiğinde 2000 yılı itibari ile dünya GSYH toplamı 33,84 trilyon dolardır. Ortadoğu ve kuzey Afrika ülkelerinde ise toplamda 1,09 trilyon dolar olarak toplam GSYH içerisinde ki payı yüzde 3,22'dir. Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamı (trilyon, dolar), 2000-2023.

Ortadoğu ve kuzey Afrika ekonomilerinde 2000 yılı GSYH büyüme yüzdesi 5,7 olarak gerçekleşmiştir. 2001 yılında gerçekleşen küresel krizin etkileri ile yüzde 1,6 oranına gerilemiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Ortadoğu ve kuzey Afrika ekonomileri 2002 yılı ile hızlı toparlanma sürecine girebilmiş ve büyüme oranını yüzde 3,4'e artırmayı başarabilmiştir. 2003 tarihine gelindiğinde ise 2000-2018 yılları arasında ki en yüksek büyüme değeri olan yüzde 11,1 oranına kadar artış göstermiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

2003 yılında yüksek ivmeli ekonomik büyüme gösteren bu bölgedeki ülkeler daha sonraki yıllarda 2003-2009 arasında azalma eğilimli olmuştur ve bu yıllar arasında ortalama yüzde 5,98 seviyelerine gerilemiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

2009 yılında ise 2000-2018 yılları arasında ki en düşük seviyesine yüzde -0,8'e inmiştir. Dünya büyümesinin toparlanma arifesinde olduğu küresel krizin ardından 2010 yılı ile yüzde 5,4'lük bir büyüme oranı gerçekleştirmiştir.

Bu iyileşme etkilerini Ortadoğu ve kuzey Afrika ülkelerinde göstermiş ve yüzde -0,8 oranından yüzde 4,8 seviyelerine tekrar yükselmiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

2011-2018 yılları arasında küresel ekonomik daralmalar ve Ortadoğu ülkelerinde ki iç karışıklıklara rağmen ortalama yüzde 3,63 büyüme oranı ile bölgesel kalkınmalar devam etmiştir. IMF gelecek yıllarda bölgedeki GSYH değerleri için 2019-2023 yılları arasında büyüme oranının ortalama yüzde 2,88 olacağını öngörmektedir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Sahra altı Afrika ekonomileri 2000 yılında dünya toplam GSYH'sinde yüzde 1,15'lik bir hacme sahiptir. Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023. 2000 yılı dünya büyüme yüzde 4,8 oranında iken iken sahra-altı Afrika ülkelerinde büyüme oranı yüzde 4 olmuştur. 2001 ve 2009 yılında her ne kadar dalgalanmalar süregelmiş ise de gerçekleşen küresel krizlerden fazla etkilenmemiştir.

2000-2018 yılları arasında ortalama yüzde 4,94'lük bir oranına sahip olarak büyüme oranlarını koruyabilmişlerdir. 2019-2023 yıllarında gerçekleşmesi öngörülen büyüme

değeri IMF tarafından hazırlanan verilerden ortalama yüzde 3,92 olacağı yönündedir.

Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

3.1.1.2. Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde toplam GSYH

Ekonomik sistemde makro düzeyde, hem çıktının hem de gelirin ölçüsü olan GSYH, verimliliğin ve genel refah düzeyinin genel bir göstergesidir. GSYH verileri yaşam standartlarının tahminlenmesi, ekonomik büyümenin ölçülmesi ve ekonominin resesyona ya da genişleme döneminde olduğunun tespit edilmesi olmak üzere üç amaç için kullanılmaktadır (Mateer vd. , 2014: 586).

Üretim miktarlarının ve piyasa fiyatlarının değişmesi nominal GSYH değerini yıldan yıla değiştirmektedir. Belirli bir yılda ülke sınırları içerisinde üretilen nihai malların baz yılıdaki piyasa fiyatları üzerinden değerini gösteren reel GSYH, üretimde dönemler arasında meydana gelen değişimin gerçek parasal değerini ölçme imkanı vermektedir (Ünsal, 2009: 10).

Dünya GSYH toplamı 2000 yılı değeri 33,84 trilyon dolar iken 2018 yılı itibari ile bu değer 84,84 trilyon dolar değerine gelmiştir. IMF 2019-2023 yılları arasındaki tahminlerine göre 2019 yılında gerçekleşmesi düşünülen toplam dünya GSYH'si 88,08 trilyon dolar iken 2023 yılında bu değer 108,71 trilyon değerine kadar artış göstermesi beklenmektedir. Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023

Gelişmiş ülkelerin dünya toplam GSYH'si içinde ki payı oldukça büyüktür. 2000 yılı değeri 26,77 trilyon dolar iken dünya toplam GSYH'si içerisinde ki payı yüzde 79,13'tür. Gelişmiş ülkelerin dünya toplam GSYH'si 2018 yılında ki değeri 51,32

trilyon dolar iken dünya toplamında payı yüzde 60,49'lara kadar gerilemiştir. Tablo 2.

Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

Gelişmiş ekonomilerde toplam GSYH 2000-2018 yılları arasında ki en büyük paya yüzde 79,69 oranı ile 2002 yılında ulaşmıştır. 2002 yılının ardından geçen süre boyunca gelişmiş ekonomiler dünya toplam GSYH'sin de ki payı azalarak devam etmiştir. Bu durum küresel ekonomide bir eksen kayması olarak nitelendirilir. Tablo 2. Dünya genel

GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

IMF tahminlerine göre 2019-2023 yılları arasında gelişmiş ülkelerin dünya toplam GSYH'sin de ki payının azalma göstereceği ve 2019 yılında yüzde 60,22 oranına gerileyeceği öngörülmektedir. 2023 yılına kadar dünya toplamındaki payının azalacağı ve 2023 yılı itibari ile yüzde 57,12 oranına kadar gerileyeceği öngörülmektedir. Tablo

2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

Gelişmiş ülkelerin toplam GSYH'si incelendiğinde en büyük hacme 2000 yılında ki 10,25 trilyon dolar değeri ve gelişmiş ülkeler GSYH toplamındaki payı ile yüzde 38,29 oranına sahip olan olarak Amerika'nın olduğunu görmekteyiz. 2018 yılına gelindiğinde toplam GSYH'si 20,51 trilyon dolar ve gelişmiş ülkelerde ki payı yüzde 39,97'dir.

Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

IMF tahminlerine göre gelişmiş ekonomilerin büyüme oranlarının 2017'ye göre bir miktar hız kazanarak, 2018 yılında %2,4, 2019'da ise %2,1 olması beklenmektedir. ABD ekonomisinde vergi indirimlerinin büyüme üzerindeki olumlu etkisinin kısmen azalmasıyla birlikte gelişmiş ülkelerde büyüme oranının 2020 yılında %1,7'ye düşmesi beklenmektedir. (Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni, 2018: 3)

2019-2023 yıllarında ise IMF tahminlerine göre Amerika GSYH değerini 2019 yılı ile 21,48 trilyon dolar olması beklenmektedir. 2023 yılı itibari ile ise 24,67 trilyon dolara artış göstermesi beklenilmektedir. Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023

Amerika'nın 2018 yılı dünya toplam GSYH'sinde ki payı yüzde 24,18'dir, böylelikle Amerika küresel ekonomi içerisinde önemini hissettirmektedir. Ancak 2023 yılı ile dünya toplam GSYH'si içerisindeki payının yüzde 22,69 oranlarına gerileyeceği öngörülmektedir. Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023

ABD'de büyümenin, gevşek mali koşulların ve konjonktürel mali teşviklerin etkisiyle 2018'de %2,9 ile zirveye ulaşması beklenmektedir. Büyümenin 2019 yılında yeni yürürlüğe giren ticaret önlemleri nedeniyle Nisan tahminlerine göre 0,2 puanlık bir azalma ile % 2,5'e; 2020'de ise mali teşviklerin azalmasıyla %1,8'e düşmesi beklenmektedir. Güçlü iç talebin ekonomiyi tam istihdamın üzerine itmesi ve ithalat ve cari açığı artırması öngörülmektedir. (Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni, 2018: 8)

Gelişmiş ekonomilerde bulunan diğer ülkelerin GSYH' de ki hacimlerine bakıldığında Amerika'dan sonra 2000 yılı ile sırasıyla; ilk sırada 4,89 trilyon dolar ve gelişmiş ülkelerdeki payı yüzde 18,25 oranı olan Japonya gelmektedir.

İkinci sırada 1,96 trilyon dolar ve gelişmiş ekonomilerdeki payı yüzde 7,30 oranı olan Almanya takip etmektedir. Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023

2018 yılına gelindiğinde Japonya'nın toplam GSYH'sinin 5,07 trilyon dolardır. Japonya gelişmiş ülkelerdeki payı incelendiğinde 2000 yılında yüzde 18,25 oranına sahip iken 2018 yılı itibari ile gelişmiş ülkelerdeki payının yüzde 9,88 oranına gerilediğini görmekteyiz.

IMF tahminlerine göre Japonya'nın 2019 ve 2023 yılları arasındaki gelişmiş ekonomilerdeki payının ortalama yüzde 9,65 oranında devam edeceği öngörülmektedir.

Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023. Japonya'nın 2000-2018 yılları arasında ki geçen süreçte gelişmiş ekonomilerde ki payını koruyamadığını görmekteyiz.

Japonya'nın orta vadeli beklentileri olumsuz demografik yapı ve işgücündeki daralma eğiliminden etkilenmektedir. Bu nedenle raporda, işgücü piyasasında verimlilik ve ücretleri yükseltmeye yardımcı olacak reformlara öncelik verilmesi belirtilmiştir. (Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni, 2018: 12)

2018 yılına gelindiğinde Almanya'nın toplam GSYH'si 4,03 trilyon dolardır. Almanya'nın gelişmiş ülkelerdeki payı incelendiğinde 2000 yılında yüzde 7,30 oranına sahip iken 2018 yılı itibari ile gelişmiş ülkelerdeki payının yüzde 7,85 oranına artış göstermiştir. Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023.

IMF tahminlerine göre Almanya'nın 2019 ve 2023 yılları arasındaki gelişmiş ekonomilerdeki payının ortalama yüzde 7,87 oranında devam edeceği öngörülmektedir.

Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023.

Gelişmekte olan Asya ülkelerinde 2000 yılı toplam GSYH 2,32 trilyon dolardır. Bu ekonomiler içerisinde en büyük paylara sırasıyla Çin ve Hindistan sahiptir. Tablo 2. Dünya GSYH toplamı, 2000-2023

2000 yılı Çin toplam GSYH'si 1,21 trilyon dolar iken gelişmekte olan Asya ekonomilerindeki payı yüzde 52,28 oranında olmuştur. 2000-2018 yılları arasında geliştirmiş olduğu kalıcı ekonomik reformlarında etkisi ile hızlı büyüme oranları gerçekleştirmiştir.

Böylelikle 2018 yılına gelindiğinde Çin toplam GSYH'si 13,46 trilyon dolar değerine ulaşmış ve gelişmekte olan Asya ekonomilerindeki payı yüzde 70,26 oranına artış göstermiştir. Tablo 4. Gelişmekte olan Asya bölgesi ülkeleri GSYH toplamı, 2000-2023.

IMF tahminlerine göre 2019-2023 yılları arasında Çin ekonomisinde büyüme oranlarının istikrarlı olarak devam edeceği yönündedir. 2019 yılı ile toplam GSYH'si 14,17 trilyon dolara artış göstereceği fakat gelişmekte olan Asya ekonomilerindeki payının 2018 yılına göre azalma göstereceği ve yüzde 69,64 oranına gerileyeceği öngörülmektedir.

2023 yılında ise Çin'de toplam GSYH'nin 19,58 trilyon dolara ulaşacağı ve gelişmekte olan Asya ülkelerindeki payının yüzde 69,24 oranlarına kadar gerileme göstereceği öngörülmektedir. Tablo 4. Gelişmekte olan Asya bölgesi ülkeleri GSYH toplamı, 2000-2023

2000 yılı Hindistan toplam GSYH'si 0,48 trilyon dolar iken gelişmekte olan Asya ekonomilerindeki payı yüzde 20,51 oranında olmuştur. 2000-2018 yılları arasında

geliştirmiş olduğu kalıcı ekonomik reformlarında etkisi ile 2000 yılındaki toplam GSYH'sini 2018 yılına kadar yüzde 464,37 oranında artırmıştır.

Böylelikle 2018 yılına gelindiğinde Hindistan toplam GSYH'si 2,69 trilyon dolar değerine ulaşmış ve gelişmekte olan Asya ekonomilerindeki payı 2000 yılına göre azalma göstererek yüzde 14,04 oranına ulaşmıştır. Tablo 4. Gelişmekte olan Asya bölgesi ülkeleri GSYH toplamı, 2000-2023

IMF tahminlerine göre 2019-2023 yılları arasında Hindistan ekonomisinde pozitif yönelimli bir büyüme olacağı yönündedir. 2019 yılı ile toplam GSYH'si 2,96 trilyon dolara artış göstereceği fakat gelişmekte olan Asya ekonomilerindeki payının 2018 yılına göre artış göstereceği ve yüzde 14,53 oranına artacağı öngörülmektedir.

2023 yılında ise Hindistan'da toplam GSYH'nin 4,33 trilyon dolara ulaşacağı ve gelişmekte olan Asya ülkelerindeki payının yüzde 15,31 oranlarına artış göstereceği öngörülmektedir. Tablo 4. Gelişmekte olan Asya bölgesi ülkeleri GSYH toplamı, 2000-2023

Gelişmekte olan Asya ülkeleri dünya toplam GSYH'si içerisinde ki payı ile gelişmiş ekonomilerden sonra gelmektedir. 2000 yılı verilerine göre 2,32 trilyon dolar ile dünya GSYH'si içerisinde yüzde 6,87'lik bir paya sahip iken 2018 yılında 19,15 trilyon dolar değeri ile yüzde 22,58'e ulaşmayı başarabilmiştir. Tablo 4. Gelişmekte olan Asya bölgesi ülkeleri GSYH toplamı, 2000-2023

2000-2018 yılları arasında geçen 18 yıl boyunca başta Çin ve Hindistan'ın yanı sıra diğer gelişmekte olan Asya ekonomilerinin izlemiş olduğu etkin kalkınma programları sonucunda dünya toplam GSYH'si içerisindeki payını artırmayı başarmıştır.

Böylece 2019 yılı tahminlerine göre gelişmekte olan Asya ülkelerinin GSYH' sının, dünya GSYH'si içinde ki payı yüzde 23,10 oranına artış göstermiştir. 2023 yılı itibari ile dünya GSYH'si içinde ki payını yüzde 26,01 oranına artış göstereceği beklenmektedir. Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023

Küresel ekonomide üretim ekseni ve ağırlık merkezi, gelişmiş Batı ülkelerinden gelişmekte olan Asya ülkelerine doğru kaymaktadır. Çin ve Hindistan başta olmak üzere yükselen ekonomilerin hızlı büyüme performansı, bu ülkelerin küresel ekonomideki payını artırırken, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Japonya başta olmak üzere gelişmiş ülkelerin payı genel olarak azalma eğilimindedir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 6)

Bu eğilimde gelişmekte olan ülkelerin nüfus ve doğal kaynak avantajlarını teknolojik üretime ve rekabet avantajına dönüştürme yönündeki politikaları ile yüksek oranlı yatırımları belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 6)

Gelişmekte olan Avrupa ülkelerinin 2000-2018 yılları arasında gerçekleştirmiş olduğu ekonomik reformlar sayesinde küresel krizlere rağmen ekonomik büyümelerini devam ettirebilmişlerdir. Büyüme oranı 2000 yılı yüzde 5,2 iken bu oran 2018 yılı ile yüzde 3,8 seviyelerine inmiştir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Gelişmekte olan Avrupa ülkelerinde 2000 yılı toplam GSYH'si 0,59 trilyon dolar iken 2018 yılı itibari ile 1,89 trilyon dolar seviyelerine yükselmiştir. IMF'in verilerine göre 2019 yılında 1,87 trilyon dolar seviyelerine gerileyeceği ve 2023 yılında ise 2,59 trilyon

dolar seviyelerine çıkacağı öngörülmektedir. Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

Avro Bölgesinde kamu açıkları ve borç stoklarının artmasına neden olmuş ve krizin Avro Bölgesinde daha da derinleşmesine yol açmıştır. Bu krizle birlikte ortaya çıkan kurumsal yönetim krizi, AB'deki reform ihtiyacını tekrar gündeme getirmiştir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 9)

Ortadoğu ve Afrika ülkeleri incelendiğinde 2000-2018 tarihleri arasında küresel krizlerden büyük ölçüde etkilenmemiş ve ekonomik büyüme oranlarını koruyabilmiştir. 2000 yılı yüzde 5,2 büyüme oranına ve 2003 tarihi ile 2000 ve 2018 yılları arasındaki en yüksek seviyesi olan yüzde 11,1 büyüme oranına ulaşmıştır. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Ortadoğu ve Afrika ülkelerinde daha sonraki yıllarda büyüme oranlarının azaldığı ve 2018 yılı ile yüzde 2 seviyelerine gerilemiş olduğu saptanmıştır. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Ortadoğu ve Afrika ülkelerinin 2000 yılı GSYH değeri 1,1 trilyon dolar iken 2018 yılında 3,13 trilyon dolar olmuştur. IMF tahminlerine göre 2019 ve 2023 yıllarında büyüme oranlarının daha önceki yıllara göre artış göstereceği öngörülmektedir. 2019 yılı yüzde 2,5 oranında olan büyüme oranı 2023 yılında büyüme oranı yüzde 3 oranına ulaşacağı öngörülmüştür. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

IMF tahminlerine göre Ortadoğu ve Afrika ülkelerinde 2019 yılı ile toplam GSYH 3,22 trilyon değerine artış gösterecektir. Ekonomideki beklenen büyüme oranlarındaki artış

ile 2023 yılı itibari ile toplam GSYH'nin 3,83 trilyon dolar olacağı öngörülmektedir.

Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

Sahra-altı Afrika ülkeleri' de Ortadoğu ve kuzey Afrika ülkeleri gibi küresel krizler ve finansal dalgalanmalara karşın ekonomik büyümelerini istikrarlı bir şekilde sürdürebilmişlerdir.

Sahra-altı Afrika ekonomileri 2000 yılında yüzde 4 oranında bir büyüme oranına sahiptir ve toplam GSYH'si 0,39 trilyon dolardır. Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

Sahra-altı Afrika ekonomileri 2000 ve 2018 yılları arasında ortalama yüzde 4,94'lük büyüme oranı ile istikrarlı bir ekonomik büyüme gerçekleştirmiştir. 2018 yılına gelindiğinde toplam GSYH'si 1,65 trilyon değerine ulaşmıştır. 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023, Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

IMF tahminlerine göre 2019-2023 yılları arasında Sahra-altı Afrika ekonomileri ortalama yüzde 3,92 oranında büyüme göstereceği ve 2023 yılı itibari ile toplam GSYH'si 2,42 trilyon dolar değerine artış göstereceği öngörülmektedir. Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023, Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2000-2023

Yükselen Asya ekonomileri başta olmak üzere dünya genelinde bölgeselleşme ve çok taraflı serbest ticaret anlaşmaları (STA) eğilimi yaygınlaşmaktadır. Diğer taraftan, genç nüfuslu ve yüksek ekonomik potansiyele sahip Ortadoğu ülkeleri ile doğal kaynakları

açısından zengin Afrika ülkeleri yeni büyüme vahaları olmaya adaydır. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 9)

3.1.1.3. Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde sosyal göstergeler

Küresel ekonomik dengelerin mevcut durumu değerlendirildiğinde ülkelerin stratejik kalkınma plan ve programlarında çeşitli sanayi yatırımları, tarım vb. alanlarda üretimi artırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalar yaptıklarını görebilmekteyiz.

Yeni ekonomik büyüme modellerinin sermaye ve teknolojiye etkilendiği fakat uzun dönemlerde önemli bir etken olarak teknolojiye bağlı olduğu kabul edilmektedir. (Becker, 1990: 13). Malthusian ve diğer araştırmacıların yaklaşımlarından farklı olarak ekonomik büyüme teorilerinde insan sermayesine yapılan yatırım ile büyüme hızı arasında önemli bir ilişki olduğu kabul edilmektedir.

Kapasite artırım planları beraberinde yeterli ölçüde ve nitelikli iş gücüne olan önemi getirmektedir. Özellikle son yıllardaki araştırmalar neticesinde küresel ekonomide olan pozitif yöndeki değişim gösteren bölge ve ülkelerde nüfusun etkilerinin önemini görebilmekteyiz.

Keynesyen yaklaşım, nüfus artışının efektif talep yolu ile yatırımları teşvik edeceğini kabul etmektedir. Nüfus artışı mevcut endüstrilere olan talebi artıracak, yeni endüstrilerin kurulmasını özendirerek ve piyasa devamlı bir şekilde genişleyecektir. Buna ek olarak, nüfus artışı dolayısıyla ortaya çıkan genç nüfus yapısı, büyümeye daha açık, yeni fikirlere daha yatkın ve kaynakları kullanmada daha etkin olacaktır. (Telatar vd. , 2010: 200)

Üretim faktörünün pozitif yöndeki etkisi ile birlikte son yıllardaki araştırmalar doğrultusunda nüfus artışının da ülkelerin ekonomik büyüme ve uzun vadeli yatırım modellerinde önemli bir faktör olduğunu gösteren anlamlı bir ilişki ortaya koymuştur.

Uzun vadeli kalkınma planlarında çeşitli endüstrilerin geliştirilmesi ve üretkenliğin sürekliliği amaçlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde nitelikli iş gücünün korunabilmesi ve artırılabilmesi konusunda çalışmalar sürdürülmektedir.

Dünya nüfus toplamı 2000 yılında 5,97 milyar iken yüzde 24,96 artış göstererek 2018 yılı itibari ile 7,46 milyar seviyesine ulaşmıştır. 2019-2023 yılları arasında yıllık ortalama yüzde 1,1 büyüme ile 2023 yılında toplam nüfusun 7,88 milyar olması beklenmektedir. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

Dünya nüfusu hızla artmaktadır. 2012 yılında 7 milyarı aşan dünya nüfusunun 2040 yılında 9 milyara yaklaşacağı tahmin edilmektedir. Bu nüfus artışının ve demografik yapıdaki değişimin, ekonomi ve siyaset üzerindeki etkilerinin artarak devam etmesi ve bu değişimlerin küresel güç dengelerini etkilemesi beklenmektedir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 10)

Küresel ekonominin paydaşları incelendiğinde; gelişmiş ülkelerde nüfus 2000 yılında 0,97 milyar iken yüzde 10,68 artış göstererek 2018 yılında 1,07 milyar değerine ulaşmıştır. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

IMF tahminlerine göre ise 2019 ve 2023 yılları arasında gelişmiş ülkelerde nüfus ortalama yüzde 1,45 oranında bir artış göstererek nüfusun 2023 yılı itibari ile 1,09 milyar değerine ulaşacağı öngörülmektedir. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

Gelişmekte olan Asya ülkelerinde nüfus 2000 yılında 2,99 milyar iken yüzde 20,55 artış göstererek 2018 yılında 3,61 milyar değerine ulaşmıştır.

IMF tahminlerine göre ise 2019 ve 2023 yılları arasında gelişmekte olan Asya ülkelerinde ortalama yüzde 3,62 oranında bir artış göstererek nüfusun 2023 yılı itibari ile 3,77 milyar değerine ulaşacağı öngörülmektedir. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

Gelişmekte olan Avrupa ülkelerinde nüfus 2000 yılında 0,17 milyar iken yüzde 6,96 artış göstererek 2018 yılında 0,18 milyar değerine ulaşmıştır. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

IMF tahminlerine göre ise 2019 ve 2023 yılları arasında gelişmekte olan Avrupa ekonomilerinde ortalama yüzde 1,89 oranında bir artış göstererek nüfusun 2023 yılı itibari ile 0,18 milyar değerinde olacağı öngörülmektedir. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

Ortadoğu ve kuzey Afrika ülkelerinde nüfus 2000 yılında 0,31 milyar iken yüzde 50,54 artış göstererek 2018 yılında 0,46 milyar değerine ulaşmıştır. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

IMF tahminlerine göre ise 2019 ve 2023 yılları arasında Ortadoğu ve kuzey Afrika ekonomilerinde ortalama yüzde 7,77 oranında bir artış göstererek nüfusun 2023 yılı itibari ile 0,51 milyar değerine ulaşacağı öngörülmektedir. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

Sahra altı Afrika ülkelerinde nüfus 2000 yılında 0,62 milyar iken yüzde 61,32 artış göstererek 2018 yılında 0,99 milyar değerine ulaşmıştır. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

IMF tahminlerine göre ise 2019 ve 2023 yılları arasında ortalama yüzde 10,56 oranında bir artış göstererek nüfusun 2023 yılı itibari ile 1,13 milyar değerine ulaşacağı öngörülmektedir. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023

Gelişmiş ülkelerde ki düşük seviyeli nüfus artışının doğuracağı genç istihdam sorunu gelecek yıllarda kalkınma programlarını olumsuz yönde etkileyecektir. Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı artmaktadır. Buna bağlı olarak üretim düşüşü, vergi gelirlerinin azalışı, sağlık harcamalarının artışı ve sosyal güvenlik dengesizlikleri gibi sorunlar belirginleşecektir.

Gelişmekte olan ülkelerde orta sınıf hızla genişleme eğilimindedir. Orta sınıf, tüketim kalıplarının değişmesinde olduğu gibi geleceğin şekillenmesinde de ekonomik ve siyasi açıdan etkili olacaktır. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 10)

2000-2018 yılları arasında gelişmekte olan Asya ülkelerinde ki nüfusun Dünya toplam nüfusunda olan payı ortalama yüzde 49,18'dir, 2000-2018 yılları arasında diğer ülke ekonomilerine göre Asya ülkelerinde ki büyüme ortalaması yüzde 7,67 ile en yüksek değere sahiptir. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi) , 2000-2023, Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri, 2000-2023

Gelişmekte olan Asya ülkelerinin Dünya GSYH'sinde ki payı 2000 yılında yüzde 6,87 iken 2018 yılında yüzde 22,58 değerine ulaşmıştır. 2019-2023 yıllarında gelişmekte olan Asya ülkelerinde ki nüfus değişiminin 2019 yılı itibari ile 3,64 milyar iken 2023

yılında bu değerin 3,77 milyar seviyelerine çıkacağı öngörülmektedir. Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi), 2000-2023, Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2000-2023

Önümüzdeki dönemde gelişmekte olan genç nüfuslu ülkeler, yaşlı nüfuslu ülkelere göre işgücü açısından daha avantajlı konumda olacaktır. Ancak gelişmiş ülkelerin genç veya nitelikli işgücü talebi bu ülkelere g artıracılabilecektir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 10)

3.1.1.4. Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde kişi başı GSYH

Kişi başına düşen gelir, toplam GSYH değerleri ile belirli zaman dilimlerindeki gerçekleştirilen, üretimi tamamlanan tüm ürün ve hizmetlerin toplam nüfusa bölünmesi ile hesaplanır.

$$\text{Kişi Başına Düşen Gelir} = \text{Toplam GSYH} / \text{Nüfus}$$

Kişi başına düşen gelir lt, bir ülkenin hem geçmişte yaşadığı büyüme sürecinde, hem de diğer ülkelerle yapılan büyüme ve kalkınma kıyaslamalarında en çok kullanılan ve en tutarlı ltttir. (Kurnaz, 2009: 32)

Dünya toplam GSYH'si 2018 yılı ile 84,84 trilyon dolar ve toplam nüfus ise 7,46 milyardır. Dünya geneli kişi başına düşen gelirin 2018 yılında 11,37 bin dolar olduğunu görmekteyiz. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

2000 yılında ise dünya geneli kişi başına düşen gelirin değeri 5,66 bin dolar seviyelerindedir. 2000 ve 2018 yılları arasında geçen 18 yılda yüzde 100,78 oranında

artış göstermiştir. Böylelikle 2018 yılı itibari ile kişi başına düşen gelir 11,37 bin dolar değerine artış göstermiştir.

IMF tahminlerine göre ise 2019 ve 2023 yılları arasında ortalama yüzde 18,15 oranında bir artış göstereceğidir. Dünya geneli kişi başına düşen gelirin 2023 yılı itibari ile 13,79 bin dolar değerinde olacağı öngörülmektedir. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

Gelişmiş ekonomilerde 2000-2018 yılları arasında ki kişi başına düşen GSYH; 2000 yılında 27,70 bin dolar iken yüzde 73,18 artış göstererek 2018 yılında 47,98 bin dolara çıkmıştır. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

IMF tahminlerine göre ise gelişmiş ekonomilerde kişi başına düşen gelirin 2019 ve 2023 yılları arasında ortalama yüzde 15,39 oranında bir artış göstereceğidir. Gelişmiş ekonomilerdeki kişi başına düşen gelirin 2023 yılı itibari ile 57 bin dolar değerinde olacağı öngörülmektedir. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

2000-2018 yılları arasında dünya genelinde ekonomiler incelendiğinde kişi başına düşen GSYH en fazla gelişmekte olan Asya ekonomilerinde artış göstermiştir. 2000 yılında 0,78 bin dolar iken yüzde 583,69 artış göstererek 2018 yılında 5,31 bin dolara çıkmıştır. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

IMF tahminlerine göre ise gelişmekte olan Asya ekonomilerde kişi başına düşen gelirin 2019 ve 2023 yılları arasında ortalama yüzde 34,10 oranında bir artış göstereceğidir. Gelişmekte olan Asya ekonomilerdeki kişi başına düşen gelirin 2023 yılı itibari ile 7,49

bin dolar değerinde olacağı öngörülmektedir. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

Gelişmekte olan Avrupa ekonomilerinde 2000-2018 yılları arasında ki kişi başına düşen GSYH; 2000 yılında 3,54 bin dolar iken yüzde 200,01 artış göstererek 2018 yılında 10,61 bin dolara çıkmıştır.

IMF tahminlerine göre ise gelişmekte olan Avrupa ekonomilerde kişi başına düşen gelirin 2019 ve 2023 yılları arasında ortalama yüzde 36,40 oranında bir artış göstereceğidir. Gelişmekte olan Avrupa ekonomilerdeki kişi başına düşen gelirin 2023 yılı itibari ile 14,21 bin dolar değerinde olacağı öngörülmektedir. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

Ortadoğu ve kuzey Afrika ekonomilerinde 2000-2018 yılları arasında ki kişi başına düşen GSYH; 2000 yılında 3,48 bin dolar iken yüzde 93,79 artış göstererek 2018 yılında 6,74 bin dolara çıkmıştır.

IMF tahminlerine göre ise Ortadoğu ve kuzey Afrika ekonomilerinde kişi başına düşen gelirin 2019 ve 2023 yılları arasında ortalama yüzde 10,22 oranında bir artış göstereceğidir. Ortadoğu ve kuzey Afrika ekonomilerinde kişi başına düşen gelirin 2023 yılı itibari ile 7,49 bin dolar değerinde olacağı öngörülmektedir. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

Sahra-altı ve Afrika ekonomilerinde 2000-2018 yılları arasında ki kişi başına düşen GSYH; 2000 yılında 0,63 bin dolar iken yüzde 163,05 artış göstererek 2018 yılında 1,66 bin dolara çıkmıştır.

IMF tahminlerine göre ise Sahra-altı ve Afrika ekonomilerinde kişi başına düşen gelirin 2019 ve 2023 yılları arasında ortalama yüzde 24,83 oranında bir artış göstereceğidir. Sahra-altı ve Afrika ekonomilerinde kişi başına düşen gelirin 2023 yılı itibari ile 2,15 bin dolar değerinde olacağı öngörülmektedir. Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2000-2023

3.2. Türkiye’de Ekonomik Durum

3.2.1. Cumhuriyet öncesi ekonomik durum

Osmanlı İmparatorluğunda 1699 Karlofça Antlaşması ile başlayan gerileme devri ile 1850’lere gelindiğinde savaşlar ve iç karışıklıklar mali sistemi tamamen çöktürmüştür. (Turhan, 2014: 42)

Kırım savaşı ile ekonominin iyice bozulmasının ardından dış borçlanma kaçınılmaz hale gelmiştir. Padişah Abdülmecit’in Ağustos 1854 tarihli fermanı ile 3,3 milyon Osmanlı altın lirası borçlanılmıştır. (Açba, 2004: 54) Artık dış borcun kapısı açılmıştır, 1855’te 5,6 milyon Osmanlı Lirası İngiliz ve Fransız hükümet garantisi ile “Rotschild Brothers” borsa şirketinden alınmıştır. (Turhan, 2014: 42)

Alınan borçlar 1874 yılına kadar 239 milyon Osmanlı Lirası değerine kadar ulaşmıştır. Osmanlı Devleti’nden alacaklı olan devletler bir komisyon oluşturarak çalışmalara başlayınca Osmanlı Hükümeti de bu çalışmalara bir düzen vermek için 20 Aralık 1881 tarihinde “Duyun-u Umumiye İdaresi” kurulmuştur.

3.2.2. Cumhuriyet dönemi ekonomik durum

Osmanlı İmparatorluğunun ardından Anadolu coğrafyasında yeni bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulmuştur. Son yılları savaşlarla geçen Osmanlı'da sanayi ve ticaret sekteye uğramış bu nedenle ekonomik çöküntüler oluşmuştur.

Türkiye Cumhuriyetinin ilanı ile birlikte ekonominin büyük bir kısmını tarımsal faaliyetler oluşturuyordu, Mustafa Kemal Atatürk ile birlikte sanayileşme hamlelerine girilmeye başlanmıştır.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti ile ekonomik reformlar yapılarak Osmanlı'dan kalan müesseseler ve yeni müesseseler faaliyete geçirilmiştir. 1923 yılı itibari ile ekonomik programların düzenlenmesi için İzmir İktisat Kongresi toplanmıştır ve "Sanayi Teşvik Kanunu" esasları kabul edilmiştir

Lozan Antlaşması ile yeni Türk Devleti kurulunca dış borçlar için 1928'de Duyun-i Umumiye İdaresi ile bir anlaşma yapılmıştır. (Turhan, 2014: 44) Buna göre 1912'den önce alınmış borçların yüzde 63'ünü, 1912'den sonra alınan borçların ise yüzde 76'sını ödemeyi Türkiye Cumhuriyeti kabul etmiştir. (Eker, 2000: 144) Osmanlı devletinin dış borçlarının son ödemesi 1954'te yapılmıştır.

3.2.3. 1940-1950 yılları arası ekonomik durum

Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile yapılan sanayi ve ticari reformlar neticesinde başlayan ekonomik kalkınmalar gerçekleşmiş ve mali yapı düzelmiştir. 1940'lar ile başlayan küresel krizler etkisini Türkiye'de sürdürmeye başlamıştır.

Küresel ekonomik krizler neticesinde mali kaynaklarını kontrollü kullanmak durumunda kalan Türkiye ek kaynaklar kullanmak durumunda kalmıştır. 1940'lara kadar yüzde 5 civarlarında olan büyüme değeri, 1940-1950 yılları arasında ekonomi ortalama yüzde 3,2 oranında büyümüştür. (Turhan, 2014: 46)

3.2.1. 1950-1960 yılları arası ekonomik durum

1950 yılı seçimleri ile CHP iktidarı kaybetmiş ve yüzde 52 oyla TBMM'de milletvekili sayısının toplam yüzde 85'ini alan DP iktidara gelmiştir. DP'nin programında devletçilik ön plandadır. Tek bir fark vardır, o da devletçiliğin özel sektörü destekler vaziyette olmasıdır. (Turhan, 2014: 47)

Menderes hükümeti dönemi ile Türkiye'de ekonomik reformlar uygulanmaya başlamıştır. Altyapı yatırımları, imalat sanayine yapılan yatırımlar önemli ölçüde artırılmıştır. Bu dönemde İç ve dış kaynaklı kaynaklar kullanılmıştır, kredi yolu ile oluşan borçlanmalar nedeniyle kalkınmalar başlatılmış olsa dahi gelir gider dengesi sağlanamamış ve bütçe açık vermeye başlamıştır.

1950 yılında devlet geliri 1,67 milyar TL, devlet giderleri 1,83 milyar TL olmuştur. 1960 yılında devlet geliri 6,33 milyar TL, devlet giderleri 7,63 milyar TL olmuştur. (Turhan, 2014: 47) 1950 yılı itibari ile bütçe açığı 160 milyon TL iken, 1960 yılı ile itibari ile 1,3 milyar TL değerine kadar artış göstermiştir.

Aşırı fiyat artışları yeni bir devalüasyonun habercisi idi. 1950 yılında 1 USD=2,8 TL iken Ağustos 1958’de 1 USD=9 TL ile büyük bir devalüasyon yapılmıştır. (Turhan, 2014: 48)

3.2.2.1960-1980 yılları arası ekonomik durum

1960 yılı ile Menderes hükümeti askeri darbe ile iktidardan uzaklaştırılmıştır. Ancak önceki dönemde hazırlanan planlama çalışmaları durdurulmamış ve tamamlanması sağlanmıştır.

Planlı ekonomiye geçiş süreci yine bu dönemde başlamıştır. (Turhan, 2014: 50) Hedeflerin gerçekleşmesi ve yüzde 7 oranındaki büyüme hızının yakalanması ile tüm kaynakların harekete geçirilmesi için gerekli çalışmalar sürdürülmüştür.

Dış ticaret dengesine bakıldığında negatiflik yarı yarıya düşürülmüştür. 1963 yılı itibari ile -320 milyon dolar değerinden 1966 yılı itibari ile -228 milyon dolar değerine gerilemiştir. (Turhan, 2014: 50)

27 Mayıs 1960 darbesi ile başlayan yeni dönem, planlama çalışmalarını sonuçlandırmış ve Milli Birlik Komitesinin kararları doğrultusunda Kurucu Meclis, 30 Eylül 1960 tarihinde 91 sayılı kanun ile Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) kuruluşunu yapmıştır. “Devlet Planlama Teşkilatının kurulması hakkında kanun” 5 Ekim 1960 tarihli 10621 sayılı resmi gazete ile ilan edilmiştir. (Turhan, 2014: 50)

3.2.3. 1980-2000 yılları arası ekonomik durum

Küresel ekonomik krizler bu dönemde kendini göstermeye başlamıştır, petrol fiyatlarının artması ülkelerde döviz darlığına neden olmuştur. Bunun yanında Kıbrıs meselesinden kaynaklanan özellikle ABD ve batılı devletlerin uyguladıkları ambargolar Türkiye'nin finansal bir kriz ortamına girmesine neden olmuştur.

1980 yılı itibari ile oluşan siyasi istikrarsızlıklar, ekonomik kriz, toplum içerisindeki çeşitli fikir akımlarının da etkisiyle ülke içerisinde iç karışıklıklar meydana gelmiş ve huzur ortamı kaybolmuştur.

Demokratik ilkelerin ve kişisel hak hürriyetlerinin korunması adına 12 Eylül 1980 de Silahlı Kuvvetler, Milli Güvenlik Konseyi adı altında yönetime el koyarak mevcut hükümet yönetimine el konulmuştur.

1983 tarihi ile genel seçimler yapılmıştır. MDP, HP, ANAP gibi siyasi partiler seçimlere katılmıştır ve ANAP yüzde 45 ile en çok oy oranına ulaşmış böylelikle, yeni hükümet Turgut Özal başbakanlığında 212 milletvekili ile kurulmuştur.

Yeni hükümet kurulması ile birlikte acil eylem planları oluşturulmuş ve çeşitli kalkınma programları hazırlanmıştır. Sermaye piyasası, İstanbul borsası kurulmuş bunun yanında TL mevduat hesaplarının yanı sıra, Döviz mevduat hesaplarının açılmasına izin verilmiştir.

Toplam mali kaynaklardaki gelişmeler 1980-1990 arasında çok büyük gelişme göstermiştir. Toplam mevduat 1981'de 1,5 milyon TL'den 1990 yılında 85,5 milyon TL'ye ulaşmış. (Turhan, 2014: 62)

1990 yılından itibaren alınan yerinde kalkınma kararları ile ekonomik büyümeler hız kazanmıştır. Bütçe dengesi sağlanması için bu dönemde dış ticarete verilen destekler artırılmıştır. (Turhan, 2014: 62) 1991 yılında dış ticaret hacminin GSYH içerisindeki payı yüzde 17,3 ile 34,7 milyon dolar iken 1997 yılı ile payını yüzde 31,8 oranına artırmış ve 80,7 milyon dolar değerine ulaşmıştır.

3.2.4. 2000 yılı sonrası ekonomik durum

Küresel pazarda Türkiye'nin mevcut ekonomik durumunu, nasıl konumlandığını ve gelecek yıllarda pazarın ekonomik yönelimini değerlendirebilmek için uluslararası kabul gören GSYH hesaplamaları ele alınır.

Günümüzde küresel ekonominin homojen bir yapı haline gelmesi beraberinde birtakım risklerde getirmektedir. Ülkeler mevcut ekonomik durumlarının yanı sıra oluşabilecek krizlerinden daha az etkilenebilmeleri için küresel pazarları takip etmelidir.

Yirmi birinci yüzyılda tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizin de içinde bulunduğu bölgede ekonomik ve siyasi güç dengesi değişmekte, yeni denge merkezleri oluşmaktadır. Bazı ülke ve bölgeler geleceğin yeni küresel güç merkezleri olarak ortaya çıkarırken, mevcut bölgesel güçler de yeniden şekillenmektedir. Küresel sistemin ABD, AB, BRIC ülkeleri ve Doğu Asya gibi eksenler üzerinde çok kutuplu bir yapıya dönüşmesi beklenmektedir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 8)

2000 yılı dünya büyüme oranı yüzde 4,8 iken Türkiye dünya ortalamasının üzerinde yüzde 6,6 oranına sahiptir. 2001 yılı itibari ile oluşan küresel krizin etkisi ile dünya

ortalaması yüzde 2,5 seviyesine gerilemiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2001 yılında Türkiye ortalaması ise 1980-2018 tarihleri arasında ki en düşük büyüme oranı olan yüzde -6 oranına inmiştir. Dış borçlanma oranı yüzde 51,60'lardan yüzde 76,10 değerine ulaşmıştır.

2000 yılında 273,09 milyar olan toplam GSYH yüzde -26,65 oranında bir azalma göstermiş ve 2001 yılı ile 200,31 milyar değerine gerilemiştir. 2001 yılının ardından hızlı bir toparlanma sürecine giren Türkiye ekonomisi 2002 yılı ile yüzde 6,4 büyüme gerçekleştirmiş ve yüzde 3 olan dünya büyüme oranının üzerine tekrar çıkabilmiştir.

Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Türkiye, gerçekleştirdiği reformlar sonucunda elde ettiği tek haneli enflasyon oranları, güçlü kamu maliyesi ve güçlü bankacılık yapısıyla küresel kriz ortamında birçok ülkeye kıyasla avantajlı bir konumda olmuştur. Bu durum, Türkiye'ye kriz döneminde ekonomiyi canlandırmak için uyguladığı politikalarda esneklik ve manevra alanı sağlamıştır. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 19)

2001 yılının ardından toparlanma sürecine giren ülke ekonomisi 2002 yılında biraz daha güçlenmiştir. 2003 yılına gelindiğinde, 2000-2018 yılları arasında ki en fazla değer artışını gerçekleştirmiştir ve yüzde 30,88'lik büyüme ile toplam GSYH'sini 238,34 milyar dolardan 311,94 milyar dolara kadar artırmıştır. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2000 yılında Türkiye'de kişi başına düşen gelir 4,22 bin dolardır, 2001 yılında dünya geneli oluşan küresel kriz etkisiyle yüzde 27,63 oranında bir azalma ile kişi başına düşen gelir 3,05 bin dolar değerine gerilemiştir.

2001 yılından 2013 yılına dış borçlarda büyük artışlar meydana gelmiş ve en büyük paya özel sektör sahip olmuştur. Özel kesimin 2001 yılında kısa ve uzun vadeli toplam dış borcu 42,1 milyar dolardan 2013 yılında 252,4 milyar dolara çıkmıştır. Kamu sektörünün bu dönemdeki borcu 47,1 milyar dolardan 2013 de 108,6 milyar dolar olurken TCMB'nin ise 24,4 milyar dolardan 2013 de 6,4 milyar dolara inmiştir. (Turhan, 2014: 65)

2002 yılında toparlanmaya başlayan ekonomi ile kişi başına düşen gelir 2001 yılına göre yüzde 17,56 oranında artış göstermiş ve 2002 yılı ile 3,59 bin dolar değerine artış göstermiştir. 2002 yılına göre yüzde 29,35 oranında artış gösteren kişi başına düşen gelir 2003 yılı ile 4,64 bin dolar değerine ulaşmıştır. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Türkiye 2004 yılında yüzde 9,6 büyüme oranına ulaşmıştır. Toplam GSYH 2003 yılına göre yüzde 29,78'lik bir artış ile 404,85 milyar dolara ulaşmıştır. Dış borçlanma bu yıllarda 2003 yılında yüzde 65,7 iken 2004 yılında yüzde 57,7 oranına azalmıştır. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2004 ve 2008 yılları arasında ortalama büyüme oranı ortalama yüzde 6,3 oranında gerçekleşmiştir. Toplam GSYH 2004 yılına göre yüzde 88,87 oranında bir artış göstererek 404,85 milyar dolardan 2008 yılı itibari ile 764,64 milyar dolar değerine

artmıştır. Kişi başına düşen gelir 2004 yılı ile 5,95 bin dolar iken 2008 yılı ile yüzde 79,61 oranında bir artış ile 10,69 bin dolar değerine artış göstermiştir.

2008 yılı ile küresel kriz etkilerini göstermiştir ve büyüme hızı yüzde 0,8 seviyelerine kadar inmiştir. 2008 yılına kadar istikrarlı bir büyümenin sürdürülmüş olması dengeleri kısa vadede Türkiye ekonomik dengelerine bakıldığında cari açık 39,43 milyar dolar seviyelerine çıkmıştır. Dış borçlanma ise yüzde 38,10 seviyelerine kadar azalmıştır.

Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2009 yılına gelindiğinde kendisini tüm dünya genelinde gösteren kriz ile dünya büyümesi yüzde -0,1 oranına gerileme gösterirken Türkiye ise büyüme yüzde -4,70 seviyelerine kadar gerilemiştir. Bu dönemde yüzde -15,72 oranında GSYH' da bir azalma oluşmuştur ve GSYH 644,47 milyar dolar değerine gerilemiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Kişi başına düşen GSYH 2008 yılı ile 10,69 bin dolar olarak 2000-2018 yılı arasında ki zamanda iki haneli rakamlara ulaşmışken 2009 yılında 8,88 bin dolar değerine gerilemiştir. Yaşanılan krizlere önlem olarak ülkemizde bu dönemde bölgesel kalkınmaları harekete geçirmek için çeşitli çalışmalar başlatılmıştır. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Kalkınma ajansları bölgelerin rekabet gücüne de katkıda bulunan kapsamlı mali ve teknik destekler sağlamaya başlamış, GAP hedeflerini daha kısa sürede gerçekleştirmek için bir eylem planı hazırlanarak yürürlüğe konmuştur.

GAP Bölge Kalkınma İdaresine ek olarak DAP (Doğu Anadolu Projesi), Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) ve Konya Ovası Projesi (KOP) için bölge kalkınma idareleri teşkil edilmiştir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 25)

2010 yılı ile Türkiye krizin etkisinden çıkmayı başarabilmiş ve yüzde 8,50 büyüme gerçekleştirmiştir. Dünya büyüme oranının yüzde 5,4 olduğu bu dönemde; toplam GSYH bir önceki yıla göre yüzde 19,83 artış göstermiş ve toplamda 772,29 milyar dolar değerine gelmiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2010 yılı itibari ile kişi başına düşen milli gelir tekrardan iki haneli rakamlara ulaşarak 10,48 bin dolar seviyelerine çıkmıştır. Gerçekleştirilen reformlar istikrarlı bir büyüme olanağı sunmuştur. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2009 yılında 11,36 milyar dolar olan cari açık artarak 2010 yılında 44,62 milyar dolar değerine ulaşmıştır. Dış borçlanma ise bu dönemde yüzde 40,10 oranı ile 2009 yılına göre azalma göstermiştir.

Türkiye 2010 yılında kısa ve uzun vadeli olmak üzere toplam 113,6 milyar dolarlık dış borca sahipken 2013 yılı başlarında bu borç katlanarak 367,3 milyar doları bulmuştur. Bankalar ve finans kuruluşları dışardan aldıkları menkul kıymetleri devlete tahvil karşılığında satması ile büyük oranlarda iç borçlanma artışlarına sebep olmuştur. (Turhan, 2104: 65)

2011 yılı ile Türkiye ekonomisi 1980 ve 2023 yılları arasında ki en yüksek büyüme oranı olan yüzde 11,1 oranına ulaşmıştır. 2011 yılı ile toplam GSYH 2010 yılına göre yüzde 7,80 oranında bir artış görülmüştür ve GSYH 832,5 milyar dolar değerine artış

göstermiştir. 1980 ve 2018 yılları arasında en fazla cari açık bu dönemde 74,40 milyar dolar değeri ile gerçekleşmiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2012 yılı ile Türkiye ekonomisi yüzde 4,80 oranında büyüme gerçekleşmiştir. 2012 yılı ile toplam GSYH 2011 yılına göre yüzde 4,95 oranında bir artış görülmüştür ve GSYH 873,7 milyar dolar değerine artış göstermiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Cari açık 2011 yılına göre azalma göstermiş ve 47,96 milyar dolar değerine gerilemiştir. Dış borçlanma ise 2011 yılında yüzde 36,5 iken 2012 yılı ile yüzde 32,7 oranına kadar azalmıştır. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Kriz sonrasında finans piyasalarıyla bağlantılı olarak ortaya çıkan sorunlar, finans alanında uluslararası düzeyde yeni düzenlemeler yapılması, daha sıkı ve kurallara bağlanmış bir denetim yapısı oluşturulması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Önümüzdeki dönemde bu ihtiyacın daha da belirgin bir hale gelmesi beklenmektedir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 7)

2013 yılı ile Türkiye ekonomisi yüzde 8,50 oranında büyüme gerçekleşmiştir. 2013 yılında 1980-2018 yılları arasında 950,33 milyar dolar ile en yüksek GSYH değerine ulaşmıştır. Böylelikle kişi başına düşen gelirden en yüksek değeri olan 12,40 bin dolar değerine artış göstermiştir.

Cari açık bu dönemde 63,64 milyar dolar değerine ulaşmıştır. Cari açığın büyük oranda büyümesine rağmen dış borçlanma 2012 yılına göre azalma göstermiş ve yüzde 31,40 oranına gerilemiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2014 yılı ile Türkiye ekonomisi yüzde 5,2 büyüme oranı göstermiş ise de toplam GSYH yüzde 1,71 oranında azalma göstererek 934,08 milyar dolar değerine gerilemiştir. Cari açık da 2013 yılına göre azalma görülmüştür ve 43,64 milyar dolar değerine gelmiştir.

Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2015 ve 2016 yıllarında finansal dalgalanmalar devam etmiştir. Özellikle 2016 yılında daralan piyasalar ve küresel finansal krizler sermaye yatırımlarını engellemiştir.

Dünya büyümesinin 2016 yılı ile yüzde 3,3 oranına gerilemiş olması etkisini Türkiye ekonomisinde göstermiştir ve Türkiye’de büyüme ortalaması bu dönemde yüzde 3,2 oranında olmuştur. 2016 yılı ile toplam GSYH ise 863,39 milyar dolardır. Tablo 7.

Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Türkiye’de sermaye akımlarının olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için, finansal piyasaların daha da güçlendirilmesi ve derinleşmesinin sağlanması, orta vadede mali disiplinin ve finansal istikrarın korunması, yüksek cari açık riskinin azaltılması ve ülkemizin uluslararası yeni düzenlemelere uyum kapasitesinin artırılması gereklidir. (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 7)

2017 yılı ile Türkiye ekonomisi yüzde 7,4 büyüme oranı göstermiş ise de toplam GSYH yüzde 1,37 oranında azalma göstererek 851,52 milyar dolar değerine gerilemiştir. Cari açık bu dönemde 2016 yılındaki 33,14 milyardan 47,44 milyar dolar seviyelerine kadar artmıştır. Dış borçlanma yüzde 28,30 oranında olmuştur.

2018 yılına gelindiğinde yüzde 3,5 oranında bir büyüme göstermiş olmasına rağmen 2017 yılına göre yüzde 16,21 oranında azalma göstererek 713,51 milyar dolar değerine gerilemiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

2018 yılı Türkiye ekonomisinin toplam GSYH'si ile son 8 yılın en düşük değerine gerilemiştir. 2007-2018 yılları arasındaki yine en düşük değeri olan 8,72 bin dolar değerine gerilemiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Küresel ekonomi incelendiğinde finansal kırılganlıkların ve daralmaların özellikle son dönemde olumsuz etkilerin diğer ülkelere nazaran Türkiye'de ve yakın bölgesinde bulunan komşu ülkelerde daha fazla olduğu görülmektedir. Ortadoğu'da yaşanan politik problemler sonucunda meydana gelen savaş ve iç karışıklıkların Türkiye'ye olumsuz yönde etkileri olmuştur.

IMF tahminlerine göre gelecek yıllarda bölgesel krizin devam edeceği, 2019 yılı itibari ile Türkiye'nin yüzde 0,4 oranında bir büyüme gerçekleştireceği yönündedir. Türkiye ekonomisinde toplam GSYH yüzde 11,54 oranında azalma ile 631,16 milyar dolara kadar gerilemesi öngörülmektedir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

IMF tahminlerine göre kişi başına gelirin 2018 yılına göre yüzde 12,63 oranında azalma görülerek 2019 yılı itibari ile 7,62 bin dolar değerinde olacağı beklenmektedir.

Cari açığın bu dönemde 2018 yılına göre azalma göstereceği ve 9,06 milyar dolar değerine ulaşacağı öngörülmüştür. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

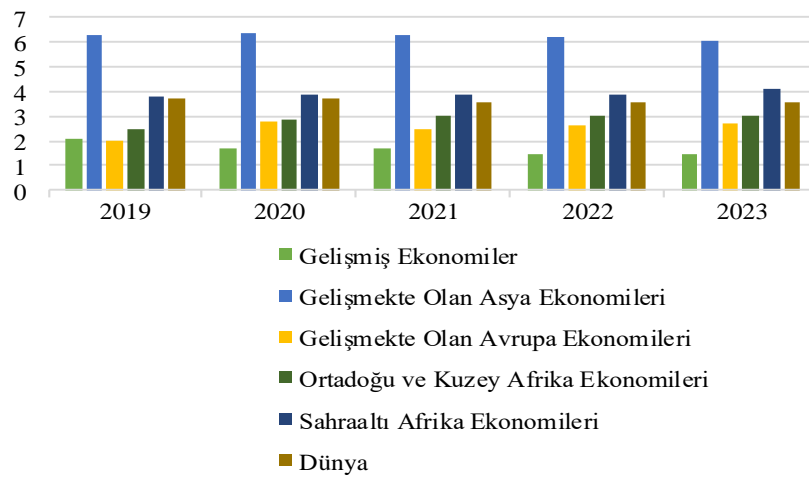
IMF tahminlerine göre 2020 yılı ile Türkiye'de ekonominin toparlanmaya başlayacağı ve büyüme oranının yüzde 2,6 oranında olacağı yönündedir. Bu dönemde toplam GSYH 2019 yılına göre yüzde 17,89 oranında artış göstereceği ve 744,06 milyar dolar değerine ulaşacağı öngörülmektedir.

IMF tahminlerine göre 2021 ve 2023 yıllarında Türkiye ekonomisinin yeniden pozitif yönelimli artışlar göstereceği yönündedir. 2023 yılına gelindiğinde ise toplam GSYH'nin 2019 yılına göre yüzde 51,82 oranında artış göstererek 958,26 milyar dolar seviyelerine artış göstereceği beklenilmektedir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Tablo 1. Dünya genel GSYH yüzdeleri

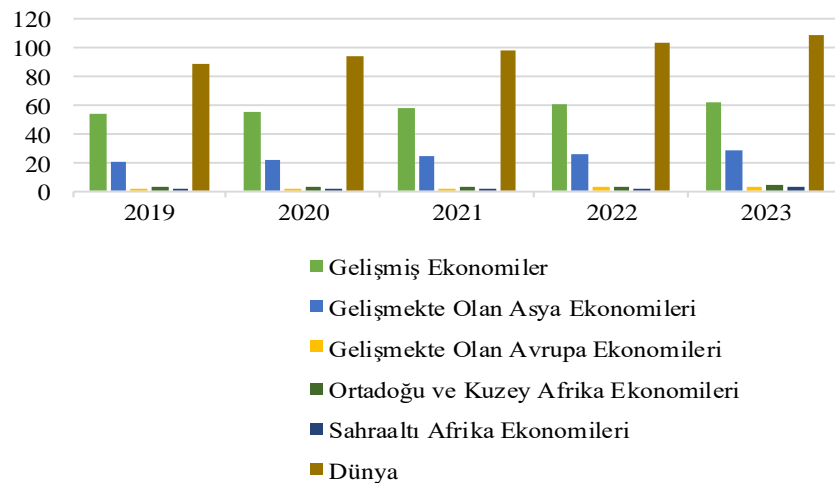
Yıllar	Gelişmiş Ekonomiler	Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	Gelişmekte Olan Avrupa Ekonomileri	Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomileri	Sahraaltı Afrika Ekonomileri	Dünya
2000	4,1	6,5	5,2	5,7	4	4,8
2001	1,6	6	-0,4	1,6	4,9	2,5
2002	1,7	6,7	4,6	3,4	6,6	3
2003	2,1	8,3	4,8	11,1	5	4,3
2004	3,2	8,5	7,4	9	7,1	5,4
2005	2,8	9,3	6,2	5,4	6,3	4,9
2006	3,1	10,1	6,5	5,8	6	5,5
2007	2,7	11,2	5,6	5,1	6,8	5,6
2008	0,2	7,2	3,2	4,6	5,8	3
2009	-3,3	7,5	-2,8	0,8	3,8	-0,1
2010	3,1	9,6	4,3	4,8	7,1	5,4
2011	1,7	7,9	6,6	4,5	5,1	4,3
2012	1,2	7	2,5	4,9	4,6	3,5
2013	1,4	6,9	4,9	2,4	5,2	3,5
2014	2,1	6,8	3,9	2,7	5,1	3,6
2015	2,3	6,8	4,7	2,4	3,3	3,5
2016	1,7	6,5	3,3	5,2	1,4	3,3
2017	2,3	6,5	6	1,8	2,7	3,7
2018	2,4	6,5	3,8	2	3,1	3,7
2019	2,1	6,3	2	2,5	3,8	3,7
2020	1,7	6,4	2,8	2,9	3,9	3,7
2021	1,7	6,3	2,5	3	3,9	3,6
2022	1,5	6,2	2,6	3	3,9	3,6
2023	1,5	6,1	2,7	3	4,1	3,6

Dünya genel GSYH yüzdeleri (2019-2023)

- IMF kaynaklarından derlenen veriler ile hazırlanmıştır.

Tablo 2. Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar)

Yıllar	Gelişmiş Ekonomiler	Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	Gelişmekte Olan Avrupa Ekonomileri	Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomileri	Sahraaltı Afrika Ekonomileri	Dünya
2000	26,77	2,32	0,59	1,10	0,39	33,84
2001	26,50	2,45	0,55	1,05	0,37	33,59
2002	27,67	2,69	0,63	0,85	0,40	34,71
2003	31,03	3,07	0,78	0,96	0,50	38,98
2004	34,41	3,56	0,96	1,15	0,62	43,87
2005	36,22	4,11	1,15	1,42	0,73	47,54
2006	38,09	4,88	1,28	1,68	0,85	51,49
2007	41,60	6,18	1,61	2,00	0,98	58,11
2008	43,91	7,44	1,90	2,48	1,13	63,75
2009	41,45	8,09	1,59	2,20	1,08	60,39
2010	43,24	9,75	1,75	2,59	1,29	66,01
2011	46,41	11,63	1,91	3,01	1,48	73,23
2012	46,25	12,82	1,87	3,07	1,56	74,62
2013	46,65	14,01	2,01	3,14	1,64	76,75
2014	47,76	15,13	2,03	3,20	1,72	78,83
2015	45,21	15,84	1,82	2,81	1,54	74,60
2016	46,39	16,14	1,84	2,79	1,43	75,65
2017	48,32	17,48	1,94	2,86	1,54	80,05
2018	51,32	19,15	1,89	3,13	1,65	84,84
2019	53,04	20,35	1,87	3,22	1,75	88,08
2020	55,30	22,22	2,07	3,37	1,89	93,08
2021	57,45	24,12	2,28	3,50	2,05	98,02
2022	59,78	26,13	2,44	3,65	2,22	103,26
2023	62,09	28,28	2,59	3,83	2,42	108,71

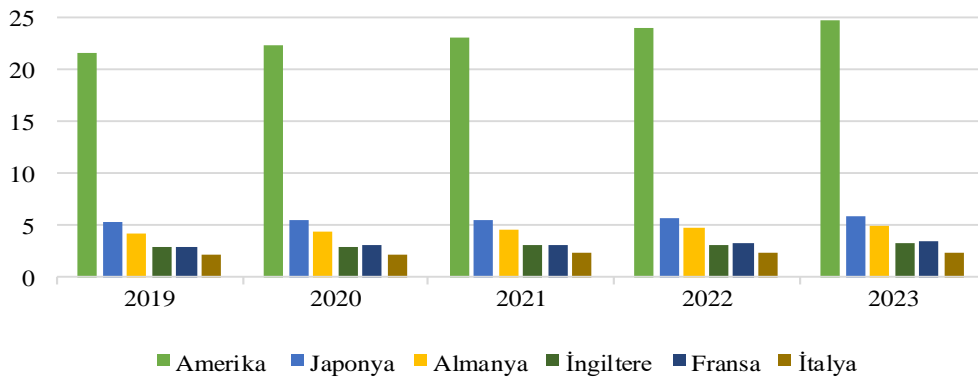
Dünya genel GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2019-2023

- IMF kaynaklarından derlenen veriler ile hazırlanmıştır.

Tablo 3. Gelişmiş ülkeler GSYH toplamaları (trilyon, dolar)

Yıllar	Amerika	Japonya	Almanya	İngiltere	Fransa	İtalya	Diğer Gelişmiş Ülkeler	Gelişmiş Ekonomiler
2000	10,25	4,89	1,96	1,65	1,37	1,14	8,03	26,77
2001	10,58	4,30	1,95	1,63	1,38	1,16	8,03	26,50
2002	10,94	4,12	2,09	1,78	1,50	1,27	8,75	27,67
2003	11,46	4,45	2,51	2,05	1,84	1,57	10,57	31,03
2004	12,21	4,82	2,82	2,40	2,12	1,80	12,16	34,41
2005	13,04	4,76	2,87	2,53	2,20	1,86	13,04	36,22
2006	13,81	4,53	3,00	2,70	2,32	1,94	14,04	38,09
2007	14,45	4,52	3,44	3,09	2,66	2,21	16,10	41,60
2008	14,71	5,04	3,77	2,93	2,93	2,40	17,46	43,91
2009	14,45	5,23	3,43	2,40	2,70	2,19	15,94	41,45
2010	14,99	5,70	3,42	2,46	2,65	2,13	16,67	43,24
2011	15,54	6,16	3,76	2,64	2,86	2,28	18,31	46,41
2012	16,20	6,20	3,55	2,68	2,69	2,07	17,63	46,25
2013	16,78	5,16	3,75	2,76	2,81	2,13	18,20	46,65
2014	17,52	4,85	3,90	3,04	2,86	2,16	18,44	47,76
2015	18,22	4,39	3,38	2,90	2,44	1,83	16,31	45,21
2016	18,71	4,95	3,50	2,67	2,47	1,86	16,57	46,39
2017	19,49	4,87	3,70	2,63	2,59	1,94	17,63	48,32
2018	20,51	5,07	4,03	2,81	2,79	2,09	18,90	51,32
2019	21,48	5,22	4,12	2,81	2,84	2,11	19,41	53,04
2020	22,29	5,37	4,33	2,91	2,98	2,19	20,39	55,30
2021	23,10	5,52	4,52	3,01	3,10	2,26	21,30	57,45
2022	23,87	5,71	4,74	3,14	3,23	2,33	22,32	59,78
2023	24,67	5,91	4,94	3,26	3,36	2,40	23,32	62,09

Gelişmiş ülkeler GSYH toplamaları (trilyon, dolar), 2019-2023

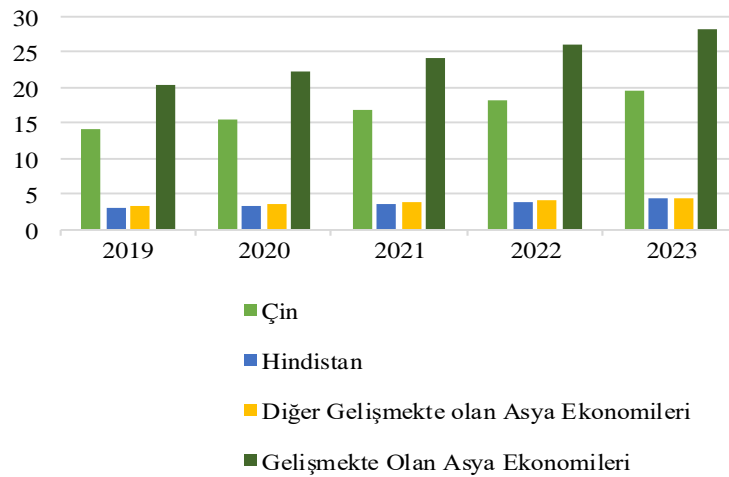

- IMF kaynaklarından derlenen veriler ile hazırlanmıştır.

Tablo 4. Gelişmekte olan Asya Ekonomileri GSYH toplamları (trilyon, dolar)

Yıllar	Çin	Hindistan	Diğer Gelişmekte olan Asya Ekonomileri	Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	Dünya
2000	1,21	0,48	0,63	2,32	33,84
2001	1,34	0,49	0,61	2,45	33,59
2002	1,48	0,52	0,69	2,69	34,71
2003	1,67	0,62	0,78	3,07	38,98
2004	1,97	0,72	0,87	3,56	43,87
2005	2,31	0,83	0,97	4,11	47,54
2006	2,77	0,95	1,15	4,88	51,49
2007	3,57	1,24	1,37	6,18	58,11
2008	4,60	1,22	1,62	7,44	63,75
2009	5,12	1,37	1,60	8,09	60,39
2010	6,07	1,71	1,98	9,75	66,01
2011	7,52	1,82	2,28	11,63	73,23
2012	8,57	1,83	2,42	12,82	74,62
2013	9,64	1,86	2,52	14,01	76,75
2014	10,53	2,04	2,56	15,13	78,83
2015	11,23	2,10	2,51	15,84	74,60
2016	11,22	2,27	2,65	16,14	75,65
2017	12,01	2,60	2,86	17,48	80,05
2018	13,46	2,69	3,01	19,15	84,84
2019	14,17	2,96	3,22	20,35	88,08
2020	15,46	3,26	3,50	22,22	93,08
2021	16,77	3,59	3,77	24,12	98,02
2022	18,13	3,94	4,06	26,13	103,26
2023	19,58	4,33	4,37	28,28	108,71

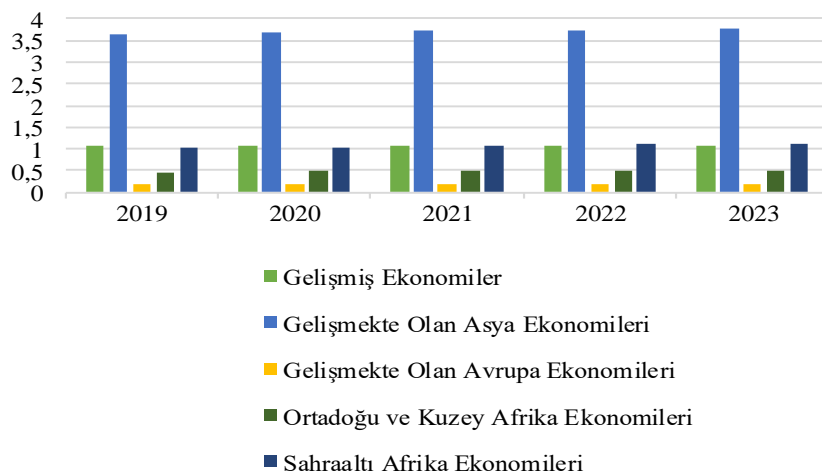
Gelişmekte olan Asya Ekonomileri GSYH toplamları (trilyon, dolar), 2019-2023

- IMF kaynaklarından derlenen veriler ile hazırlanmıştır.

Tablo 5. Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi)

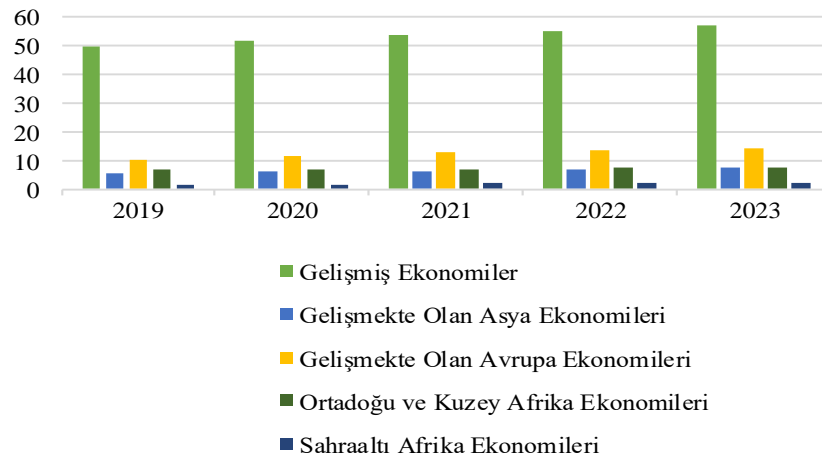
Yıllar	Gelişmiş Ekonomiler	Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	Gelişmekte Olan Avrupa Ekonomileri	Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomileri	Sahraaltı Afrika Ekonomileri	Dünya
2000	0,97	2,99	0,17	0,31	0,62	5,97
2001	0,97	3,03	0,17	0,31	0,63	6,07
2002	0,98	3,07	0,17	0,32	0,65	6,15
2003	0,98	3,10	0,17	0,35	0,67	6,25
2004	0,99	3,14	0,17	0,36	0,69	6,33
2005	1,00	3,17	0,17	0,37	0,70	6,41
2006	1,00	3,21	0,17	0,38	0,72	6,49
2007	1,01	3,24	0,17	0,39	0,74	6,57
2008	1,02	3,27	0,17	0,40	0,76	6,65
2009	1,02	3,30	0,17	0,41	0,78	6,73
2010	1,03	3,34	0,17	0,42	0,80	6,81
2011	1,03	3,37	0,17	0,39	0,83	6,87
2012	1,04	3,41	0,17	0,40	0,85	6,96
2013	1,04	3,44	0,17	0,41	0,87	7,04
2014	1,05	3,47	0,18	0,43	0,90	7,12
2015	1,05	3,51	0,18	0,43	0,92	7,21
2016	1,06	3,54	0,18	0,44	0,94	7,29
2017	1,06	3,57	0,18	0,45	0,97	7,38
2018	1,07	3,61	0,18	0,46	0,99	7,46
2019	1,07	3,64	0,18	0,47	1,02	7,55
2020	1,08	3,68	0,18	0,48	1,04	7,63
2021	1,08	3,71	0,18	0,49	1,07	7,71
2022	1,09	3,74	0,18	0,50	1,10	7,80
2023	1,09	3,77	0,18	0,51	1,13	7,88

Dünya nüfus dağılımı (milyar, kişi), 2019-2023

- IMF kaynaklarından derlenen veriler ile hazırlanmıştır.

Tablo 6. Dünya genel kişi başına düşen GSYH (bin, usd)

Yıllar	Gelişmiş Ekonomiler	Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	Gelişmekte Olan Avrupa Ekonomileri	Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomileri	Sahraaltı Afrika Ekonomileri	Dünya
2000	27,70	0,78	3,54	3,48	0,63	5,66
2001	27,24	0,81	3,30	3,27	0,59	5,55
2002	28,26	0,88	3,76	2,59	0,62	5,64
2003	31,50	0,99	4,62	2,71	0,75	6,23
2004	34,73	1,13	5,70	3,19	0,90	6,93
2005	36,33	1,30	6,81	3,83	1,04	7,42
2006	37,96	1,52	7,56	4,43	1,17	7,94
2007	41,18	1,91	9,43	5,15	1,32	8,85
2008	43,18	2,28	11,11	6,22	1,48	9,59
2009	40,52	2,45	9,29	5,41	1,39	8,97
2010	42,05	2,92	10,14	6,23	1,61	9,69
2011	44,89	3,45	11,03	7,63	1,78	10,66
2012	44,52	3,76	10,81	7,57	1,83	10,73
2013	44,70	4,07	11,55	7,58	1,88	10,90
2014	45,53	4,36	11,61	7,52	1,92	11,07
2015	42,87	4,52	10,37	6,46	1,67	10,35
2016	43,77	4,56	10,44	6,28	1,52	10,38
2017	45,38	4,89	10,91	6,26	1,60	10,85
2018	47,98	5,31	10,61	6,74	1,66	11,37
2019	49,40	5,59	10,42	6,79	1,72	11,67
2020	51,30	6,04	11,53	6,97	1,81	12,20
2021	53,11	6,50	12,58	7,10	1,91	12,71
2022	55,06	6,98	13,45	7,27	2,03	13,24
2023	57,00	7,49	14,21	7,49	2,15	13,79

Dünya geneli kişi başına düşen GSYH (bin, usd), 2019-2023

- IMF kaynaklarından derlenen veriler ile hazırlanmıştır.

Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Yıllar	GSYH (%)	GSYH (Milyar)	GSYH (Bin, Usd)	Nüfus (Milyon)	Cari Açık (Milyar, Usd)	Cari Açık (%)	Dış Borçlanma (%)
1980	-0,80	96,53	2,17	44,51	-3,09	-3,20	no data
1981	4,40	97,79	2,15	45,51	-1,90	-1,90	no data
1982	3,40	88,85	1,90	46,73	-0,95	-1,10	no data
1983	4,80	84,91	1,71	49,57	-1,92	-2,30	no data
1984	6,80	82,58	1,63	50,74	-1,44	-1,70	no data
1985	4,30	92,76	1,79	51,90	-1,01	-1,10	no data
1986	6,90	102,30	1,93	53,06	-1,47	-1,40	no data
1987	10,00	118,89	2,19	54,22	-0,81	-0,70	no data
1988	2,10	125,15	2,35	53,33	1,60	1,30	no data
1989	0,30	147,69	2,73	54,10	0,96	0,70	no data
1990	9,30	207,38	3,75	55,34	-2,63	-1,30	no data
1991	0,90	208,11	3,69	56,46	0,91	0,40	no data
1992	6,00	219,09	3,82	57,39	-0,97	-0,40	no data
1993	8,00	248,45	4,26	58,33	-6,43	-2,60	no data
1994	-5,50	179,21	3,02	59,26	2,63	1,50	no data
1995	7,20	233,34	3,88	60,18	-2,34	-1,00	no data
1996	7,00	250,26	4,10	61,11	-2,44	-1,00	no data
1997	7,50	261,78	4,22	62,02	-2,64	-1,00	no data
1998	3,10	276,01	4,39	62,91	2,00	0,70	no data
1999	-3,40	256,49	4,02	63,82	-0,93	-0,40	no data
2000	6,60	273,09	4,22	64,73	-9,92	-3,60	51,60
2001	-6,00	200,31	3,05	65,60	3,76	1,90	76,10
2002	6,40	238,34	3,59	66,40	-0,63	-0,30	72,10
2003	5,60	311,94	4,64	67,19	-7,55	-2,40	65,70
2004	9,60	404,85	5,95	68,01	-14,20	-3,50	57,70
2005	9,00	501,16	7,28	68,86	-20,98	-4,20	50,80
2006	7,10	550,80	7,90	69,73	-31,17	-5,70	44,70
2007	5,00	675,01	9,56	70,59	-36,95	-5,50	38,20
2008	0,80	764,64	10,69	71,52	-39,43	-5,20	38,10
2009	-4,70	644,47	8,88	72,56	-11,36	-1,80	43,90
2010	8,50	772,29	10,48	73,72	-44,62	-5,80	40,10
2011	11,10	832,50	11,14	74,72	-74,40	-8,90	36,50
2012	4,80	873,70	11,55	75,63	-47,96	-5,50	32,70
2013	8,50	950,33	12,40	76,67	-63,64	-6,70	31,40
2014	5,20	934,08	12,02	77,70	-43,64	-4,70	28,80
2015	6,10	859,45	10,91	78,74	-32,11	-3,70	27,60
2016	3,20	863,39	10,82	79,82	-33,14	-3,80	28,30
2017	7,40	851,52	10,54	80,81	-47,44	-5,60	28,30
2018	3,50	713,51	8,72	81,87	-40,69	-5,70	32,30
2019	0,40	631,16	7,62	82,88	-9,06	-1,40	33,60
2020	2,60	744,06	8,87	83,90	-13,39	-1,80	34,50
2021	2,10	850,49	10,02	84,91	-17,88	-2,10	36,10
2022	2,20	914,56	10,65	85,91	-21,16	-2,30	38,20
2023	2,60	958,26	11,03	86,91	-23,41	-2,40	39,10

- IMF kaynaklarından derlenen veriler ile hazırlanmıştır.

IV. BÖLÜM: DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE ŞİRKET SÜREKLİLİĞİ

4.1. Dünyada Şirket Sürekliliği

Küresel ekonominin yapısal oluşumu incelendiğinde aktörleri arasında şirketlerin yadsınamayacak ölçüdeki etkilerini görebilmekteyiz. Araştırmaya konu olmasının en büyük etkilerinden birisi şüphesiz ekonomik göstergeler, incelendiğinde dünya ekonomisinin büyük bir kısmını şirketlerin oluşturmuş olmasıdır.

Daha güçlü ve istikrarlı bir ekonominin sağlanması, kısa ve uzun vadede oluşabilecek dalgalanmaları önlemek amacı ile şirketlerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Yapısal olarak incelendiğinde dünyadaki şirketlerin büyük bir çoğunluğunun aile şirketleri olduğunu görebilmekteyiz.

Şirketlerde sürekliliği engelleyen nedenler üzerine yapılan araştırmalar artık teorik ve uygulamalı bir şekilde tüm dünyada devam etmektedir. Süregelen durum neticesinde günümüzde akademik ve bilim dalı olarak incelenmeye başlamış bulunmaktadır.

Makale, tez vb. olarak incelenmenin yanı sıra dünyanın çeşitli bölgelerindeki bazı üniversitelerde bahsi geçen konu üzerine araştırmaları artırmak ve gerekli önlemleri alabilmek adına enstitüler kurulmuştur.

Bir örnek verecek olursak özellikle yaptığı araştırmalar ve çalışmalar ile kendisinden sıkça söz ettiren ve bünyesinde Center for Family Business isimli aile işletmeleri ile ilgili bilimsel çalışmalar sürdüren St. Gallen niversitesini söyleyebiliriz.

Araştırmalar gösteriyor ki srekliği başarabilmiş ve faaliyetlerini yaklaşık 14 asırdır devam ettirebilmiş şirketlere rastlanmaktadır. Her ne kadar 1.000'lerce yıldır sürekliliğini koruyabilmiş ve faaliyetlerini sürdürebilen şirketlerin izlerine rastlanılsa bile sayılarının çok az olduklarını görebilmekteyiz.

Eski bir şirket olarak görülmesi için, kuruluşundan bu yana 200 yıldan uzun bir süre faaliyetleri devam etmelidir. Bu şirketler eğitim kurumlarını, hükümeti veya dini kurumları içermez. Dünya çapında, bu açıklamaya uyan 5.500'den fazla şirket var. Bu şirketler, Japonya (3,146), Almanya (837), Hollanda (222) ve Fransa (196) dahil olmak üzere birçok ülkede bulunmaktadır. The Oldest Companies Still Operating Today. (2018, 15 Kasım). Erişim Adresi: (<https://www.worldatlas.com/articles/the-oldest-companies-still-operating-today.html>).

İsviçre'de bulunan St. Gallen niversitesinde faaliyet gösteren aile işletmesi merkezine göre aile şirketi tanımlaması; “bir işletmenin aile işletmesi sayılabilmesi halka arz olunmamış bir şirket ise aile yönetiminin yönetimin %50 oranında söz sahibi olması, halka arz olunmuş ise aile yönetiminin %32 oranında söz sahibi olması durumunda aile şirketi olarak sınıflandırılır.” Global Family Business Index. (2018, 9 Aralık). Erişim Adresi: (<http://familybusinessindex.com>)

Endstriyellemiş ülkelerdeki şirketlerin yüzde 75'i, Fortune 500'deki şirketlerin üçte biri, İtalya'daki en büyük 100 şirketin 43', Fransa'daki en büyük 100 şirketin 26'sı,

Almanya'daki en büyük 100 şirketin 17'si aile şirketi niteliğinde. Türkiye'de ise bu oran yüzde 9. Aile Şirketleri ve Kurumsallaşma. (2019, 7 Ocak). Erişim Adresi: (<http://selimyazici.com.tr/category/aile-sirketleri-ve-kurumsallasma/>)

4.1.1. Dünyanın en eski şirketleri

Dünyadaki en eski şirketin Japonya'da 578 yılında kurulmuş Kongo Gumi adında bir aile şirketi olduğunu görmekteyiz. Kongo Gumi bir inşaat şirketi olarak faaliyetlerine başlamış ve 40 kuşak kadar aktarım gerçekleştirmiştir, edinilen bilgilere göre firma 2006 yılında tasfiye edilmiştir. Tablo 8. Dünyanın en eski şirketleri, Kongo Gumi. (2018, 12 Kasım). Erişim Adresi: (<http://www.oldest.org/technology/companies/>)

Dünyadaki en eski 200 şirketi incelendiğinde kuruluş tarihi itibarıyla 578-1488 yılları arasında oldukları görülmektedir. Bu şirketler kuruluş yerlerine göre toplamda 18 ülkede tespit edilmiştir. Tablo 9. Dünyanın en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, ülkeler)

En eski 200 şirket arasında ilk sırada 59 şirket ile Almanya yer almaktadır. İkinci sırada 42 şirket ile Japonya gelmektedir. Üçüncü sırada 21 şirket ile İsviçre gelmektedir. Dördüncü sırada 17 şirket ile Avusturya bulunmaktadır. Beşinci sırada 16 şirket ile İtalya gelmektedir. Tablo 9. Dünyanın en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, ülkeler)

500 ve 1000 yılları arasında 16 şirket bulunmaktadır ve Japonya 8 şirket ile en fazla sayıya sahiptir. 1000 ve 1100 yılları arasında 7 adet şirket kurulmuştur. 1100 ve 1200 yılları arasında 22 adet şirket kurulmuştur.

1200 ve 1300 yılları arasında 22 adet şirket kurulmuştur. 1300 ve 1400 yılları arasında 66 adet şirket kurulmuştur. 1400 ve 1500 yılları arasında 67 şirket kurulmuştur. Tablo 9. Dünyanın en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, ülkeler)

4.1.2. Dünyanın en büyük aile şirketleri

Ailelerin sahip olduğu şirketler, küresel ekonominin özüdür ve sağlıkları ve büyümeleri, her ülkenin ekonomik refahı için hayati öneme sahiptir. Kendilerini yenileyebilen ve günün koşullarına göre uyum sağlamayı başaran bu işletmeler sürekliliğini koruyabilmektedir.

Ülke ekonomilerinin omurgasını oluşturan aile işletmelerinin sadece %30 kadarı ikinci kuşağa, % 12 kadarı ise üçüncü nesil kuşağa ulaşabilmektedir. Aile işletmeleri üzerinde yapılan araştırmalarda yazarlar, aile işletmelerindeki başarısızlığın nedeninin, aile içi ilişkilerin ve ailenin işletmeyle olan ilişkisinin belli kurallar çerçevesinde yürütülmemesinden kaynaklandığına dikkat çekmektedirler. (Kobanoğlu, 2013: 2)

St. Galen aile işletmesi Merkezi'ni destekleyen Ernst&Young'ın küresel aile iş merkezi tarafından hazırlanan raporda; "İlk 500'teki firmaların % 44'ünün 4. nesil ya da daha üstte olduğu, Bu genel olarak firmaların %5'inden daha azdır." Family Business. (2018, 24 Aralık). Erişim Adresi: (www.forbes.com/sites/chasewithorn)

Ernst&Young'ın küresel aile iş merkezi ve St. Gallen aile işletmesi merkezi işbirliği ile hazırlanan küresel aile iş endeksi ile dünyadaki en büyük 500 aile şirketini incelemektedir.

Toplamda 8 kategoride incelenen bu şirketler; Şirkete sahip olan aile, kuruluş tarihi, halka arz edilmiş mi, halka arz edilen şirket yüzdesi, faaliyet gösterdiği sektör, bulunduğu bölge ve ülke, toplam çalışan sayısı ve toplam ciro şeklindedir.

4.1.2.1. Dünyadaki en büyük aile şirketlerinin bulunduğu ülkeler

Dünyadaki en büyük 500 aile şirketinin kuruluş tarihlerine göre dağılımı; 1600-1700 yılları arasında 2 adet, 1700-1800 yılları arasında; 5 adet, 1800-1900 yılları arasında; 91 adet, 1900-2000 yılları arasında; 377 adet, 2000-2018 yılları arasında; 25 adettir.

Şirketler kuruluş yerleri ile incelendiğinde toplamda 47 ülkede olduğu tespit edilmiştir. Şirketlerin kuruluş yerlerine göre dağılımı incelendiğinde bazı ülkelerde yoğunlaşma daha fazladır.

En büyük 500 aile işletmesi içerisinde yüzde 24,4 orana sahip olarak ilk sırada 122 şirket ile Amerika olduğunu görmekteyiz. Amerika' da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde; 1700-1800 yılları arasında 2 adet, 1800-1900 yılları arasında 22 adet, 1900-2000 yılları arasında 98 adet olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler)

İkinci sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 79 adet ile yüzde 15,80 orana sahip olan Almanya gelmektedir. Almanya' da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde; 1600-1700 yılları arasında 1 adet, 1700-1800 yılları arasında 1 adet, 1800-1900 yılları arasında 28 adet, 1900-2000 yılları arasında 47 adet şirket bulunmaktadır, 2000-2018 yılları arasında 2 adet şirket bulunmaktadır. Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler)

Üçüncü sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 28 adet ile yüzde 5,6 orana sahip olan Fransa gelmektedir. Fransa' da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1700-1800 yılları arasında 1 adet, 1800-1900 yılları arasında 8 adet, 1900-2000 yılları arasında 19 adet şirket bulunmaktadır.

Dördüncü sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 21 adet ile yüzde 4,2 orana sahip olan Hong Kong gelmektedir. Hong Kong' da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1800-1900 yılları arasında 4 adet, 1900-2000 yılları arasında 15 adet, 2000-2018 yılları arasında ise 2 adet şirket bulunmaktadır.

Beşinci sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 19 adet ile yüzde 3,8 orana sahip olan İsviçre gelmektedir. İsviçre' de kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1800-1900 yılları arasında 6 adet, 1900-2000 yılları arasında 11 adet, 2000-2018 yılları arasında 2 adet şirket bulunmaktadır. Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler)

Altıncı sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 2 adet ülke bulunmaktadır. Bu ülkeler her biri yüzde 3,4 oranları ile 17'er şirket bulunduran Hindistan ve İtalya'dır. Hindistan' da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1800-1900 yılları arasında 1 adet, 1900-2000 yılları arasında 16 adet şirket bulunmaktadır.

İtalya' da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1900-2000 yılları arasında 17 adet şirket bulunmaktadır. Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler)

Yedinci sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 2 adet ülke bulunmaktadır. Bu ülkeler her biri yüzde 2,8 oranları ile 14'er şirket bulunduran Hollanda ve Meksika'dır.

Hollanda’ da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1800-1900 yılları arasında 4 adet, 1900-2000 yılları arasında 8 adet, 2000-2018 yılları arasında 2 adet şirket bulunmaktadır.

Meksika’ de kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1800-1900 yılları arasında 2 adet, 1900-2000 yılları arasında 10 adet, 2000-2018 yılları arasında 2 adet şirket bulunmaktadır.

Sekizinci sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 13 adet ile yüzde 2,6 orana sahip olan Kanada gelmektedir. Kanada’ da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1800-1900 yılları arasında 1 adet, 1900-2000 yılları arasında 12 adet şirket bulunmaktadır.

Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler)

Dokuzuncu sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 3 adet ülke bulunmaktadır. Bu ülkeler her biri yüzde 2,4 oranları ile 12’şer adet şirket bulunduran Brezilya, Çin, Rusya’dır. Brezilya’ da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1900-2000 yılları arasında 12 adet şirket bulunmaktadır.

Çin’ de kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1900-2000 yılları arasında 12 adet şirket bulunmaktadır. Rusya’ da ise kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1900-2000 yılları arasında 5 adet, 2000-2018 yılları arasında 7 adet şirket bulunmaktadır.

Onuncu sırada en büyük 500 aile işletmesi içerisinde 10 adet ile yüzde 2 orana sahip olan İspanya gelmektedir. İspanya’ da kuruluş tarihlerine göre incelendiğinde 1900-2000 yılları arasında 10 adet şirket bulunmaktadır. Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler)

Şirket sayıları ve ülkeler incelendiğinde en büyük 500 aile işletmesi içerisinde şirket adetleri sayısına göre ilk 10 sırada 14 adet ülke vardır. Bu ülkelerin sırasıyla, Amerika, Almanya, Fransa, Hong Kong, İsviçre, Hindistan, İtalya, Hollanda, Meksika, Kanada, Brezilya, Çin, Rusya, İspanya olduğunu görmekteyiz.

Bu ülkelerin 12 tanesi gelişmiş ekonomiler, 2 tanesi gelişmekte olan Asya ekonomileri olarak sınıflandırılmıştır. Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler)

Küresel pazarda bu 47 ülke ekonomik büyüklüklerine göre 4 kategoride incelenmiştir. Gelişmiş ekonomiler, Gelişmekte olan Asya Ekonomileri, Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomileri, Gelişmekte olan Avrupa Ekonomileri.

Gelişmiş ekonomiler grubu 31 adet ülke ve toplamda 428 adet şirket sayısı ile ilk sırada yer almaktadır, Gelişmekte olan Asya ekonomileri 7 ülke ve toplamda 56 adet şirket sayısı ile ikinci sırada yer almaktadır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomileri 6 ülke ve toplamda 9 adet şirket sayısı ile üçüncü sırada yer almaktadır. Gelişmekte olan Avrupa Ekonomileri 3 ülke ve toplamda 7 adet şirket sayısı ile dördüncü sırada yer almaktadır. Tablo 11. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ülkeler, adetler)

4.1.2.2. Dünyadaki en büyük aile şirketlerinin ciroları

Dünyadaki en büyük 500 aile işletmesi kuruluş tarihlerine göre dağılımı 1600-2018 yılları arasında ve 3 ile 500 milyar dolar arasında ciroya sahiptirler. Hazırlanan endeksteeki verilere göre cirosu; 3 ile 25 milyar dolar arasında 436 adet şirket

bulunmaktadır. 25 ile 50 milyar dolar arasında 41 adet şirket bulunmaktadır. Tablo 12.

Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihi, ciro (milyar, usd), adetler)

50 ile 100 milyar dolar arasında 14 adet şirket bulunmaktadır. 100 ile 200 milyar dolar

arasında 6 adet şirket bulunmaktadır. 200 ile 300 milyar dolar arasında 2 adet ve 400 ile

500 milyar dolar arasında 1 adet şirket faaliyetlerini sürdürmektedir. Tablo 12.

Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihi, ciro (milyar, usd), adetler)

En büyük 500 işletmenin 2018 yılı verilerine göre cirolarının toplamı 7,48 trilyon dolar iken 2018 yılı dünya toplam GSYH' si 84,84 trilyon dolardır. Gelişmiş ülkelerde GSYH 51,32 trilyon dolar, Gelişmekte olan Asya Ekonomilerinde GSYH 19,15 trilyon dolardır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomilerinde 3,13 trilyon dolar ve Gelişmekte olan Avrupa Ekonomilerinde ise GSYH 1,89 trilyon dolardır. Tablo 2. Dünya GSYH toplamı, 2000-2023

Gelişmiş ekonomiler grubunda 31 ülke ve toplamda 428 adet şirket bulunmaktadır,

2018 yılı itibari ile bu şirketlerin cirolarının toplamı 6,66 trilyon dolardır. Tablo 13.

Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ciro (milyar, usd))

Gelişmekte olan Asya ekonomileri grubunda 7 ülke ve toplamda 56 şirket

bulunmaktadır, 2018 yılı itibari ile bu şirketlerin cirolarının toplamı 714,77 milyar

dolardır. Tablo 13. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ciro (milyar,

usd))

Ortadoğu ve Kuzey Afrika ekonomileri grubunda 6 ülke ve toplamda 9 şirket bulunmaktadır, 2018 yılı itibari ile bu şirketlerin cirolarının toplamı 49,08 milyar dolardır. Tablo 13. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ciro (milyar, usd))

Gelişmekte olan Avrupa Ekonomileri grubunda 3 ülke ve toplamda 7 şirket bulunmaktadır, 2018 yılı itibari ile bu şirketlerin cirolarının toplamı 57,40 milyar dolardır. Tablo 13. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ciro (milyar, usd))

Dünyanın en büyük 500 aile işletmesinin kuruluş tarihlerinin aralıklarına ve toplam cirolarına göre 5 kategoride incelenmiştir. Tablo 14. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, ciro)

1600 ve 1700 yılları arasında kurulmuş olan şirketlerin toplam cirosu 2018 yılı verilerine göre 30,94 milyar dolardır. 1700 ve 1800 yılları arasında kurulmuş olan şirketlerin 2018 yılı verilerine göre toplam ciroları 56,86 milyar dolardır. Tablo 14. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, ciro)

1800 ve 1900 yılları arasında kurulmuş olan şirketlerin 2018 yılı verilerine göre toplam ciroları 1,25 trilyon dolardır. 1900 ve 2000 yılları arasında kurulmuş olan şirketlerin 2018 yılı verilerine göre toplam ciroları 5,87 trilyon dolardır. 2000 ve 2018 yılları arasında kurulmuş olan şirketlerin 2018 yılı verilerine göre toplam ciroları 275,07 milyar dolardır. Tablo 14. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, ciro)

Dünyanın en büyük 500 aile işletmesi incelendiğinde 2018 yılı ile cirolarının toplamı 7,48 trilyon dolardır. Toplam ciro içerisinde yüzde 31,45 oranında bir pay ile ilk sırada Amerika gelmektedir. Amerika’ da ki bu şirketlerin 2018 yılı ile toplam ciroları 2,35 trilyon dolar değerindedir. Tablo 14. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, ciro)

En büyük 500 aile işletmesi incelendiğinde, ikinci sırada toplam ciro içerisinde yüzde 18,95 oranında bir pay ile Almanya gelmektedir. Almanya’da bulunan şirketlerin 2018 yılı verilerine göre toplam cirosu 1,42 trilyon dolar değerindedir. Tablo 14. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, ciro)

En büyük 500 aile işletmesi incelendiğinde, üçüncü sırada toplam ciro içerisinde yüzde 5,43 oranında bir pay ile Fransa gelmektedir. Fransa’da bulunan şirketlerin 2018 yılı verilerine göre toplam cirosu 406,56 milyar dolar değerindedir. Tablo 14. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, ciro)

En büyük 500 aile işletmesi incelendiğinde 2018 yılı verileri ile Türkiye’den 5 adet şirket bu listeye girebilmiştir. Listenin ilk sırasında 18,02 milyar dolar cirosu ile Koç Holding gelmektedir. İkinci sırada 12,02 milyar dolar cirosu ile Hacı Ömer Sabancı Holding gelmektedir. Tablo 15. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Türkiye)

Üçüncü sırada 5,7 milyar dolar cirosu ile Sanko Holding gelmektedir. Dördüncü sırada 3,24 milyar dolar cirosu ile Doğu Holding gelmektedir. Beşinci sırada 3,12 milyar dolar cirosu ile Çalık Holding gelmektedir. Tablo 15. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Türkiye)

4.2. Türkiye’de Şirket Sürekliliği

Kore bankın 2008 yılında yılın da 200 yaşından fazla süredir ticari faaliyetlerini sürdüren 41 ülkede toplamda 5,586 adet şirkete rastlamıştır. List of Oldest Companies. (2018, 20 Kasım). Erişim Adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_oldest_companies). Hazırlanan raporda 578 yılından 1699 yılına kadar ki süreçte Türkiye’den bir kuruluşun izine rastlanılmıştır.

Kore bankası tarafından hazırlanan rapora göre Türkiye’de kuruluş tarihi itibari ile listenin başında Sultan III. Murat’ın annesi Nurbanu Sultan tarafından Valide-i Atik Külliyesi’ne gelir getirmesi için 1584 yılında yaptırılan Çemberlitaş hamamı gelmektedir. Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: (<http://www.cemberlitashamami.com>). Mimar Sinan tarafından inşa edilen Çemberlitaş hamamı halen faaliyetlerini devam ettirmektedir.

Anadolu tarihte dünyanın en eski yerleşim yerleri arasındadır. Çatalhöyük’teki yerleşim günümüzden yaklaşık 9.400 yıl önce Neolitik Dönem ’de başlamış olup, alandaki yerleşim Kalkolitik Döneme kadar yaklaşık 2.000 yıl boyunca sürmüştür. Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı. (2018, 11 Kasım). Erişim Adresi: (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/57316,catalhoyuk-neolitik-kenti-yonetim-planipdf.pdf?0>)

Böylelikle Anadolu bulunduğu coğrafi konum olarak geçmiş dönemlerde üç kıtayı birbirine bağlayan ticari ve askeri yolların kavşak noktası konumundadır. Anadolu ele alındığında tarihsel süreçte birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Eski bir yerleşim

olmasına rağmen bölgede gerçekleşen savaşlar nedeniyle çok devlet kurulmuş fakat uzun süre üniter yapılarını koruyamamışlardır.

Son 1000 yıllık geçen zaman içerisinde Anadolu'da devlet yapısını Osmanlı İmparatorluğu 623 yıl boyunca koruyabilmiştir (1299-1922). Osmanlı Seceresi. (2018, 20 Aralık). Erişim Adresi: (<http://www.ttk.gov.tr/tarihveegitim/osmanli-seceresi/>)

4.2.1. Türkiye'nin en eski şirketleri

Türkiye'de işletmelerin tarihçesi incelendiğinde araştırmalar sonucunda kuruluş tarihleri itibari ile 14. Yüzyılın ortalarına doğru Osmanlı döneminden günümüze kadar kalan yapıların izlerine rastlanmaktadır. Kuruluş tarihi ile listede bu yıllarda ilk sırada 1440 yılında faaliyetlerine başlamış olan Karacabey hamamının olduğunu görmekteyiz.

Tarihi Karacabey Hamamı Vakıf Külliyesi II. Murat'ın Kadı Askeri olan Celalettin Karacabey İbn-i Abdullah tarafından yaptırılmıştır. 1427 yılında inşaatına başlanan ve 13 sene süren inşaattan sonra 1440 yılında bitirilen Karacabey Hamamı Ankara'nın en eski işletmelerinden birisi konumundadır. Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: (<http://karacabeyhamami.com.tr/tarihce/>). Karacabey hamamı bugün faaliyetlerine devam etmektedir.

Araştırmalar sonucunda listenin ikinci sırasında İstanbul'da bulunan Ağa hamamı gelmektedir. Tarihi Ağa hamamı Fatih Sultan Mehmed tarafından yaptırılmıştır. Fatih ve oğulları Mehmed tarafından Ağa Hamamı özel hamam olarak kullanılmıştır. Fatih Sultan Mehmed bu binayı 1454 yılında bir av evi olarak inşa etmiştir. Ağa hamamı,

yukarıdaki iki dairenin altında hamam olarak tasarlanmıştır. Tarihçe. (2019, 25 Ocak).

Erişim Adresi: ([http://www.agahamami.com/;](http://www.agahamami.com/))

Listenin üçüncü sırasında Kastamonu'da bulunan Kurşunluhan gelmektedir. Kastamonu merkezindeki Aktarlar Çarşısı'nda bulunan Kurşunlu Han, Candaroğulları Beyliği'nin son hükümdarı ve Fatih Sultan Mehmet' in dayısı Kemalettin İsmail Bey tarafından 1443-1461 yılları arasında yaptırılmıştır. Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim

Adresi: (<http://www.kursunluhan.com/#tarihce/>)

Türkiye'de ki en eski şirketler kuruluş tarihleri ve yerleri itibari ile incelendiğinde 1400 ve 1934 yılları arasında 34 şehirde kurulmuş toplamda 200 adet adet şirket bulunmaktadır.

En fazla şirket kuruluş yeri olarak 96 adet ile listenin ilk sırasında İstanbul, ikinci sırada 9 adet ile Eskişehir, üçüncü sırada 9 adet ile Erzurum gelmektedir. Tablo 18.

Türkiye'nin en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, şehirler)

Türkiye'de ki kuruluş tarihleri bakımından işletmeler incelendiğinde Osmanlı İmparatorluğu döneminden izlere rastlanmaktadır. 1400 ve 1500 yılları arasında 7 adet, 1500 ve 1600 yılları arasında 12 adet, 1600 ve 1700 yılları arasında 3 adet, 1700 ve 1800 yılları arasında 5 adet, 1800 ve 1900 yılları arasında 65 adet, 1900 ve 2000 yılları arasında ise 108 adet şirket bulunmaktadır. Tablo 18. Türkiye'nin en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, şehirler)

4.2.2. Türkiye'nin en büyük aile şirketleri

İsviçre'de bulunan St. Gallen Üniversitesine ait "Aile İşletmeleri Merkezi" tarafından hazırlanan rapora göre; Dünyadaki en büyük 500 aile işletmesi kapsamında belirlenen kriterlere göre Türkiye'den 5 adet işletme bulunmaktadır. Türkiye'de hazırlanan endekste aile işletmeleri incelendiğinde ciroları, kuruluş tarihleri, çalışan sayıları ile 3 kategoriye ayrılmıştır.

Ciroları bakımından sıralandığında 2018 yılı ile 18,02 milyar dolar ile ilk sırada Koç Holding A.Ş. bulunmaktadır. İkinci sırada 12,02 milyar dolar cirosu ile Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş. gelmektedir. Üçüncü sırada 5,7 milyar dolar cirosu ile Sanko A.Ş. Dördüncü sırada 3,24 milyar dolar cirosu ile Doğu Holding A.Ş. Beşinci sırada 3,12 milyar dolar cirosu ile Çalık Holding A.Ş. gelmektedir.

Tablo 8. Dünyanın en eski şirketleri

No	Est	Company	Country	Sector
1	578	Kongō Gumi	Japan	Construction
2	705	Nishiyama Onsen Keiunkan	Japan	Hotel
3	717	Koman	Japan	Hotel
4	718	Hōshi Ryokan	Japan	Hotel
5	771	Genda Shigyō	Japan	ceremonial paper goods
6	803	Stiftskeller St. Peter	Austria	Restaurant
7	862	Staffelter Hof	Germany	Wine
8	864	Monnaie de Paris	France	Mint
9	885	Tanaka-Iga	Japan	Religious goods
10	886	Royal Mint	United Kingdom	Mint
11	900	Sean's Bar	Ireland	Pub
12	953	The Bingley Arms	United Kingdom	Pub
13	970	Nakamura Shaji	Japan	Construction
14	1000	Château de Goulaine	France	Wine
15	1000	Marinelli Bell Dökümhane	Italy	Foundry
16	1000	Ichimonjiya Wasuke	Japan	Confectionery
17	1024	Shumiyaya-Shinbutsuguten	Japan	Religious goods
18	1040	Weihenstephan	Germany	Brewery
19	1050	Weltenburger	Germany	Brewery
20	1068	Ottertön Degirmen	United Kingdom	Mill
21	1074	Benediktinerstift Admont	Austria	Woodworking
22	1075	Takahara Ryokan	Japan	Hotel
23	1100	Schloss Johannisberg	Germany	Wine
24	1120	Zum Roten Bären	Germany	Hotel
25	1126	Taferne	Austria	Hotel
26	1128	Halydean Corporation	United Kingdom	Land & Livestock
27	1131	Hofbrauhaus Arolsen	Germany	Brewery
28	1134	Geto Onsen	Japan	Hotel
29	1135	Munke Mølle	Denmark	Mill
30	1135	The Olde Bell	United Kingdom	Hotel
31	1136	Aberdeen Harbour Board	United Kingdom	Harbor
32	1141	Barone Ricasoli	Italy	Wine
33	1141	Sudo Honke	Japan	Sake
34	1160	Tsuen Tea	Japan	Tea
35	1180	Gorobee Ame	Japan	Confectionery
36	1184	Fujito	Japan	Confectionery
37	1184	Kikuoka	Japan	Herbs
38	1184	Sakan Ryokan	Japan	Hotel
39	1189	Ito Tekko	Japan	Metalworking
40	1190	Shirasagiyu Tawarayaya	Japan	Hotel
41	1190	Kotabe Dökümhane	Japan	Foundry
42	1191	Tosen Goshobo	Japan	Hotel
43	1191	Arima Onsen Okunobo	Japan	Hotel
44	1192	Yoshinoya Irokuen	Japan	Hotel
45	1198	The Brazen Head	Ireland	Pub
46	1203	Angel and Royal	United Kingdom	Hotel
47	1220	The Old Bell	United Kingdom	Hotel
48	1230	Gasthof Sternen	Switzerland	Restaurant
49	1239	Eyguebelle	France	Wine
50	1242	The Bear Inn	United Kingdom	Pub

No	Est	Company	Country	Sector
51	1245	Gasthof zur Blume	Switzerland	Restaurant
52	1246	Sanct Peter	Germany	Hotel
53	1248	Bochnia	Poland	Salt
54	1250	Wieliczka	Poland	Salt
55	1250	Drohobych	Ukraine	Salt
56	1266	Freiberger Brauhaus	Germany	Brewery
57	1266	Bolten-Brauerei	Germany	Brewery
58	1268	Aldersbach	Germany	Brewery
59	1270	Frapin	France	Cognac
60	1270	Hirter	Austria	Brewery
61	1273	Piwnica Świdnicka	Poland	Restaurant
62	1283	Fürstenberg Bira Üretimi	Germany	Brewery
63	1283	Rhanerbräu	Germany	Brewery
64	1288	StoraEnso	Sweden	Paper
65	1295	Barovier	Italy	Glass
66	1300	Kuchlbauer	Germany	Brewery
67	1300	Grauer Bär (Orso Grigio)	Italy	Hotel
68	1304	Pilgrim Haus	Germany	Hotel
69	1308	Aktienbrauerei Kaufbeuren	Germany	Brewery
70	1308	Frescobaldi	Italy	Wine
71	1311	Notoya	Japan	Hotel
72	1312	Higashiya	Japan	Hotel
73	1313	Bratwursthäusle Nürnberg	Germany	Restaurant
74	1313	Landgasthof Mayr	Austria	Inn
75	1314	Garley	Germany	Brewery
76	1318	Rats	Germany	Pharmacy
77	1319	Sankogan	Japan	Pharmacy
78	1321	Browar Namysłów	Poland	Brewery
79	1323	Interlaken	Switzerland	Hotel
80	1324	Kyteler's Inn	Ireland	Restaurant
81	1325	The Old Bell	United Kingdom	Pub
82	1326	Richard de Bas	France	Paper
83	1327	Korenya Shingetsuan	Japan	Confectionery
84	1328	Augustiner-Bräu	Germany	Brewery
85	1328	Kremnica Mint	Slovakia	Mint
86	1329	Kanbukuro	Japan	Confectionery
87	1330	Schloss Vollrads	Germany	Wine
88	1331	Hofpfisterei	Germany	Bakery
89	1333	Kuroda Sennendo	Japan	Confectionery
90	1334	Gmachl	Austria	Hotel
91	1335	Karthäuserhof	Germany	Wine
92	1337	Maruya Hatchomiso	Japan	Miso
93	1340	Brand	Netherlands	Brewery
94	1340	Landgasthof Löwen	Switzerland	Restaurant
95	1345	La Couronne	France	Restaurant
96	1346	Goldene Gans	Germany	Brewery
97	1346	Takata	Japan	Textile
98	1346	Skyllbergs bruk	Sweden	Iron processing
99	1348	Pivovar Broumov	Czech Republic	Brewery
100	1348	Haus zum Rüden Zürich	Switzerland	Restaurant

No	Est	Company	Country	Sector
101	1349	Shiose	Japan	Confectionery
102	1349	Gasthof zum Goldenen Sternen	Switzerland	Restaurant
103	1350	Schmidberger	Austria	Blacksmith
104	1354	Zum Weinberg	Germany	Restaurant
105	1356	Gasthof zum Bären	Switzerland	Restaurant
106	1357	Hotel Storchen Zürich	Switzerland	Hotel
107	1363	Franziskaner	Germany	Brewery
108	1364	Löwen-Apotheke	Germany	Pharmacy
109	1364	Wierzynek	Poland	Restaurant
110	1366	Stella Artois	Belgium	Brewery
111	1367	H. Rüetschi	Switzerland	Bell
112	1368	Old Crown	United Kingdom	Restaurant
113	1368	Uiro	Japan	Pharmacy
114	1369	Torrini Firenze	Italy	Jewelry
115	1371	Wynhus zum Bären	Switzerland	Restaurant
116	1375	Al Cappello Rosso	Italy	Hotel
117	1378	Einbecker	Germany	Brewery
118	1380	Gastagwirt	Austria	Hotel
119	1380	Roter Hahn	Germany	Hotel
120	1383	Löwenbräu	Germany	Brewery
121	1385	Antinori	Italy	Wine
122	1386	Riegele	Germany	Brewery
123	1387	Veneranda Fabbrica del Duomo di M	Italy	Church
124	1389	Engel Apotheke	Switzerland	Pharmacy
125	1390	Goldener Adler	Austria	Hotel
126	1390	The Olde Bell	United Kingdom	Hotel
127	1394	Allgäuer Brauhaus	Germany	Brewery
128	1395	Namariichi	Japan	Chemicals
129	1396	Hotel Adler	Switzerland	Hotel
130	1397	Hotel de Draak	Netherland	Hotel
131	1397	Spaten	Germany	Brewery
132	1398	Schnupp	Germany	Restaurant
133	1399	Stein	Austria	Hotel
134	1405	Ratskeller Bremen	Germany	Restaurant
135	1405	Schlenkerla	Germany	Brewery
136	1410	Schremser	Austria	Brewery
137	1411	Zum Riesen	Germany	Restaurant
138	1412	Zum Goldenen Sternen	Switzerland	Restaurant
139	1413	Zum Stachel	Germany	Restaurant
140	1416	Bianyifang	China	Restaurant
141	1418	Krone	Switzerland	Hotel
142	1418	Krumbad	Germany	Baths
143	1418	Les Bonnets Rouges	France	Hotel
144	1419	Barbarossa Hotel	Germany	Hotel
145	1421	Kameya Mutsu	Japan	Confectionery
146	1422	Raeapteek	Estonia	Pharmacy
147	1426	Mühle Sting	Germany	Mill
148	1428	Saku	Japan	Hotel
149	1430	Kronen	Germany	Brewery
150	1431	Bratwurst-Röslein	Germany	Restaurant

No	Est	Company	Country	Sector
151	1434	Lodenwalker	Austria	Clothing
152	1435	Schloss Sommerhausen	Germany	Wine
153	1435	Hecht Am See	Switzerland	Restaurant
154	1436	Wernesgrüner	Germany	Brewery
155	1437	Moserhof	Austria	Hotel
156	1438	Andechs	Germany	Restaurant
157	1438	Camuffo di Portogruaro	Italy	Boat building
158	1439	Weideneder	Germany	Brewery
159	1439	Zum Goldenen Anker	Germany	Hotel
160	1441	Grafelijke Korenmolen	Netherlands	Mill
161	1446	Rother Ochsen	Switzerland	Wine bar
162	1447	Griechenbeisl	Austria	Restaurant
163	1447	Hotel Krone	Austria	Hotel
164	1447	Zötler	Germany	Brewery
165	1455	Klosterbrauerei Andechs	Germany	Brewery
166	1458	Zum Schwan	Germany	Hotel
167	1461	Friedels Keller	Germany	Brewery
168	1461	Hotel Lilie	Italy	Hotel
169	1461	Surugaya	Japan	Confectionery
170	1462	Eck	Germany	Brewery
171	1462	Senkiya	Japan	Tea
172	1463	Geska	Switzerland	Cheese
173	1465	Weingut Geierslay	Germany	Wine
174	1465	Owariya	Japan	Restaurant
175	1466	Berg Brauerei	Germany	Brewery
176	1466	Gallet & Co.	Switzerland	Clock
177	1467	Inoue	Japan	Tea
178	1470	Jean Roze	France	Textiles
179	1470	Mazlo	France	Jeweler
180	1472	Bad Osterfingen	Switzerland	Restaurant
181	1472	Hirschgasse	Germany	Hotel
182	1472	Banca Monte dei Paschi di Siena	Italy	Bank
183	1473	Banca del Monte di Bologna	Italy	Bank
184	1473	Gebrüder Weiss	Austria	Transport
185	1473	Steiger	Slovakia	Brewery
186	1474	Kindli	Switzerland	Hotel
187	1475	La Rochere	France	Glass
188	1476	Pfahnl	Austria	Mill
189	1477	Hirzinger	Germany	Hotel
190	1477	Ratskeller Erfurt	Germany	Restaurant
191	1477	Mizuta Gyokuundo	Japan	Confectionery
192	1478	Warka	Poland	Brewery
193	1479	Cassa di Risparmio di Savona	Italy	Bank
194	1482	Isabellenhütte Heusler	Germany	Industry
195	1483	Zur Sonne	Switzerland	Restaurant
196	1483	Banca Carige	Italy	Bank
197	1485	Krone	Germany	Restaurant
198	1487	Hiraizumi	Japan	Sake
199	1488	Rathbornes Candles	Ireland	Candles
200	1488	Banca Monte Parma	Italy	Bank

- Wikipedia kaynaklarından derlenen verilerle hazırlanmıştır.

Tablo 9. Dünyanın en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, ülkeler)

Sıra No	Kuruluş Tarihi Ülkeler	500 1000	1000 1100	1100 1200	1200 1300	1300 1400	1400 1500	Toplam (adet)
1	Almanya	1	3	2	7	20	26	59
2	Avusturya	1	1	1	1	6	7	17
3	Belçika					1		1
4	Çek					1		1
5	Çin						1	1
6	Danimarka			1				1
7	Estonya						1	1
8	Fransa	2			2	2	4	10
9	Hollanda					2	1	3
10	İngiltere	2	1	3	3	3		12
11	İrlanda	1		1		1	1	4
12	İsveç				1	1		2
13	İsviçre				2	10	9	21
14	İtalya	1		1	2	5	7	16
15	Japonya	8	2	13		11	8	42
16	Polonya				3	2	1	6
17	Slovakya					1	1	2
18	Ukrayna				1			1
Toplam (18 Adet)		16	7	22	22	66	67	200

- Wikipedia kaynaklarından derlenen verilerle hazırlanmıştır.

Tablo 10. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, adetler)

Sıra No	Kuruluş Tarihi Ülkeler	1600 1700	1700 1800	1800 1900	1900 2000	2000 2018	Toplam (adet)
1	Amerika		2	22	98		122
2	Almanya	1	1	28	47	2	79
3	Fransa		1	8	19		28
4	Hong Kong			4	15	2	21
5	İsviçre			6	11	2	19
6	Hindistan			1	16		17
7	İtalya				17		17
8	Hollanda			4	8	2	14
9	Meksika			2	10	2	14
10	Kanada			1	12		13
11	Brezilya				12		12
12	Çin				12		12
13	Rusya				5	7	12
14	İspanya				10		10
15	İngiltere			1	5	3	9
16	Kuzey Kore				9		9
17	Belçika			3	5		8
18	Japonya	1		1	5		7
19	Şili			1	5		6
20	İsveç			2	3		5
21	Tayvan				5		5
22	Türkiye				5		5
23	Avusturya			2	2		4
24	B.Arap Emir.				4		4
25	Danimarka				4		4
26	Endonezya				4		4
27	Lüksemburg				3	1	4
28	Malezya				4		4
29	Norveç			2	2		4
30	Tayland				3	1	4
31	Filipinler			1	2		3
32	Avustralya				1	1	2
33	İsrail				2		2
34	Kolombiya				1	1	2
35	Portekiz		1		1		2
36	Yunanistan				2		2
37	Bermuda			1			1
38	Cezayir				1		1
39	Fas				1		1
40	Finlandiya				1		1
41	Hırvatistan				1		1
42	İrlanda			1			1
43	Kuzey Afrika				1		1
44	Mısır				1		1
45	Singapur				1		1
46	Sudi Arabistan				1		1
47	Ukrayna					1	1
	Toplam (47 adet)	2	5	91	377	25	500

- St. Gallen aile işletmesi merkezi family business index'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 11. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ülkeler, adetler)

Kuruluş Tarihi Ekonomiler	Ülke sayısı	Şirket Sayısı	1600 1700	1700 1800	1800 1900	1900 2000	2000 2018
Gelişmiş Ekonomiler	31	428	2	5	89	316	16
Gelişmekte olan Asya Ekonomileri	7	56			2	46	8
Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomileri	6	9				9	
Gelişmekte olan Avrupa Ekonomileri	3	7				6	1
Toplam (adet)	47	500	2	5	91	377	25

- St. Gallen aile işletmesi merkezi family business index'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 12. Dünyanın en büyük aile şirketleri (ciro (milyar, usd), adetler)

Kuruluş Tarihi Ciro (Milyar,usd)	1600 1700	1700 1800	1800 1900	1900 2000	2000 2018	Toplam (adet)
0-25	2	5	79	328	22	436
25-50			7	33	1	41
50-100			4	8	2	14
100-200			1	5		6
200-300				2		2
400-500				1		1
Toplam (Adet)	2	5	91	377	25	500

- St. Gallen aile işletmesi merkezi family business index'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 13. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Ekonomi grupları, ciro (milyar, usd))

Ekonomiler	Ülke sayısı (adet)	Şirket Sayısı (adet)	Toplam Ciro (milyar, usd)	1600	1700	1800	1900	2000
				1700	1800	1900	2000	2018
Gelişmiş Ekonomiler	31	428	6.660,76	30,94	56,86	1.237,47	5.112,91	222,58
Gelişmekte olan Asya Ekonomileri	7	56	714,77			9,37	661,84	43,56
Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ekonomileri	6	9	49,08				49,08	
Gelişmekte olan Avrupa Ekonomileri	3	7	57,40				48,47	8,93
Toplam	47	500	7482,01	30,94	56,86	1246,84	5872,3	275,07

- St. Gallen aile işletmesi merkezi family business index'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 14. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihleri, ülkeler, ciro)

Sıra No	Kuruluş Tarihi Ülkeler	1600 1700	1700 1800	1800 1900	1900 2000	2000 2018	Toplam (milyar,usd)
1	Amerika		22,33	323,11	2.007,38		2.352,82
2	Almanya	19,43	4,99	376,07	1.006,61	11,03	1.418,13
3	Fransa		10,00	102,06	294,50		406,56
4	İsviçre			104,72	124,58	68,87	298,17
5	Çin				290,73		290,73
6	İtalya				268,46		268,46
7	Hollanda			101,92	121,22	35,06	258,20
8	Hindistan			4,10	228,07		232,17
9	Hong Kong			73,39	118,66	14,12	206,17
10	Kanada			38,51	142,44		180,95
11	Brezilya				175,60		175,60
12	Meksika			14,75	71,54	58,92	145,21
13	Kuzey Kore				143,69		143,69
14	İspanya				126,78		126,78
15	Lüksemburg				100,04	5,29	105,33
16	Şili			13,68	70,53		84,21
17	Rusya				42,73	37,84	80,57
18	Japonya	11,51		19,11	39,34		69,96
19	İngiltere			4,78	39,47	22,57	66,82
20	Danimarka				54,46		54,46
21	Tayvan				54,20		54,20
22	Belçika			13,77	37,96		51,73
23	Tayland				39,23	5,72	44,95
24	İsveç			12,67	32,19		44,86
25	Türkiye				42,10		42,10
26	Endonezya				31,00		31,00
27	B.Arap Emir.				28,68		28,68
28	Portekiz		19,54		7,71		27,25
29	Avusturya			12,99	11,20		24,19
30	Norveç			15,51	6,73		22,24
31	Yunanistan				19,02		19,02
32	Filipinler			5,27	13,23		18,50
33	Malezya				16,85		16,85
34	Finlandiya				10,74		10,74
35	Avustralya				6,70	3,40	10,10
36	Ukrayna					8,93	8,93
37	İsrail				8,91		8,91
38	Kolombiya				4,74	3,32	8,06
39	Singapur				7,51		7,51
40	Hırvatistan				6,37		6,37
41	Kuzey Afrika				6,03		6,03
42	Bermuda			5,97			5,97
43	İrlanda			4,46			4,46
44	Cezayir				4,00		4,00
45	Mısır				3,70		3,70
46	Fas				3,67		3,67
47	Sudi Arabistan				3,00		3,00
Toplam(milyar,usd)		30,94	56,86	1.246,84	5.872,30	275,07	7.482,01

- St. Gallen aile işletmesi merkezi family business index'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 15. Dünyanın en büyük aile şirketleri (Türkiye)

Sıra	Şirket Adı	Kuruluş Tarihi	Ciro (2018, milyar usd)	Çalışan Sayısı
1	Koç Holding A.Ş.	1926	18,02	94.111
2	Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş.	1967	12,02	63.152
3	Sanko A.Ş.	1904	5,70	14.000
4	Doğuş Holding A.Ş.	1951	3,24	25.222
5	Çalık Holding A.Ş.	1981	3,12	33.000
Toplam			42,10	229.485

- St. Gallen aile işletmesi merkezi family business index'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 16. Dünyanın en büyük aile şirketleri

No	Est	Company	Revenue 2018(billion, usd)	County	Families
1	1962	Wal-Mart Inc.	485,87	United States	Walton
2	1937	Volkswagen AG	287,90	Germany	Porsche
3	1955	Berkshire Hathaway, Inc.	242,14	United States	Buffet
4	1927	EXOR SpA	170,82	Italy	Agnelli
5	1903	Ford Motor Company	156,78	United States	Ford
6	1916	Bayerische Motoren Werke AG (BMW)	118,80	Germany	Quandt
7	1940	Koch Industries Inc.	110,00	United States	Koch
8	1865	Cargill, Incorporated	109,70	United States	Cargill
9	1930	Schwarz Group	109,65	Germany	Schwarz
10	1886	Robert Bosch GmbH	94,63	Germany	Bosch
11	1913	ALDI Group	84,92	Germany	Albrecht
12	1963	Comcast Corp.	84,53	United States	Roberts
13	1976	Arcelor Mittal	68,68	Luxembourg	Mittal
14	2000	Gunvor SA	64,00	Switzerland	Törnqvist
15	1984	Dell Technologies Inc.	61,64	United States	Dell
16	1996	Metro AG	60,19	Germany	Haniel / Schmidt- Ruthnbeck / Beisheim
17	1896	Roche Holding AG	56,51	Switzerland	Hoffman and Oeri
18	1947	LG Corporation	55,71	South Korea	Koo
19	1871	Continental AG	53,21	Germany	Schaeffler
20	1961	Groupe Auchan S.A.	53,15	France	Mulliez
21	1828	CK Hutchison Holdings	53,00	Hong Kong	Li
22	2000	America Movil SA de CV	51,63	Mexico	Slim
23	1987	LVMH Moët Hennessy Louis Vuitton SA	51,14	France	Arnault
24	1953	JBS SA	49,50	Brazil	Batista
25	1996	China Evergrande Group	47,93	China	Hui
26	1966	Reliance Industries Limited	47,36	India	Ambani
27	1994	Amer Technology (Shenzhen) Co. Ltd.	46,62	China	Wang
28	1898	Casino Guichard Perrachon	45,86	France	Naouri
29	1851	Louis Dreyfus Holding B.V.	44,08	Netherlands	Louis Dreyfus

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
30	1931	Porsche Automobil Holding SE	43,17	Germany	Porsche-Piech
31	1943	IKEA Group	42,20	Netherlands	Kamprad
32	1945	Tata Motors Limited	41,41	India	Tata
33	1882	George Weston Ltd. Company	38,51	Canada	Weston
34	1935	Tyson Foods Inc	38,26	United States	Tyson
35	1904	AP Moeller/Maersk Group	37,70	Denmark	Moller
36	1968	Midea Group Co., Ltd	37,40	China	He
37	1891	Mars Incorporated	35,00	United States	Mars
38	1992	Country Garden Holdings Co Ltd	34,87	China	Yang Guoqiang
39	1964	Nike Inc.	34,35	United States	Knight
40	1925	Power Corp. of Canada	34,30	Canada	Desmarais
41	1988	Dalian Wanda Group	32,66	China	Wang
42	1909	L'Oréal SA	31,84	France	Bettencourt
43	1968	Enterprise Products Partners LP	29,24	United States	Duncan
44	1979	21st Century Fox	28,50	United States	Murdoch
45	1970	Mediterranean Shipping Company (MSC)	28,20	Switzerland	Aponte
46	2001	Altice Europe N.V.	28,20	Netherlands	Drahi
47	1924	Itau Unibanco Banco Multiplo SA	28,02	Brazil	Moreira Salles and Souza Aranha
48	1960	Randstad Holding NV	27,95	Netherlands	Goldschmeding
49	1975	BCD Group	27,90	Netherlands	Van Vlissingen
50	1976	Reyes Holdings L.L.C.	27,80	United States	Reyes
51	1918	C & S Wholesale Grocers Inc.	27,00	United States	Cohen
52	1970	Rajesh Exports Ltd. PHOENIX	26,62	India	Mehta
53	1994	Pharmahandel GmbH & Co KG	26,37	Germany	Merckle
54	1873	Heineken Holding N.V.	26,28	Netherlands	Heineken and Hoyer
55	1851	Heraeus Holding GmbH	26,28	Germany	Heraeus
56	1969	Penske Corporation	26,00	United States	Penske
57	1898	Bechtel Group Inc.	25,90	United States	Bechtel
58	1944	Odebrecht S.A.	25,70	Brazil	Odebrecht and Gradin

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
59	1977	Mercadona Sa	25,27	Spain	Roig
60	1953	CJ Corp.	25,18	South Korea	Lee
61	1969	Societe De Negoce Et De Participation (Sonepar)	25,13	France	Coisne and Lambert
62	1963	Industria de Diseno Textil SA (Inditex)	25,07	Spain	Ortega
63	1905	H. E. Butt Grocery Company	25,00	United States	Butt
64	1969	Wanxiang Group	25,00	China	Lu
65	1966	Sodexo SA	24,58	France	Bellon
66	1876	Henkel AG & Co. KGaA	24,15	Germany	Henkel
67	1947	H & M Hennes & Mauritz	23,89	Sweden	Stefan Persson
68	1896	Shv Holdings N.V.	23,86	Netherlands	Fentener van Vlissingen
69	1958	Pilot Travel Centers LLC	22,94	United States	Haslam
70	1957	Enterprise Holdings Inc.	22,30	United States	Taylor
71	1886	Sears Holdings Corp.	22,14	United States	Lampert
72	1822	Bolloré SA	22,00	France	Bollore
73	1927	Marriott International, Inc.	22,00	United States	Marriott
74	1885	CH Boehringer Sohn AG & Co KG	21,70	Germany	Boehringer
75	1992	Formosa Petrochemical Corp	21,04	Taiwan	Wang
76	1941	Wittington Investments Ltd	20,88	United Kingdom	Weston
77	1934	Empresas COPEC SA	20,50	Chile	Angelini
78	1989	Antarchile SA	20,48	Chile	Angelini
79	1898	Cox Enterprises Inc.	20,40	United States	Cox
80	1792	Jeronimo Martins SGPS SA	19,54	Portugal	Soares dos Santos
81	1905	Paccar Inc	19,46	United States	Pigott
82	1668	Merck KGaA	19,43	Germany	Merck
83	1835	Bertelsmann SE & Co. KGaA	19,35	Germany	Mohn
84	1933	Groupe Lactalis	19,24	France	Besnier
85	1899	Suntory Holdings Ltd.	19,11	Japan	Saji
86	1968	Tata Consultancy Services Ltd.	19,11	India	Tata
87	1890	Kuehne + Nagel International AG	19,08	Switzerland	Kuehne

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
88	1964	Loves Travel Stops & Country Stores Inc.	19,00	United States	Love
89	1963	Kering SA (ex PPR SA)	18,59	France	François Pinault
90	1945	Techint Holdings SARL	18,50	Luxembourg	Rocca
91	1940	El Corte Ingles Sa	18,03	Spain	Areces and Alvarez
92	1926	Koc Holding AS	18,02	Turkey	Koc
93	1960	Cencosud SA	17,66	Chile	Paulmann
94	1998	Ineos Group	17,66	Switzerland	Ratcliffe
95	1963	Empire Co Ltd	17,45	Canada	Sobey
96	1970	Lotte Shopping	16,98	South Korea	Shin
97	1946	Schaeffler AG	16,91	Germany	Schaeffler
98	1949	Fast Retailing Co., Ltd	16,90	Japan	Yanai
99	1938	Cumberland Farms, Inc.	16,50	United States	Haseotes
100	1934	Rethmann SE & Co. KG	16,29	Germany	Rethmann
101	1951	Fairfax Financial Holdings Ltd	16,22	Canada	Watsa
102	1942	Bombardier, Inc.	16,22	Canada	Bombardier
103	1993	Tetra Laval International SA	16,16	Switzerland	Rausing
104	1934	Meijer Inc.	16,10	United States	Meijer
105	1998	Sun Art Retail Group Ltd	15,90	Hong Kong	Mulliez
106	1969	The GAP	15,52	United States	Fisher
107	1958	Hindalco Industries Ltd.	15,46	India	Birla
108	1978	Charoen Pokphand Foods Public Co. Ltd.	15,46	Thailand	Chearavanont
109	1945	Adolf Würth GmbH & Co. KG	15,45	Germany	Würth
110	1957	PT Astra International Tbk	15,44	Indonesia	Keswick
111	1968	Jm Family Enterprises Inc.	15,10	United States	Moran
112	1972	Braskem S.A.	15,06	Brazil	Odebrecht
113	2004	Liberty Global Plc	15,05	United Kingdom	Malone
114	1988	CP All Public Co. Ltd.	14,97	Thailand	Chearavanont
115	1984	Great Wall Motor Co., Ltd.	14,96	China	Wei
116	1994	China Hongqiao Group Ltd	14,84	China	Zhang Shiping and

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
117	1995	Bharti Airtel Ltd (fka Bharti Tele-Ventures Ltd)	14,75	India	Mittal
118	1952	Ferrovial SA	14,66	Spain	Del Pino
119	1948	Frère-Bourgeois Holding company	14,43	Belgium	Frere
120	1973	Geely Automobile Holdings Ltd.	14,42	Hong Kong	Li
121	1947	Marquard & Bahls AG	14,35	Germany	Weisser
122	1948	Andrade Gutierrez S.A.	13,80	Brazil	Andrade and Gutierrez
123	1981	Edizione Srl	13,71	Italy	Benetton
124	1897	Gordon Food Service Inc.	13,70	United States	Gordon
125	1986	CBS Corp.	13,69	United States	Redstone
126	1946	Estee Lauder Cos., Inc.	13,68	United States	Lauder
127	1889	S.A.C.I. Falabella	13,68	Chile	Solari
128	1906	Li & Fung	13,60	Hong Kong	Fung
129	1949	Otto GmbH & Co. KG	13,60	Germany	Naeder
130	1962	Doosan Heavy Industries & Construction Co	13,60	South Korea	Park
131	1891	Dr. August Oetker KG	13,57	Germany	Oetker
132	1945	Grupo Bimbo Sa de CV	13,52	Mexico	Servitje
133	1906	CEMEX SAB de CV	13,00	Mexico	Zambrano
134	1946	Ferrero International Sa	12,86	Luxembourg	Ferrero
135	1954	Lennar Corporation	12,65	United States	Miller
136	1922	Meritz Financial	12,61	South Korea	Cho
137	1958	Corporación Gestamp S.L.	12,60	Spain	Riberas
138	1976	Decathlon Group	12,50	France	Leclercq and Mulliez
139	1993	Sistema	12,34	Russia	Evtushenkov
140	1983	Allegis Group, Inc.	12,30	United States	Davis
141	1949	Liebherr-International SA	12,22	Switzerland	Liebherr
142	1973	dm-drogerie markt GmbH + Co. KG	12,12	Germany	Werner
143	1965	Formosa Chemicals & Fibre Corporation	12,08	Taiwan	Wang
144	1967	Haci Ömer Sabanci Holdings AS	12,02	Turkey	Sabanci
145	1988	Droege International Group AG	12,00	Germany	Droege

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
146	1901	China Light and Power	11,80	Hong Kong	The Kadoorie's
147	1979	Vedanta Resources plc	11,52	India	Agarwal
148	1610	Takenaka Corporation	11,51	Japan	Takenaka
149	1901	Metalúrgica Gerdau SA	11,44	Brazil	Gerdau Johannpeter
150	1988	Compagnie Financiere Richemont	11,38	Switzerland	Rupert
151	1799	Thomson Reuters Corp	11,33	United States	Thomson
152	1865	DKSH Holding AG	11,29	Switzerland	Keller
153	1960	Rogers Communications	11,28	Canada	Roger
154	1987	GOME Electrical Appliances Holding Ltd.	11,26	China	Wong Kwong Yu and
155	1849	Freudenberg SE	11,22	Germany	Freudenberg
156	1961	Luxottica Group SpA	11,04	Italy	Del Vecchio
157	1786	Molson Coors Brewing Co.	11,00	United States	Coors and Molson
158	1972	Dirk Rossmann GmbH	11,00	Germany	Rossmann
159	1867	Tengelmann Warenhandelsgesellschaft KG	11,00	Germany	Haub
160	1960	Menard Inc.	10,95	United States	Menard
161	1993	SF Holdings	10,93	China	Wang
162	2001	Shimao Property Holdings Ltd.	10,82	Hong Kong	Hui
163	1887	The Hearst Corporation	10,80	United States	Hearst
164	1910	KONE Oyj	10,74	Finland	Herlin
165	1922	Canadian Tire Corp Ltd	10,71	Canada	Billes
166	1874	Schindler Holding Ltd	10,44	Switzerland	Schindler
167	1866	Norgesgruppen	10,43	Norway	Johannson
168	1979	Universal Health Services, Inc.	10,41	United States	Miller
169	1942	Grupo México S.A.B. de C.V.	10,41	Mexico	German Larrea Mota-Velasco
170	1887	Grupo BAL, S.A. de C.V.	10,40	Mexico	Bailleres Gonzalez
171	1958	Nan Ya Plastics Corp.	10,32	Taiwan	Wang
172	1816	Swire Pacific Ltd	10,31	Hong Kong	Swire
173	1928	Colruyt SA	10,24	Belgium	Colruyt
174	1966	Medline Industries, Inc.	10,20	United States	Mills

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	County	Families
175	1972	Sun Hung Kai Properties Ltd.	10,11	Hong Kong	Kwok
176	1961	Jim Pattison Group Inc	10,10	Canada	Pattison
177	1934	NLMK (Novolipetsk Steel)	10,06	Russia	Lisin
178	1704	Wendel SA	10,00	France	Wendel
179	1886	S. C. Johnson & Son Inc.	10,00	United States	Johnson
180	2000	Rusal	9,97	Russia	Deripaska
181	1998	Hellenic Petroleum SA	9,60	Greece	Latsis
182	1982	BLOOMBERG L.P.	9,60	United States	Bloomberg
183	1909	Chanel	9,60	France	Wertheimer
184	1931	Acciona SA	9,60	Spain	Entrecanales
185	1873	Axel Johnson AB	9,52	Sweden	Johnson
186	1970	Motor Oil (Hellas) Corith Refineries SA	9,42	Greece	Vardinoyannis
187	1876	Benteler International AG	9,19	Austria	Benteler
188	1962	Saras SpA (aka Saras Group)	9,18	Italy	Moratti
189	1891	Hormel Foods Corp.	9,17	United States	Hormel
190	1957	Esselunga SpA	9,10	Italy	Caprotti
191	1969	Gulf States Toyota Inc.	9,00	United States	Friedkin
192	2006	Metinvest	8,93	Ukraine	Akhmetov
193	1918	Giant Eagle Inc.	8,90	United States	Shapira
194	1976	Indorama	8,80	Thailand	Lohia
195	1992	Majid Al Futtaim Holding LLC	8,79	United Arab Emirates	Al Futtaim
196	1934	RaceTrac Petroleum, Inc.	8,70	United States	Bolch
197	1916	Wegmans Food Markets Inc.	8,70	United States	Wegman
198	1882	Beiersdorf AG	8,65	Germany	Herz
199	1959	Amway Corp.	8,60	United States	van Andel and de Vos
200	1828	Globus Holding GmbH & Co. Kg	8,60	Germany	Bruch
201	1982	JSW Steel Limited	8,58	India	Jindal
202	1945	Wipro Ltd.	8,55	India	Premji
203	1989	SHI International Corp.	8,50	United States	Lee

No	Est	Company	Revenue		County	Families
			2018 (billion, usd)			
204	1839	B. Braun Melsungen Aktiengesellschaft	8,43		Germany	Braun
205	1900	HELM AG	8,40		Germany	Schnabel
206	1918	Votorantim Participações S.A.	8,40		Brazil	Moraes
207	1954	Saputo, Inc.	8,38		Canada	Saputo
208	1998	China Fortune Land Development Co Ltd	8,36		China	Wang Wenxue
209	1972	Constellation Brands Inc	8,33		United States	Sands
210	1971	Tönnies Holding GmbH & Co.KG	8,30		Germany	Tönnies
211	1983	Swatch Group	8,28		Switzerland	Hayek
212	1947	Burelle SA	8,20		France	Burelle
213	1954	News Corp.	8,14		United States	Murdoch
214	1857	SEB SA	8,10		France	Lescure
215	1961	Parmalat	8,07		Italy	Besnier
216	1986	Westlake Chemical Corp	8,04		United States	Chao
217	1971	Bass Pro Shops, Inc.	8,00		United States	Morris
218	1958	SM Investments Corporation	7,93		Philippines	Sy
219	1948	Dick's Sporting Goods, Inc.	7,92		United States	Stack
220	1869	Campbell Soup Co.	7,89		United States	Dorrance
221	1955	Severstal PAO	7,85		Russia	Mordashov Belmiro
222	1959	Sonae SGPS SA	7,71		Portugal	Mendes de Azevedo
223	1905	Organización Soriana SAB de CV	7,71		Mexico	Soberon and bringas
224	1895	Pon Holdings B.V.	7,70		Netherlands	Pon
225	1904	COTY	7,65		United States	Reimann
226	1932	Magnitogorsk Iron and Steel Works (MMK)	7,56		Russia	Rashnikov
227	1894	The Hershey Co.	7,52		United States	Hershey
228	1996	Golden Agri-Resources Ltd	7,51		Singapore	Widjaja
229	1919	Brose Fahrzeugteile GmbH & Co. KG	7,50		Germany	Stoschek
230	1945	Liberty Media Corp	7,50		United States	Malone
231	1971	Trammo, Inc.	7,50		United States	Stanton
232	1905	Knorr-Bremse AG	7,49		Germany	Thiele

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	County	Families
233	1966	EM KE LuLu Group	7,40	United Arab Emirates	Yusuffali
234	1987	Red Bull GmbH	7,40	Austria	Mateschitz, Chalem and Yoovidhya
235	1899	Hella KGaA Hueck & Co.	7,40	Germany	Hueck
236	1932	Knauf Gips KG	7,35	Germany	Knauf
237	1976	HCL Technologies Limited	7,34	India	Nadar
238	1981	First Pacific Company Ltd	7,30	Hong Kong	Salim
239	2001	Arca Continental SAB de CV New World Development Company	7,29	Mexico	Barragan
240	1970	Bauhaus AG	7,25	Hong Kong	Cheng
241	1960	ABC Supply Co Inc	7,22	Switzerland	Baus
242	1982	Einkaufsbüro Deutscher Eisenhändler GmbH	7,20	United States	Hendricks
243	1931	Barry Callebaut AG	7,10	Germany	Trautwein
244	1996	REMONDIS-Gruppe	7,07	Switzerland	Jacobs
245	1934	Yazaki Corp.	7,05	Germany	Rethmann
246	1941	Kohler Co.	7,02	Japan	Yazaki
247	1873	Mccain Foods Group Inc	7,00	United States	Kohler
248	1957	Danfoss A/S	7,00	Canada	McCain
249	1933	DKV MOBILITY SERVICES Group	6,99	Denmark	Clausen
250	1934	Formosa Plastics Corp.	6,99	Germany	Grimmke/Fisch er
251	1954	Jumbo Groep Holding B.V.	6,97	Taiwan	Wang
252	1979	Koninklijke VolkerWessels N.V.	6,95	Netherlands	Van Eerd
253	2002	Deichmann SE	6,86	Netherlands	Wessel
254	1913	Flex-N-Gate Corporation	6,80	Germany	Deichmann
255	1956	RP Group	6,80	United States	Khan
256	1978	Hermes International Kingston Technology Company, Inc.	6,80	United Arab Emirates	Pillai
257	1837	Visy Industries Holdings Pty Ltd	6,71	France	Hermes
258	1987	Ralph Lauren Corp.	6,70	United States	Tu and Sun
259	1948	Quinenco S.A.	6,70	Australia	Pratt
260	1967		6,65	United States	Lauren
261	1957		6,61	Chile	Luksic

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
262	1985	Rock Ventures LLC	6,60	United States	Gilbert
263	1952	Sheetz Inc.	6,60	United States	Sheetz
264	1929	Chow Tai Fook Jewellery Group Ltd.	6,59	Hong Kong	Cheng Yu Tung
265	1920	Perdue Farms Inc.	6,50	United States	Perdue
266	1896	Unternehmensgruppe Theo Müller GmbH & Co. KGaA	6,48	Germany	Müller
267	1938	Dillard's, Inc.	6,42	United States	Dillard
268	1910	Sika AG	6,41	Switzerland	Burkard- Schenker
269	1947	Franklin Resources, Inc.	6,39	United States	Johnson
270	1941	Hankook Tire	6,38	South Korea	Cho
271	1976	Agrokord	6,37	Croatia	Todoric
272	1930	Dachser GmbH & Co. KG	6,34	Germany	Simon
273	1980	MHK Group AG	6,30	Germany	Strothoff
274	2008	Stroygazmontazh LLC	6,28	Russia	Rotenberg
275	2007	UEE Holding GmbH	6,25	Germany	Wobben
276	1959	Grupo Antolin-Irausa SA	6,25	Spain	Antolin
277	1958	Gudang Garam PT	6,15	Indonesia	Wonowidjojo
278	1964	Otsuka Corp.	6,14	Japan	Otsuka
279	1909	OSI Group LLC	6,12	United States	Lavin
280	1947	Orient Overseas (International) Ltd.	6,11	Hong Kong	Tung
281	1952	Sucres et Denrees	6,10	France	Varsano
282	1959	Tecnicas Reunidas	6,09	Spain	Fernandez- Urrutia
283	1967	Pick N Pay Stores Ltd	6,03	South Africa	Ackerman
284	1923	J R Simplot Co	6,00	United States	Simplot
285	1953	VDL Groep bv	5,99	Netherlands	van der Leegte
286	1922	Advance Publications Inc.	5,97	United States	Newhouse
287	1862	Bacardi Limited	5,97	Bermuda	Bacardi heirs (Bacardi, Schueg, Bosch,Nielsen, Cutillas, Danguillecourt, Arellano)
288	1886	Wharf Holdings	5,92	Hong Kong	Woo
289	1914	Wacker Chemie AG	5,91	Germany	Wacker
290	1995	Nine Dragons Paper	5,90	Hong Kong	Cheung
291	1987	Hangzhou Wahaha Group	5,90	China	Zong

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
292	1959	Marcegaglia Spa	5,90	Italy	Marcegaglia
293	1941	Companhia Siderurgica Nacional	5,85	Brazil	Steinbruch
294	1979	Mexichem SAB de CV	5,83	Mexico	Grupo Kaluz and Del Valle
295	1935	Dassault Aviation	5,80	France	Dassault
296	1901	De Agostini SpA	5,78	Italy	Drago and Boroli
297	1988	Adani Enterprises Ltd	5,74	India	Adani
298	2003	Thai Beverage Public Co., Ltd.	5,72	Thailand	Sirivadhanabha kdi
299	1960	DOT Foods, Inc.	5,70	United States	Tracy
300	1904	Sanko Holding	5,70	Turkey	Konukoglu
301	2001	SUEK, AO (Siberian Coal)	5,69	Russia	Melnichenko
302	1952	Consolidated Contractors Company	5,69	United Arab Emirates	Khoury and Sabbagh
303	1932	Lego A/S	5,64	Denmark	Kristiansen
304	1887	Eby-Brown Company, LLC	5,60	United States	Wake
305	1912	Rhenus Logistics	5,58	Germany	Rethmann
306	1968	Israel Chemicals Ltd.	5,53	Israel	Ofer
307	1880	Imerys SA	5,52	France	Desmarais and Frère
308	1968	Southern Glazer's Wine & Spirits	5,50	United States	Chaplin
309	1937	Southwire Company, LLC	5,50	United States	Richards
310	1995	Idea Cellular Ltd.	5,49	India	Birla
311	1867	Voith GmbH	5,48	Germany	Voith
312	1928	UCB SA	5,47	Belgium	Janssen
313	1941	Hilti Aktiengesellschaft	5,38	Switzerland	Martin Hilti and
314	1946	Kelly Services, Inc.	5,37	United States	Adderley
315	1945	Porto Seguro SA	5,37	Brazil	Garfinkel
316	1954	Arnold Clark Automobiles LTD	5,30	United Kingdom	Clark
317	1865	Eberspächer Gruppe GmbH & Co. KG	5,30	Germany	Eberspächer
318	1957	JG Summit Holdings, Inc.	5,30	Philippines	Gokongwei
319	2001	Tenaris SA	5,29	Luxembourg	Rocca
320	1920	Empresas CMPC	5,28	Chile	Matte

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
321	1834	Ayala Corp	5,27	Philippines	Ayala
322	1990	Indofood	5,20	Indonesia	Salim
323	1955	Galaxy Entertainment Group Ltd PROSEGUR	5,18	Hong Kong	Lui
324	1976	COMPANIA DE SEGURIDAD S.A.	5,15	Spain	Revoredo
325	1965	Genting Berhad	5,13	Malaysia	Lim
326	1886	Central National- Gottesman Inc.	5,10	United States	Wallach
327	1900	Groupe Soufflet	5,10	France	Soufflet
328	1916	Sinclair Oil Corporation	5,10	United States	Holding
329	1841	Aker ASA	5,08	Norway	Rokke
330	1969	Telephone & Data Systems, Inc.	5,04	United States	Carlson
331	1916	Demoulas Super Markets Inc	5,00	United States	Demoulas
332	1873	Gilbane Inc.	5,00	United States	Gilbane
333	1975	The Renco Group Inc.	5,00	United States	Rennert
334	1756	Franz Haniel & Cie. GmbH	4,99	Germany	Haniel
335	1906	Kuala Lumpur Kepong Berhad	4,98	Malaysia	Hian
336	1880	Bekaert Group	4,92	Belgium	Bekaert
337	1992	DIXY Group PJSC	4,92	Russia	Kesaev and Katsiev
338	1932	Pentland Group PLC	4,92	United Kingdom	Rubin
339	1853	Levi Strauss & Co.	4,90	United States	Haas
340	1972	Clark Enterprises, Inc.	4,90	United States	Clark
341	2001	EuroChem Group AG	4,87	Switzerland	Melnichenko
342	1983	Sun Pharmaceutical Industries Limited	4,83	India	Shangvi
343	1920	Grupo Comercial Chedraui SAB de CV	4,82	Mexico	Chedraui
344	1990	Grupo Televisa SAB	4,80	Mexico	Azcarraga
345	1933	E. & J. Gallo Winery	4,80	United States	Gallo
346	1958	Fritz Dräxlmaier Holding GmbH	4,80	Germany	Dräxlmaier
347	1879	Gebr. Heinemann SE & Co. KG	4,80	Germany	Heinemann
348	1954	Les Laboratoires Servier	4,80	France	Servier

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
349	1898	The Walsh Group Ltd	4,80	United States	Walsh
350	1945	Amorepacific	4,80	South Korea	Suh
351	1899	Miele & Cie. KG	4,79	Germany	Miele and Zinkann
352	1963	Cremonini SpA	4,79	Italy	Cremonini
353	2000	United Internet AG	4,78	Germany	Dommermuth
354	1888	Antofagasta Plc	4,78	United Kingdom	Luksic
355	1980	Grupo Carso, S.A.B. de C.V.	4,77	Mexico	Slim Helu
356	1971	Grupo Aval Acciones y Valores SA	4,74	Colombia	Luis Carlos Sarmiento
357	1957	Sundrug Co., Ltd.	4,74	Japan	Tada
358	1876	Ackermans & van Haaren	4,70	Belgium	Bertrand and van Haaren
359	1945	Ashley Furniture Industries, Inc.	4,70	United States	Wanek
360	1957	Hyatt Hotels Corp.	4,70	United States	Pritzker
361	1945	AMAG Automobil- und Motoren AG	4,60	Switzerland	Haefner
362	1957	Electrical Consolidated Distributors, Inc.	4,60	United States	Colburn
363	1977	Hobby Lobby Stores Inc.	4,60	United States	Green
364	1941	Mann + Hummel Holding GmbH	4,60	Germany	Mann and Hummel
365	1972	The Kraft Group LLC	4,60	United States	Kraft
366	1973	COSMOS Pharmaceutical Corp	4,54	Japan	Uno
367	1945	J.C.B. Service	4,54	United Kingdom	Bamford
368	1913	CLAAS KGaA mbH	4,54	Germany	Claas
369	1894	Magasins Galeries Lafayette	4,50	France	Moulin
370	1906	New Balance Athletic Shoe, Inc.	4,50	United States	Davis
371	1910	Pomona	4,50	France	Dewavrin
372	1952	Save Mart Supermarkets	4,50	United States	Piccinini
373	2003	Mechel, PAO	4,48	Russia	Zyuzin
374	1951	Krones AG	4,48	Germany	Kronseeder
375	1937	Viohalco	4,47	Belgium	Stasinopoulos
376	1925	Globo Comunicação E Participações S/A.	4,47	Brazil	Marinho
377	1876	Musgrave Group Plc	4,46	Ireland	Musgrave
378	1936	Cosan Ltd.	4,44	Brazil	Mello

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
379	1953	Müller Holding Ltd. & Co. KG	4,43	Germany	Müller
380	1984	Hero MotoCorp Ltd	4,42	India	Munjal
381	1960	Discount Tire Company	4,40	United States	Halle
382	1851	Dole Food Company, Inc.	4,40	United States	Murdock
383	1957	Mansfield Energy	4,40	United States	Mansfield
384	2001	TMK, PAO	4,39	Russia	Pumpyanskiy
385	1946	Axel Springer SE	4,39	Germany	Springer
386	1935	Schneider National Inc.	4,38	United States	Schneider
387	1968	Amkor Technology, Inc.	4,37	United States	Kim
388	1978	Mediaset SpA	4,36	Italy	Berlusconi
389	1887	Industrias Peñoles SAB de CV	4,35	Mexico	Bailleres
390	1892	Bartels-Langness GmbH & Co. KG	4,32	Germany	Langness
391	1901	Webasto SE	4,31	Germany	Baier
392	1957	Kolon Corp	4,30	South Korea	Lee
393	1926	Andreas Stihl AG & Co. KG	4,30	Germany	Stihl
394	1902	Diehl Stiftung & Co. KG	4,30	Germany	Diehl
395	1936	Stater Brothers Holdings	4,30	United States	Brown
396	1983	Bechtle AG	4,29	Germany	Schick
397	1880	Eramet SA	4,27	France	Duval
398	1957	Bank Central Asia Tbk PT	4,21	Indonesia	Hartono
399	1979	The Wonderful Company	4,20	United States	Resnick
400	1916	Investor AB	4,19	Sweden	Wallenberg
401	1877	Hornbach Holding AG	4,18	Germany	Hornbach
402	1967	A.I.A. Agricola Italiana Alimentare Spa	4,16	Italy	Veronesi
403	1862	Hong Kong & China Gas Co Ltd	4,16	Hong Kong	Lee
404	1976	A. Menarini Diagnostics Srl	4,15	Italy	Aleotti
405	1805	D'Ieteren SA	4,15	Belgium	D'Ieteren
406	1984	Asklepios Kliniken Gesellschaft mit beschränkter Haftung	4,13	Germany	Grosse Broermann

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	County	Families
407	1945	Grundfos Holding A/S	4,13	Denmark	Jensen
408	1984	E1 Corp.	4,13	South Korea	Koo
409	1953	Jungheinrich AG	4,12	Germany	Wolf/Lange
410	1939	Stena AB	4,11	Sweden	Olsson
411	1979	DER KREIS Systemverbund Holding GmbH & Co. KG	4,11	Germany	Schaible
412	1897	Godrej Group	4,10	India	Godrej
413	1886	Fresh Del Monte Produce Inc	4,09	United States	Abu-Ghazaleh
414	1962	Want Want China Holdings Ltd.	4,07	Hong Kong	Tsai
415	1841	Wilh. Werhahn KG	4,06	Germany	Werhahn
416	1911	Obrascon Huarte Lain SA (OHL Group)	4,06	Spain	Villiar Mir
417	2001	Laing O'Rourke Corporation Limited	4,04	United Kingdom	O'Rourke
418	1921	Unibel	4,02	France	Fievet
419	1928	Asplundh Tree Expert Co.	4,00	United States	Asplundh
420	1971	Cevital SPA	4,00	Algeria	Rebrab
421	1910	Hallmark Cards Incorporated	4,00	United States	Hall
422	1954	M. A. Mortenson Companies, Inc.	4,00	United States	Mortenson
423	1921	Oldendorff Carriers GmbH & Co. KG	4,00	Germany	Oldendorff
424	1884	Omya AG	4,00	Switzerland	Schachenmann
425	1933	Roquette Frères	3,95	France	Roquette
426	1938	Carlson Holdings Inc.	3,90	United States	Carlson
427	1966	Shaw Communications Inc.	3,90	Canada	Shaw
428	1996	GCL-Poly Energy Holdings Ltd	3,88	Hong Kong	Zhu
429	1981	Dassault Systemes SA	3,88	France	Dassault
430	2002	T Plus	3,87	Russia	Vekselberg (via Renova)
431	1963	Bestway Group	3,83	United Kingdom	Prevez
432	1895	D. Swarovski KG	3,80	Austria	Swarovski
433	1968	LDC SA	3,80	France	Lambert
434	1955	ALPLA Werke Alwin Lehner GmbH & Co KG	3,80	Austria	Lehner
435	1918	D&H Distributing Co., Inc.	3,80	United States	Schwab
436	1980	Fertitta Group Inc.	3,80	United States	Fertitta

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	County	Families
437	1945	Rich Products Corporation	3,80	United States	Rich
438	1891	The H.T. Hackney Company	3,80	United States	Sansom
439	1967	Cheng Shin Rubber Industry Co Ltd	3,79	Taiwan	Luo
440	1923	TRUMPF GmbH + Co. KG	3,71	Germany	Leibinger
441	1950	Orascom Construction Industries Company	3,70	Egypt	Sawaris
442	1820	Wieland-Werke Aktiengesellschaft	3,68	Germany	Schleicher
443	1949	Gruma SA DE CV	3,68	Mexico	Moreno
444	1964	JCDecaux SA	3,68	France	Decaux
445	1966	Société Nationale d'Investissement	3,67	Morocco	Moroccan royal (Mohammed VI)
446	1929	Astaldi SpA	3,67	Italy	Astaldi
447	1947	ATCO Ltd	3,61	Canada	Southern
448	1925	Festo AG & Co. KG	3,60	Germany	Stoll
449	1963	Mary Kay Holding Corporation	3,60	United States	Rogers
450	1985	Services Group of America, Inc.	3,60	United States	Stewart
451	1935	Sligro Food Group NV	3,57	Netherlands	Slippens
452	1957	Magazine Luiza SA	3,55	Brazil	Trajano
453	1993	Jet Airways (India) Ltd.	3,50	India	Goyal
454	1933	Api Anonima Petroli Italiana Spa	3,50	Italy	Peretti
455	1906	Ben E Keith Company	3,50	United States	Hallam
456	1871	Hellmann Worldwide Logistics GmbH & Co. KG	3,50	Germany	Hellmann
457	1883	Vorwerk & Co. KG	3,49	Germany	Mittelsten Scheid
458	2000	Bet365	3,48	United Kingdom	Coates
459	1924	Weis Markets Inc	3,47	United States	Weis
460	1965	Hoogwegt Groep B.V.	3,46	Netherlands	Hoogwegt
461	1955	YTL Corp Bhd.	3,43	Malaysia	Yeoh
462	1913	Prada SpA	3,42	Italy	Prada
463	1907	Buzzi Unicem SpA	3,42	Italy	Buzzi
464	1905	American National Insurance Co.	3,41	United States	Moody
465	1985	Laco AS	3,40	Norway	Møgster
466	2007	Crown Resorts Ltd.	3,40	Australia	Packer

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	Country	Families
467	1895	Firmenich International SA	3,40	Switzerland	Firmenich
468	1984	Forever 21, Inc.	3,40	United States	Chang
469	1957	Gauselmann AG	3,40	Germany	Gauselmann
470	1994	Lee & Man Paper Manufacturing Ltd	3,40	Hong Kong	Lee
471	1871	SMS group GmbH	3,40	Germany	Weiss
472	1976	Cofide-Gruppo de Benedetti SpA	3,39	Italy	De Benedetti
473	1926	Bajaj Auto Limited	3,39	India	Bajaj
474	1996	Elbit	3,38	Israel	Federmann
475	1905	Etex	3,35	Belgium	Emsens
476	1946	Peter Cremer Holding GmbH & Co. KG	3,34	Germany	Cremer
477	1936	Møller Mobilty Group AS	3,33	Norway	Møller
478	2007	Arcos Dorados Holdings Inc.	3,32	Colombia	Staton
479	1969	IOI Corporation Berhad	3,31	Malaysia	Lee
480	1928	Holiday Companies (aka Holiday Stationstores, Inc.)	3,30	United States	Erickson
481	1919	Maines Paper & Food Service, Inc.	3,30	United States	Maines
482	1931	SEW-EuroDrive GmbH & Co KG	3,30	Germany	Blickle
483	2001	SJM Holdings	3,30	Hong Kong	The Leong's
484	1965	Quebecor, Inc.	3,27	Canada	Péladeau
485	1951	Dogus Holding A S	3,24	Turkey	Sahenk
486	1911	Koninklijke De Heus B.V.	3,20	Netherlands	De Heus
487	1886	J D Heiskell Holdings LLC	3,20	United States	Hillman
488	1935	Raley's Inc.	3,20	United States	Teel
489	2001	PhosAgro OAO	3,16	Russia	Guryev
490	1976	Henderson Land Development	3,15	Hong Kong	Lee
491	1837	Bonnier AB	3,15	Sweden	Bonnier
492	1981	Calik Holding A S	3,12	Turkey	Ahmet Calik
493	1976	Life Care Centers Of America Inc.	3,10	United States	Preston
494	1921	Wilbur-Ellis Company	3,10	United States	Wilbur
495	1903	Hubert Burda Medien	3,03	Germany	Burda

No	Est	Company	Revenue 2018 (billion, usd)	County	Families
496	1945	Abdul Latif Jameel Co Ltd	3,00	Saudi Arabia	Jameel
497	1899	AUNDE Group SE	3,00	Germany	Bolten
498	1870	Brown-Forman Corp	3,00	United States	Brown
499	1841	C&A Mode AG	3,00	Germany	Brenninkmeijer
500	1952	Industrias Bachoco S.A.B. de C.V.	3,00	Mexico	Robinson Bours

- St. Gallen aile işletmesi merkezi family business index'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 17. Türkiye'nin en eski şirketleri

No	Kuruluş Tarihi	Şirket	Kuruluş Yeri	Sektör
1	1440	Karacabey	Ankara	Hamam
2	1454	Ağa	İstanbul	Hamam
3	1461	Kurşunluhan	Kastamonu	Otel
4	1475	Gedikpaşa	İstanbul	Hamam
5	1481	Galatasaray	İstanbul	Hamam
6	1481	Vezneciler	İstanbul	Hamam
7	1489	Koca Mustafa Paşa	İstanbul	Hamam
8	1547	Kapıağası Yakup Ağa	İstanbul	Hamam
9	1531	Paşa	Trabzon	Hamam
10	1539	Sultan	Manisa	Hamam
11	1552	Merkez Efendi	İstanbul	Hamam
12	1556	Ayasofya	İstanbul	Hamam
13	1557	Süleymaniye	İstanbul	Hamam
14	1558	Hüsrev Ağa	Manisa	Hamam
15	1562	Lalapaşa	Erzurum	Hamam
16	1567	Boyahane	Erzurum	Hamam
17	1574	Murat Paşa	Erzurum	Hamam
18	1583	Kılıç Ali Paşa	İstanbul	Hamam
19	1584	Çemberlitaş	İstanbul	Hamam
20	1600	Kırkçeşme	Erzurum	Hamam
21	1635	Tahmis Kahvesi	Gaziantep	Kahve
22	1640	Çinili	İstanbul	Hamam
23	1707	Gümrük	Erzurum	Hamam
24	1714	Hacı Kadın	İstanbul	Hamam
25	1741	Cağaloğlu	İstanbul	Hamam
26	1777	Hacı Bekir Lokumları	İstanbul	Lokum
27	1777	Kurukahveci Mehmet E.	İstanbul	Kahve
28	1800	Çifte Göbek	Erzurum	Hamam
29	1800	Şeyhler	Erzurum	Hamam
30	1807	Şekerci Cafer Erol	İstanbul	Şekerleme
31	1810	Lebon Pastanesi	İstanbul	Pastane
32	1820	Karaköy Güllüoğlu	İstanbul	Pastane
33	1833	Hacıbenlioğlu Kebap	Isparta	Restoran
34	1836	Beyaz Fırın	İstanbul	Fırıncılık
35	1851	Kebapçı Kadir	Isparta	Restoran
36	1855	Petek	İstanbul	Saraciyeye
37	1856	Osmanlı Bankası	İstanbul	Banka
38	1858	Gökçen Grup	Bursa	Plastik
39	1860	Silkar Holding	İstanbul	Ticaret
40	1862	Yaşar Pastanesi	Kahramanmaraş	Pastane
41	1864	Hafız Mustafa	İstanbul	Pastane
42	1864	Güngenci Saat	İstanbul	Saatçilik
43	1865	Altan Şekerleme	İstanbul	Şekerleme
44	1867	İskender Efendi	Bursa	Restoran
45	1870	Malatya Pazarı	Malatya	Kuruyemiş
46	1871	İhsan Kurukahvecioğlu	İstanbul	Kahve
47	1874	Sabuncakıs	İstanbul	Çiçekçilik
48	1876	Vefa Bozacısı	İstanbul	İçecek
49	1878	Komili	Ayvahık	Temizlik
50	1878	Meyer	İstanbul	Saatçilik

No	Kuruluş Tarihi	Şirket	Kuruluş Yeri	Sektör
51	1879	Pirge	Bursa	Bıçak Üretimi
52	1880	Hamamcıoğlu	İstanbul	Ticaret
53	1880	Sarsılmaz	Elazığ	Silah Üretimi
54	1880	Helsan	Konya	Helva Üretimi
55	1881	Saffet Abdullah Güllaçları	İstanbul	Güllaç Üretimi
56	1881	Boybeyi	İstanbul	Kuyumculuk
57	1883	Cemilzade	İstanbul	Şekerleme
58	1883	Akmanoğlu Fırını	İstanbul	Fırıncılık
59	1883	Helvacı Necmi	Konya	Helva Üretimi
60	1883	Çöğenler	Konya	Helva Üretimi
61	1884	Ali Koka	Sakarya	Boza Üretimi
62	1886	Evliyazade Zeytinyağı	Balıkesir	Zeytinyağı
63	1887	İmam Çağdaş	Gaziantep	Restoran
64	1888	Hacı Abdullah Lokantası	İstanbul	Restoran
65	1888	Ziraat Bankası	İstanbul	Banka
66	1888	Aktepe Zeytinyağları	Balıkesir	Zeytinyağı
67	1889	Hacı Şakir	Kırım-İstanbul	Temizlik
68	1889	Tevfik Aydın Saat	İstanbul	Saatçilik
69	1890	Yıldız Entegre	Trabzon	Kereste
70	1890	Bomonti Birası	İstanbul	Bira Üretimi
71	1890	Agora Meyhanesi	İstanbul	Restoran
72	1890	Madame Tadia Otel	Eskişehir	Otel
73	1891	Lezzet Kebap	Konya	Restoran
74	1892	Pera Palas	İstanbul	Otel
75	1892	Şeref Büryan	İstanbul	Restoran
76	1892	Ece Ajandası	İstanbul	Kırtasiye
77	1893	Tuzcuoğlu Nakliyat	İzmir	Lojistik
78	1893	Kanlıca Yoğurdu	İstanbul	Gıda
79	1893	Besler İnegöl Köftecisi	Bursa	Restoran
80	1896	Kutman	İstanbul	Şarap Üretimi
81	1897	Konyalı	İstanbul	Restoran
82	1898	Alevli	İstanbul	Züccaciye
83	1898	Helvacıoğlu	Kütahya	Helva Üretimi
84	1898	Pano Şaraphanesi	İstanbul	Şaraphane
85	1899	Midas	Balıkesir	Zeytinyağı
86	1892	Beyoğlu Büyük Londra Otel	İstanbul	Otel
87	1893	Filibe Köftecisi	İstanbul	Restoran
88	1893	Teksima	Konya	Tekstil
89	1895	Sarıyer Börek	İstanbul	Pastane
90	1895	Safa Meyhanesi	İstanbul	Restoran
91	1895	Rebul	İstanbul	Kolonya
92	1898	Hamidiye Su	İstanbul	Su Üretimi
93	1900	Özsümer Gıda	Manisa	Gıda Üretimi
94	1900	Abaloğlu	Denizli	Deri Üretimi
95	1900	Sırmakeş Su	İstanbul	Su Üretimi
96	1901	Şekerci Ali Galip	İzmir	Şekerleme
97	1901	Necati Emgen	İstanbul	Eczane
98	1902	Arkas	İzmir	Lojistik
99	1902	Gürçüoğlu Fırını	Samsun	Fırıncılık
100	1903	Eriş Helva	Eskişehir	Helva Üretimi

No	Kuruluş Tarihi	Şirket	Kuruluş Yeri	Sektör
101	1903	İbrahim Etem İlaç	İstanbul	İlaç Üretimi
102	1904	Sanko	Gaziantep	Ticaret
103	1904	Onbaşılar Kebap	Adana	Restoran
104	1905	Malcılar	Bursa	akkaliye-Ticare
105	1906	Ariş Pırlanta	Mardin	Kuyumculuk
106	1906	Kositaş Sigorta	İstanbul	Sigortacılık
107	1907	Koska Helvacısı	Denizli	Şekerleme
108	1907	Hacı Levent	Diyarbakır	Pastane
109	1907	Hacı Şükrü Kebapçısı	Konya	Restoran
110	1908	Büyükada Splendid Palas	İstanbul	Otel
111	1908	Kazancılar	Adana	Restoran
112	1909	İlancılık	İstanbul	Reklam
113	1910	Müftüoğlu	Antakya	Zeytinyağı
114	1910	Apikoğlu	Kayseri	Et Ürünleri
115	1910	Aslan Çimento	Kocaeli	Ticaret
116	1911	Bilol Tekstil	İstanbul	Tekstil
117	1912	Develi	Gaziantep	Restoran
118	1912	Altın Damla	İzmir	Kolonya
119	1912	Abdi İbrahim İlaçları	İstanbul	İlaç Üretimi
120	1912	Deriş	İstanbul	Hukuk İşleri
121	1913	Asri Turşucu	İstanbul	Turşu Üretimi
122	1914	Huğlu	Konya	Silah Üretimi
123	1914	Davut Selim	Mardin	Kuruyemiş
124	1914	Yenigün	Antalya	Gıda
125	1915	Tecde Grup	Malatya	Nalburiye
126	1915	Kemal Kükrer	Eskişehir	Gıda
127	1916	Karavelioğlu	İstanbul	Petrol Ürünleri
128	1917	Madra Zeytinyağı	İstanbul	Zeytinyağı
129	1917	Çift Geyik Karaca	Balıkesir	Tekstil
130	1917	İnci Deri	İstanbul	Ayakkabı
131	1918	Dedeman	Kayseri	İnşaat
132	1918	Yeni Adana	Adana	Gazetecilik
133	1918	Akşam Gazetesi	İstanbul	Gazetecilik
134	1919	Ördekçioğlu	Ordu	Mutfak Ürünler
135	1919	Kifidis	İstanbul	Ayakkabı
136	1919	Yanyalı Fehmi Lokantası	İstanbul	Restoran
137	1920	Sultanahmet Köftecisi	İstanbul	Restoran
138	1920	Librairie de Pera	İstanbul	Kitapçılık
139	1920	Hacıfadıoğulları	Kilis	Pastane
140	1920	Helvacızade	İstanbul	Helva Üretimi
141	1920	Levon Kordonciyan	İstanbul	Tekstil
142	1920	Ulusoy	Trabzon	Taşımacılık
143	1922	İkbal Gıda	Afyon	Gıda
144	1923	Afşaroğlu	İzmir	apı Malzemele
145	1923	Eyüp Sabri Tuncer	Ankara	Kolonya
146	1923	Kamil Koç	Bilecik	Taşımacılık
147	1923	Mustafa Nevzat İlaç	İstanbul	İlaç Üretimi
148	1923	Baylan Pastanesi	İstanbul	Pastane
149	1923	Sakıp ağa Süt ve Gıda	İzmir	Gıda
150	1923	Şahin Sucukları	Kayseri	Sucuk Üretimi

No	Kuruluş Tarihi	Şirket	Kuruluş Yeri	Sektör
151	1923	Karaköy Balıkçısı	İstanbul	Restoran
152	1923	Beğendik Mağazaları	Kayseri	Ticaret
153	1924	Hatemoğlu	Kayseri	Tekstil
154	1924	Konakoğlu	Trabzon	Restoran
155	1924	Mazlum Şekerleme	Sakarya	Şekerleme
156	1924	Elit	İstanbul	Şekerleme
157	1932	Rejans Restaurant	İstanbul	Restoran
158	1924	Türkiye İş Bankası	İzmir	Banka
159	1925	İmamoğlu Sucukları	Kayseri	Sucuk Üretimi
160	1923	Yırcalı	Balıkesir	Un
161	1925	Akgün Kiremit	Aydın	Kiremit Üretimi
162	1925	Yeşil Giresun Gazetesi	Giresun	Gazetecilik
163	1925	Zeynel Muhallebici	İstanbul	Pastane
164	1925	Altınış	Isparta	Kuyumculuk
165	1925	Sabancı	Adana	Pamuk-Ticaret
166	1925	Yasin Çakır Un	Eskişehir	Un
167	1925	Anadolu Sigorta	İstanbul	Sigortacılık
168	1926	Pandeli	İstanbul	Restoran
169	1926	Zeynel Ev Tekstil	Eskişehir	Tekstil
170	1926	Doluca	İstanbul	Şarap Üretimi
171	1926	Arabağa Kurukahvecisi	Mersin	Kahve
172	1926	Koç	Ankara	Ticaret
173	1927	Kent Gıda	Mardin	Şekerleme
174	1927	Oğuzlar Yem	Eskişehir	Yem Üretimi
175	1927	Kılıçoğlu	Eskişehir	Kiremit Üretimi
176	1927	Remzi Kitabevi	İstanbul	Kitapçılık
177	1927	İnkılap Kitabevi	İstanbul	Kitapçılık
178	1927	Evyap	Erzurum	Temizlik
179	1927	Tahincioğlu	Mardin	Ticaret
180	1927	Cici Çikolata	Eskişehir	Çikolata
181	1927	Yaşar Holding	İzmir	Ticaret
182	1927	Balıkçı Sabahattin	İstanbul	Restoran
183	1928	Taylan Gıda	Manisa	Gıda
184	1928	Koço Restaurant	İstanbul	Restoran
185	1928	Sarıyer Muhallebici	İstanbul	Pastane
186	1928	Güzelyurt	Erzurum	Restoran
187	1928	Ali Raif İlaçları	İstanbul	Ticaret
188	1928	Köfteci Ramiz	Manisa	Gıda
189	1928	Çift Kaplan	İstanbul	Tekstil
190	1928	Ünlü Pastırma	Kayseri	Pastırma Üretimi
191	1929	Münir Şahin İlaç	İstanbul	İlaç Üretimi
192	1929	Kavaklıdere	Ankara	Şarap Üretimi
193	1929	Namlı	İstanbul	Pastırma Üretimi
194	1929	Recep oğlu	Samsun	Tarım Ürünleri
195	1930	Fuat Paşa Hotel	İstanbul	Otel
196	1930	Demircioğlu Gıda	Eskişehir	Gıda
197	1930	Kafkas	Bursa	Şekerleme
198	1930	Erbak Uludağ Meşrubat	Bursa	İçecek
199	1931	Kalkavan Denizcilik	İstanbul	Lojistik
200	1933	Kanaat Lokantası	İstanbul	Restoran

Tablo 18. Türkiye'nin en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, şehirler)

Sıra No	Kuruluş Tarihi Şehirler	1400	1500	1600	1700	1800	1900	Toplam (adet)
		1500	1600	1700	1800	1900	2000	
1	Adana						4	4
2	Afyon						1	1
3	Ankara	1					3	4
4	Antakya						1	1
5	Antalya						1	1
6	Aydın						1	1
7	Balıkesir					4	2	6
8	Bilecik						1	1
9	Bursa					4	3	7
10	Denizli						2	2
11	Diyarbakır						1	1
12	Elazığ					1		1
13	Erzurum		3	1	1	2	2	9
14	Eskişehir					1	8	9
15	Gaziantep			1		1	2	4
16	Giresun						1	1
17	Isparta					2	1	3
18	İstanbul	5	6	1	4	39	41	96
19	İzmir					1	7	8
20	Kahramanmaraş					1		1
21	Kastamonu	1						1
22	Kayseri						7	7
23	Kilis						1	1
24	Kocaeli						1	1
25	Konya					5	2	7
26	Kütahya					1		1
27	Malatya					1	1	2
28	Manisa		2				3	5
29	Mardin						4	4
30	Mersin						1	1
31	Ordu						1	1
32	Sakarya					1	1	2
33	Samsun						2	2
34	Trabzon		1			1	2	4
Toplam (34 Adet)		7	12	3	5	65	108	200

V. BÖLÜM: ARAŞTIRMAYA GENEL BAKIŞ

5.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Dünya genelinde özellikle son yıllarda birçok ülkede küresel ekonomik krizlerin etkilerini en aza indirmek için çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapılmaktadır. Krizlerin etkilerini ortadan kaldırmak için sürdürülebilir ekonomik programların uygulanması gereklidir. Sürdürülebilir ekonominin sağlanması hususunda üretim organizasyonlarının artırılmasının ve sürekliliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Sürdürülebilirlik ekonomide yalnızca ekolojik bileşenlerin doğru ve etkin kullanılması değildir. Sosyal ve kurumsal amaçların hedeflenen ölçüde değerlendirilmesi ile gerçekleştirilecektir. Böylelikle kaynakların etkin kullanılabilirliği artırılacaktır.

Sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı ile ekonomide süreklilik sağlanabilecektir. Ülkelerin ekonomi ve sosyal gelişim hedeflerinde ortak paydayı “sürdürülebilirlik” belirlemektedir. Günümüzü ve geleceği de sahiplenen bu ortak payda, temel ihtiyaçların karşılanabilmesinin yanı sıra daha iyi bir yaşama ilişkin beklentilere imkân tanımaya yöneliktir.

Sürdürülebilir bir kalkınma ile oluşturulabilecek ekonomik gelişimler tüketim yerine etkin üretim programları ile gerçekleştirilebilecektir. Üretim organizasyonlarının oluşumu ülkelerde; endüstri, tarım, enerji, teknoloji, yenilenebilir kaynak sistemleri gibi birçok alanda gelişim gösterebilmesidir.

Küresel ekonomilerde yapılan incelemelerde özellikle son yıllarda üretim organizasyonlarının kamu, kamu özel ortaklıkları ve özel sektör bileşenleri ile yürütüldüğü tespit edilmiştir. Araştırmalar sonucunda ülkeler ekonomilerindeki en büyük paydaşların özel sektöre ait işletmelerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerin varlığını uzun süreler devam ettirmeleri büyük önem arz etmektedir. Ekonomilerde kısa ve uzun vadede hazırlanan kalkınma programlarının başarısı bu sayede sürekliliğini koruyabilecektir.

İşletmelerin sürekliliği ile ilgili yapılan çalışmalar, faaliyetlerini uzun süre devam ettirmeyi başarabilen bu kuruluşların yapısal ve yönetsel özelliklerini inceleme ile başlamıştır. İşletmelerin genel durumları üzerine yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda kuruluşlarının ve yürütmelerinin ailelere ait olması ülkelere göre farklılık göstermektedir.

Dünyada şirket sürekliliklerine bakıldığında ticari bakımdan 1000 yılı aşkın süredir faaliyetlerini devam ettirmeyi başarmış kurumlar bulunmaktadır. Yapısal özellikleri bakımından incelendiğinde ise bu kurumların çoğunluğunun aile işletmeleri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya konu çalışmanın amacı ve önemi olarak; aile işletmelerinin makroekonominin en önemli paydaşlarından birisi konumunda olmasıdır. Çalışma neticesinde küresel ekonomi, ekonominin paydaşları olan ülkeler, Türkiye ekonomisi ve aile işletmelerinin ekonomiler içerisinde nasıl konumlandığı araştırılmıştır. Elde edilen bulgular ile konunun önemine dikkat çekmek istenmiştir.

5.2. Dünyada Ekonomik Durum

IMF tarafından hazırlanan veriler ile 2000 ile 2018 yılları arasında küresel ekonominin genel yönelimleri ve 2019 ile 2023 yılları arasında gerçekleşmesi muhtemel tahminler incelenmiştir. Ekonominin ana paydaşları olan gelişmiş ve gelişmekte olan Asya, Avrupa, Ortadoğu ve Kuzey Afrika, Sahraaltı Afrika ekonomileri olmak üzere beş ayrı grupta değerlendirilmeler yapılmıştır.

Ülkeler ekonomilerinin ve gruplarının durum analizlerinin tespitleri yapılırken uluslararası ekonomik göstergeler kullanılmaktadır. Bu göstergeler; GSYH(%), GSYH toplamları, kişi başına düşen GSYH, sosyal göstergeler olan nüfus olarak dört kategoride gruplandırılmıştır.

Dünya GSYH si (%) 2000 ile 2018 yılları arasında ortalama olarak yüzde 3,86 oranında gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu 2000 yılı 5,97 milyar kişi iken 7,46 milyar değerine ulaşmıştır.

Toplam GSYH 2000 yılı ile 33,84 trilyon dolar iken 2018 yılı ile 84,84 trilyon değerine ulaşmıştır. Kişi başına düşen GSYH ise 2000 yılı ile 5,66 bin dolar iken 2018 yılı ile 11,37 bin dolar değerine ulaşmıştır.

Gelişmiş ekonomiler GSYH si (%) 2000 ile 2018 yılları arasında ortalama olarak yüzde 1,92 oranında gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu 2000 yılı 0,97 milyar kişi iken 2018 yılı ile 1,07 milyar değerine ulaşmıştır.

Toplam GSYH 2000 yılı ile 26,77 trilyon dolar iken 2018 yılı ile 51,32 trilyon değerine ulaşmıştır. Kişi başına düşen GSYH ise 2000 yılı ile 27,70 bin dolar iken 2018 yılı ile 47,98 bin dolar değerine ulaşmıştır.

Gelişmiş ülkeler incelendiğinde toplam GSYH içerisinde en fazla pay Amerika'ya aittir. 2000 yılı GSYH 10,25 trilyon dolar iken ile toplamda yüzde 33,84 orana, 2018 yılı GSYH 20,51 trilyon dolar ile toplamda yüzde 39,97 oranına ulaşmıştır.

İkinci sırada Japonya gelmektedir, Japonya'da GSYH 2000 yılı itibari ile 4,89 trilyon dolar ile gelişmiş ülkeler toplam GSYH'sinde yüzde 18,25 lik bir orana sahip iken 2018 yılı itibari ile 5,07 trilyon değerine ulaşmış fakat toplam da payı yüzde 9,88 oranına gerilemiştir.

Üçüncü sırada Almanya gelmektedir, Almanya'da GSYH 2000 yılı itibari ile 1,96 trilyon dolar ile gelişmiş ülkeler toplam GSYH'sinde yüzde 7,30 bir orana sahip iken 2018 yılı itibari ile 4,03 trilyon değerine ulaşmış toplam da payı yüzde 7,85 oranına ulaşmıştır.

Dördüncü sırada İngiltere gelmektedir, İngiltere'de GSYH 2000 yılı itibari ile 1,65 trilyon dolar ile gelişmiş ülkeler toplam GSYH'sinde yüzde 6,17 bir orana sahip iken 2018 yılı itibari ile 2,81 trilyon değerine ulaşmış toplam da payı yüzde 5,47 oranına gerilemiştir.

Beşinci sırada Fransa'da gelmektedir, Fransa'da GSYH 2000 yılı itibari ile 1,37 trilyon dolar ile gelişmiş ülkeler toplam GSYH'sinde yüzde 5,10 bir orana sahip iken 2018 yılı itibari ile 2,79 trilyon değerine ulaşmış toplam da payı yüzde 5,45 oranına ulaşmıştır.

Gelişmekte olan Asya ekonomilerinde GSYH si (%) 2000 ile 2018 yılları arasında ortalama olarak yüzde 7,67 oranında gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu 2000 yılı 2,99 milyar kişi iken 2018 yılı ile 3,61 milyar değerine ulaşmıştır.

Toplam GSYH 2000 yılı ile 2,32 trilyon dolar iken 2018 yılı ile 19,15 trilyon değerine ulaşmıştır. Kişi başına düşen GSYH ise 2000 yılı ile 780 dolar iken 2018 yılı ile 5,31 bin dolar değerine ulaşmıştır.

Gelişmekte olan Asya ekonomileri incelendiğinde toplam GSYH içerisinde en fazla pay Çin'e aittir. 2000 yılı GSYH 1,21 trilyon dolar iken toplamda yüzde 52,28 orana, 2018 yılı GSYH 13,46 trilyon dolar ile toplamda yüzde 70,26 oranına ulaşmıştır.

İkinci sırada Hindistan gelmektedir, Hindistan'da GSYH 2000 yılı itibari ile 480 milyar dolar ile gelişmekte olan Asya ekonomileri toplam GSYH'sinde yüzde 20,51 lik bir orana sahip iken 2018 yılı itibari ile 2,69 trilyon değerine ulaşmış fakat toplam da payı yüzde 14,04 oranına gerilemiştir.

Çin, 2000-2018 yıllarında dünya ülke ekonomileri arasında toplam GSYH'sinde yüzde 1100 oranıyla rekor bir artış göstermiştir. Hindistan, 2000-2018 yıllarında dünya ülke ekonomileri arasında toplam GSYH'sinde yüzde 560 oranında bir artış göstermiştir.

Gelişmekte olan Avrupa ekonomilerinde GSYH si (%) 2000 ile 2018 yılları arasında ortalama olarak yüzde 4,22 oranında gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu 2000 yılı 170 milyon kişi iken 2018 yılı ile 180 milyon değerine ulaşmıştır.

Toplam GSYH 2000 yılı ile 590 milyar dolar iken 2018 yılı ile 1,89 trilyon değerine ulaşmıştır. Kişi başına düşen GSYH ise 2000 yılı ile 3,54 bin dolar iken 2018 yılı ile 10,61 bin dolar değerine ulaşmıştır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika ekonomilerinde GSYH si (%) 2000 ile 2018 yılları arasında ortalama olarak yüzde 4,38 oranında gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu 2000 yılı 310 milyon kişi iken 2018 yılı ile 460 milyon değerine ulaşmıştır.

Toplam GSYH 2000 yılı ile 1,1 trilyon dolar iken 2018 yılı ile 3,13 trilyon değerine ulaşmıştır. Kişi başına düşen GSYH ise 2000 yılı ile 3,48 bin dolar iken 2018 yılı ile 6,74 bin dolar değerine ulaşmıştır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika ekonomilerinde GSYH si (%) 2000 ile 2018 yılları arasında ortalama olarak yüzde 4,94 oranında gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu 2000 yılı 620 milyon kişi iken 2018 yılı ile 990 milyon değerine ulaşmıştır.

Toplam GSYH 2000 yılı ile 390 milyar dolar iken 2018 yılı ile 1,65 trilyon değerine ulaşmıştır. Kişi başına düşen GSYH ise 2000 yılı ile 630 dolar iken 2018 yılı ile 1,66 bin dolar değerine ulaşmıştır.

5.3. Türkiye’de Ekonomik Durum

Türkiye’de ekonomik durumu Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Araştırmalar neticesinde, Anadolu coğrafyası en eski yerleşim yeri olarak birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Ancak son bin yıllık süreç boyunca birçok devlet kurulmuş ve çeşitli savaşlar nedeniyle ekonomi bu coğrafyada dalgalı bir durum sergilemiştir.

Cumhuriyet öncesi Türkiye coğrafyasında toplamda 623 yıl ile en fazla sürekliliğini Osmanlı İmparatorluğu koruyabilmiştir (1299-1922). Özellikle 1453-1699 yılları arasında Dünya genelinde süper güç konumunda olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu 1699 Karlofça Antlaşması ile süper güç devri sone ermiş ve gerileme devrine girmiştir, 1850'lere gelindiğinde ise savaşlar ve iç karışıklıklar mali sistemi tamamen çökmüştür.

Padişah Abdülmecit'in Ağustos 1854 tarihli fermanı ile 3,3 milyon Osmanlı Lirası borçlanılmıştır. Artık dış borcun kapısı açılmıştır, 1855'te 5,6 milyon Osmanlı Lirası olan borçlar 1874 yılına kadar 239 milyon Osmanlı Lirası değerine kadar ulaşmıştır.

Ekonomideki dalgalanmalar artmış ve ekonominin durma noktasına geldiği bu dönemde birçok endüstri kuruluşu, ticarethane faaliyetlerini sona erdirmiştir.

1923 yılı ile Türkiye Cumhuriyeti devleti resmen kurulmuştur, bu dönemde ekonomi ile ilgili acil eylem planları hayata geçirmek için İzmir İktisat Kongresi toplanarak Sanayi Teşvik Kanunları yürürlüğe konmuştur.

Yeni kalkınma planları her ne kadar yürürlüğe konulsa da, Lozan Antlaşması ile yeni Türk Devleti kurulunca dış borçlar için 1928'de Duyun-i Umumiye İdaresi ile bir anlaşma yapılmıştır.

Buna göre 1912'den önce alınmış borçların yüzde 63'ünü, 1912'den sonra alınan borçların ise yüzde 76'sını ödemeyi Türkiye Cumhuriyeti kabul etmiştir. Osmanlı devletinin dış borçlarının son ödemesi 1954'te yapılmıştır.

Cumhuriyet dönemi ile geliştirilen ekonomik reformlar ile birçok yeni işletme kurulmuştur, böylelikle sürdürülebilir ekonominin ilk temelleri bu dönemde atılmıştır. 1940'lara kadar yüzde 5 civarlarında olan büyüme değeri, 1940-1950 yılları arasında siyasi politikalar nedeni ile ekonomi ortalama yüzde 3,2 oranına kadar gerilemiştir.

Bu dönemde İç ve dış kaynaklı kaynaklar kullanılmıştır, kredi yolu ile oluşan borçlanmalar nedeniyle kalkınmalar başlatılmış olsa dahi gelir gider dengesi sağlanamamış ve bütçe açık vermeye başlamıştır.

1950 yılında devlet geliri 1,67 milyar TL, devlet giderleri 1,83 milyar TL olmuştur. 1960 yılında devlet geliri 6,33 milyar TL, devlet giderleri 7,63 milyar TL olmuştur. 1950 yılı itibari ile bütçe açığı 160 milyon TL iken, 1960 yılı ile itibari ile 1,3 milyar TL değerine kadar artış göstermiştir.

1960 yılı ile Menderes hükümeti askeri darbe ile iktidardan uzaklaştırılmıştır. Ancak önceki dönemde hazırlanan planlama çalışmaları durdurulmamış ve tamamlanması sağlanmıştır.

Planlı ekonomiye geçiş süreci yine bu dönemde başlamıştır, Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur. Hedeflerin gerçekleşmesi ve yüzde 7 oranındaki büyüme hızının yakalanması ile tüm kaynakların harekete geçirilmesi için gerekli çalışmalar sürdürülmüştür.

1980 yılı itibari ile oluşan siyasi istikrarsızlıklar, ekonomik kriz, toplum içerisindeki çeşitli fikir akımlarının da etkisiyle ülke içerisinde iç karışıklıklar meydana gelmiş ve huzur ortamı kaybolmuştur.

Demokratik ilkelerin ve kişisel hak hürriyetlerinin korunması adına 12 Eylül 1980 de Silahlı Kuvvetler, Milli Güvenlik Konseyi adı altında yönetime el koyarak mevcut hükümet yönetimine el konulmuştur

Toplam mali kaynaklardaki gelişmeler 1980-1990 arasında çok büyük gelişme göstermiştir. Toplam mevduat 1981'de 1,5 milyon TL'den 1990 yılında 85,5 milyon TL'ye ulaşmış.

1990 yılından itibaren alınan yerinde kalkınma kararları ile ekonomik büyümeler hız kazanmıştır. Bütçe dengesi sağlanması için bu dönemde dış ticarete verilen destekler artırılmıştır. 1991 yılında dış ticaret hacminin GSYH içerisindeki payı yüzde 17,3 ile 34,7 milyon dolar iken 1997 yılı ile payını yüzde 31,8 oranına artırmış ve 80,7 milyon dolar değerine ulaşmıştır.

2000 yılı dünya büyüme oranı yüzde 4,8 iken Türkiye dünya ortalamasının üzerinde yüzde 6,6 oranına sahiptir. 2001 yılı itibari ile oluşan küresel krizin etkisi ile dünya ortalaması yüzde 2,5 seviyesine gerilemiştir. 2001 yılında Türkiye ortalaması ise 1980-2018 tarihleri arasında ki en düşük büyüme oranı olan yüzde -6 oranına inmiştir. Tablo 7. Türkiye ekonomik göstergeler, 1980-2023

Türkiye GSYH si (%) 2000 ile 2018 yılları arasında ortalama olarak yüzde 5,14 oranında gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu 2000 yılı 64,73 milyon kişi iken 2018 yılı ile 81,87 milyon değerine ulaşmıştır.

Toplam GSYH 2000 yılı ile 273,09 milyar dolar iken 2018 yılı ile 713,51 milyar dolar değerine ulaşmıştır. Kişi başına düşen GSYH ise 2000 yılı ile 4,22 bin dolar iken 2018 yılı ile 8,72 bin dolar değerine ulaşmıştır.

5.4. Dünyada Şirket Sürekliliği

Araştırmaya konu olmasının en büyük etkeni olarak dünya ekonomisinin büyük bir kısmını işletmelerin oluşturmuş olmasıdır. Daha güçlü ve istikrarlı bir ekonominin sağlanması, kısa ve uzun vadede oluşabilecek dalgalanmaları önlemek amacı ile şirketlerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Dünyadaki en eski 200 şirket tespit edilmiş ve incelenmiştir. Kuruluş tarihlerine bakıldığında bu işletmelerin 578-1488 yılları arasında oldukları görülmektedir. Bu şirketler kuruluş yerlerine göre toplamda 18 ülkede tespit edilmiştir.

En eski 200 şirket arasında ilk sırada 59 şirket ile Almanya yer almaktadır. İkinci sırada 42 şirket ile Japonya gelmektedir. Üçüncü sırada 21 şirket ile İsviçre gelmektedir. Dördüncü sırada 17 şirket ile Avusturya bulunmaktadır. Beşinci sırada 16 şirket ile İtalya gelmektedir. Tablo 9. Dünyanın en eski şirketleri (kuruluş tarihleri, ülkeler)

Ernst & Young'ın küresel aile iş merkezi ve St. Gallen aile işletmesi merkezi işbirliği kapsamında hazırlanan küresel aile iş endeksi ile ciroları 3 ve 485 milyar dolar arasındaki en büyük 500 aile işletmesi incelenmiştir.

Dünyadaki en büyük 500 aile şirketinin kuruluş tarihlerine göre dağılımı; 1600-1700 yılları arasında 2 adet, 1700-1800 yılları arasında; 5 adet, 1800-1900 yılları arasında; 91 adet, 1900-2000 yılları arasında; 377 adet, 2000-2018 yılları arasında; 25 adettir.

En büyük 500 aile işletmesi içerisinde; yüzde 24,4 orana sahip olarak ilk sırada 122 şirket ile Amerika olduğunu görmekteyiz. İkinci sırada 79 adet ile yüzde 15,80 orana sahip olan Almanya gelmektedir.

Üçüncü sırada 28 adet ile yüzde 5,6 orana sahip olan Fransa gelmektedir. Dördüncü sırada 21 adet ile yüzde 4,2 orana sahip olan Hong Kong gelmektedir. Beşinci sırada 19 adet ile yüzde 3,8 orana sahip olan İsviçre gelmektedir.

Hazırlanan endekste ki verilere göre cirosu; 3 ile 25 milyar dolar arasında 436 adet şirket bulunmaktadır. 25 ile 50 milyar dolar arasında 41 adet şirket bulunmaktadır. Tablo 12.

Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihi, ciro (milyar, usd), adetler)

50 ile 100 milyar dolar arasında 14 adet şirket bulunmaktadır. 100 ile 200 milyar dolar arasında 6 adet şirket bulunmaktadır. 200 ile 300 milyar dolar arasında 2 adet ve 400 ile 500 milyar dolar arasında 1 adet şirket faaliyetlerini sürdürmektedir. Tablo 12.

Dünyanın en büyük aile şirketleri (Kuruluş tarihi, ciro (milyar, usd), adetler)

IMF tarafından hazırlanan verilerde ülkeler belirli ekonomi grupları ile sınıflandırılmıştır. En büyük 500 aile işletmesi için hazırlanan endeksten işletmelerin faaliyetlerini devam ettirdikleri ülkeler çalışma için gruplandırılmıştır.

Gelişmiş ekonomiler grubunda 31 ülke ve toplamda 428 adet şirket bulunmaktadır, 2018 yılı itibari ile bu şirketlerin cirolarının toplamı 6,66 trilyon dolardır.

Gelişmekte olan Asya ekonomileri grubunda 7 ülke ve toplamda 56 şirket bulunmaktadır, 2018 yılı itibari ile bu şirketlerin cirolarının toplamı 714,77 milyar dolardır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika ekonomileri grubunda 6 ülke ve toplamda 9 şirket bulunmaktadır, 2018 yılı itibari ile bu şirketlerin cirolarının toplamı 49,08 milyar dolardır.

Gelişmekte olan Avrupa Ekonomileri grubunda 3 ülke ve toplamda 7 şirket bulunmaktadır, 2018 yılı itibari ile bu şirketlerin cirolarının toplamı 57,40 milyar dolardır.

5.5. Aile İşletmelerinin Makroekonomideki Yeri

Dünyada durum; dünyadaki en büyük 500 aile işletmesinin 2018 yılı verilerine göre cirolarının toplamı 7,48 trilyon dolar iken 2018 yılı dünya toplam GSYH' si 84,84 trilyon dolardır. Dünya GSYH'inde yüzde 8,82 oranına sahiptir.

2017 yılı verilerine göre cirolarının toplamı 6,79 trilyon dolar iken 2017 yılı dünya toplam GSYH' si 80,05 trilyon dolardır. Dünya GSYH'inde yüzde 8,48 oranına sahiptir.

2016 yılı verilerine göre cirolarının toplamı 6,91 trilyon dolar iken 2016 yılı dünya toplam GSYH' si 75,65 trilyon dolardır. Dünya GSYH'inde yüzde 9,14 oranına sahiptir.

2015 yılı verilerine göre cirolarının toplamı 6,56 trilyon dolar iken 2015 yılı dünya toplam GSYH' si 74,60 trilyon dolardır. Dünya GSYH'inde yüzde 8,80 oranına sahiptir.

Türkiye'de durum; İstanbul sanayi odası tarafından 1993 ile 2017 yılları arasında Türkiye'nin en büyük 500 işletmesi incelenmiştir. ISO'dan elde edilen veriler ile bu işletmelerin ciroları, şirket yapıları (kamu, özel, kamu-özel), sermaye yapıları ve çalışan sayıları ile Türkiye ekonomisi arasındaki ilişkiler irdelenmiştir. Türkiye'de işletmeler içerisinde yapısal olarak aile işletmelerinin oranı yüzde seksendir.

1993 yılı verilerine göre toplamda 500 işletme içerisinde 66 adet kamu ve 434 adet özel işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin cirolarının toplamı 55,99 milyar dolar iken Türkiye toplam GSYH'si 248,45 milyar dolar değerindedir. Sermaye dağılımı ise; kamu olarak 21,52 milyar dolar, özel olarak 34,47 milyar dolar değerindedir. Tablo 19. İstanbul Sanayi Odası ilk 500 işletme (1993-2017)

Aile işletmelerinin 1993 yılı itibari ile ciroları toplamı 27,58 milyar dolardır, toplam GSYH içerisindeki payı ise yüzde 11 oranındadır.

2000 yılı verilerine göre toplamda 500 işletme içerisinde 31 adet kamu ve 469 adet özel işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin cirolarının toplamı 63 milyar dolar iken Türkiye toplam GSYH'si 273,09 milyar dolar değerindedir. Sermaye dağılımı ise; kamu olarak 15,02 milyar dolar, özel olarak 47,98 milyar dolar değerindedir. Tablo 19. İstanbul Sanayi Odası ilk 500 işletme (1993-2017)

Aile işletmelerinin 2000 yılı itibari ile ciroları toplamı 38,38 milyar dolardır, toplam GSYH içerisindeki payı ise yüzde 14 oranındadır.

2017 yılı verilerine göre toplamda 500 işletme içerisinde 9 adet kamu ve 491 adet özel işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin cirolarının toplamı 187,66 milyar dolar iken Türkiye toplam GSYH'si 851,52 milyar dolar değerindedir. Sermaye dağılımı ise; kamu olarak 7,47 milyar dolar, özel olarak 180,19 milyar dolar değerindedir. Tablo 19. İstanbul Sanayi Odası ilk 500 işletme (1993-2017)

Aile işletmelerinin 2017 yılı itibari ile ciroları toplamı 144,15 milyar dolardır, toplam GSYH içerisindeki payı ise yüzde 17 oranındadır.

İlk 500 işletme arasında, 1993 yılı itibari ile kamu sermayesine sahip şirket sayısı 66 adet iken 2017 yılı ile 9 adet olmuştur. 1993 yılı ile toplam GSYH içerisinde yüzde 9 oranına sahip olan kamu sermayesine sahip işletmeler 2017 yılı ile yüzde 1 oranına gerilemiştir.

Özel sermaye yapısına sahip işletmeler 1993 yılı ile yüzde 14 oranına sahip iken 2017 yılı itibari ile yüzde 21 oranına kadar artış göstermiştir. 1993 ve 2017 yılları arasında kamu işletmelerinin sayısının azaldığını ve yapısal olarak yerini özel işletmelere bıraktığı tespit edilmiştir.

İlk 500 işletme arasında, 1993 yılı itibari ile aile işletmelerinin toplam cirosu 27,58 milyar dolar iken toplam GSYH da yüzde 11 oranına sahiptir, 2017 yılı ile aile işletmelerinin toplam cirosu 144,15 milyar dolar değerine ulaşmıştır ve toplam GSYH içerisindeki payı yüzde 17 oranına kadar artış göstermiştir. Tablo 19. İstanbul Sanayi Odası ilk 500 işletme (1993-2017)

Tablo 19. İstanbul Sanayi Odası ilk 500 işletme (1993-2017)

Yıllar	Kamu Şirket (Adet)	Özel Şirket (Adet)	İşletmeler Toplam Ciro (Milyar USD)	Aile işletmeleri Toplam Ciro (Milyar USD)	Sermaye (Kamu) (Milyar USD)	Sermaye (Özel) (Milyar USD)	Sermaye (Yabancı) (Milyar USD)	Türkiye GSYH (Milyar USD)	Değer Aile İşlet./Tüm İşlet.
1993	66	434	55,99	27,58	21,52	26,54	7,93	248,45	11,10%
1994	71	429	39,13	18,93	15,47	18,71	4,95	179,21	10,56%
1995	55	445	46,81	24,80	15,81	24,11	6,89	233,34	10,63%
1996	51	449	51,87	28,86	15,80	28,14	7,94	250,26	11,53%
1997	44	456	54,99	29,85	17,68	28,87	8,45	261,78	11,40%
1998	41	459	56,60	31,35	17,42	30,21	8,98	276,01	11,36%
1999	32	468	46,04	27,48	11,69	26,77	7,58	256,49	10,71%
2000	31	469	63,00	38,38	15,02	37,20	10,77	273,09	14,05%
2001	32	468	47,58	28,95	11,39	28,11	8,09	200,31	14,46%
2002	30	470	59,71	39,90	9,84	37,20	12,67	238,34	16,74%
2003	24	476	91,54	62,88	12,94	57,25	21,35	311,94	20,16%
2004	18	482	123,84	88,58	13,12	77,69	33,03	404,85	21,88%
2005	15	485	137,27	103,24	8,23	96,47	32,57	501,16	20,60%
2006	13	487	158,95	120,16	8,75	109,56	40,64	550,80	21,82%
2007	15	485	213,20	160,54	12,53	146,49	54,19	675,01	23,78%
2008	14	486	184,19	138,59	10,96	133,43	39,80	764,64	18,12%
2009	15	485	161,56	120,43	11,03	112,95	37,58	644,47	18,69%
2010	12	488	195,69	145,45	13,88	134,57	47,23	772,29	18,83%
2011	13	487	206,08	155,58	11,61	151,99	42,48	832,50	18,69%
2012	13	487	228,51	172,91	12,38	169,41	46,73	873,70	19,79%
2013	13	487	210,13	158,70	11,75	155,15	43,23	950,33	16,70%
2014	11	489	199,47	152,45	8,90	148,98	41,59	934,08	16,32%
2015	9	491	171,30	130,80	7,80	127,10	36,40	859,45	15,22%
2016	11	489	154,45	117,53	7,54	112,00	34,90	863,39	13,61%
2017	9	491	187,66	144,15	7,47	137,77	42,41	851,52	16,93%

- İstanbul Sanayi Odasından alınan veriler ile hazırlanmıştır.

VI. BÖLÜM: ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ VE MODEL OLUŞUMU

Araştırmaya esas çalışmada aile işletmelerinin makroekonomi içerisindeki önemi ve etkileşimi incelenmiştir. Modele, Türkiye’de 1993-2017 yılları arasındaki en büyük 500 işletme içerisindeki aile işletmeleri dahil edilmiştir.

Aile işletmelerinin ciroları toplamının; tüm işletmeler ciroları toplamı, Türkiye GSYH ve Türkiye nüfus değerleri arasındaki etkileşim analiz edilmiştir.

Regresyon analizi ile bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki ilişkileri tespit edilmiştir. Aşağıda modelde kullanılan bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler incelenmiştir.

6.1. İstatistik Analiz

Tüm dünyadaki KOBİ’lerinde büyük kısmı aile işletmelerinden oluşmaktadır. Aile işletmeleri hem mülkiyetin kendilerinde olduğu hem de akrabalık ilişkilerinin hakim olduğu işletmelerdir.

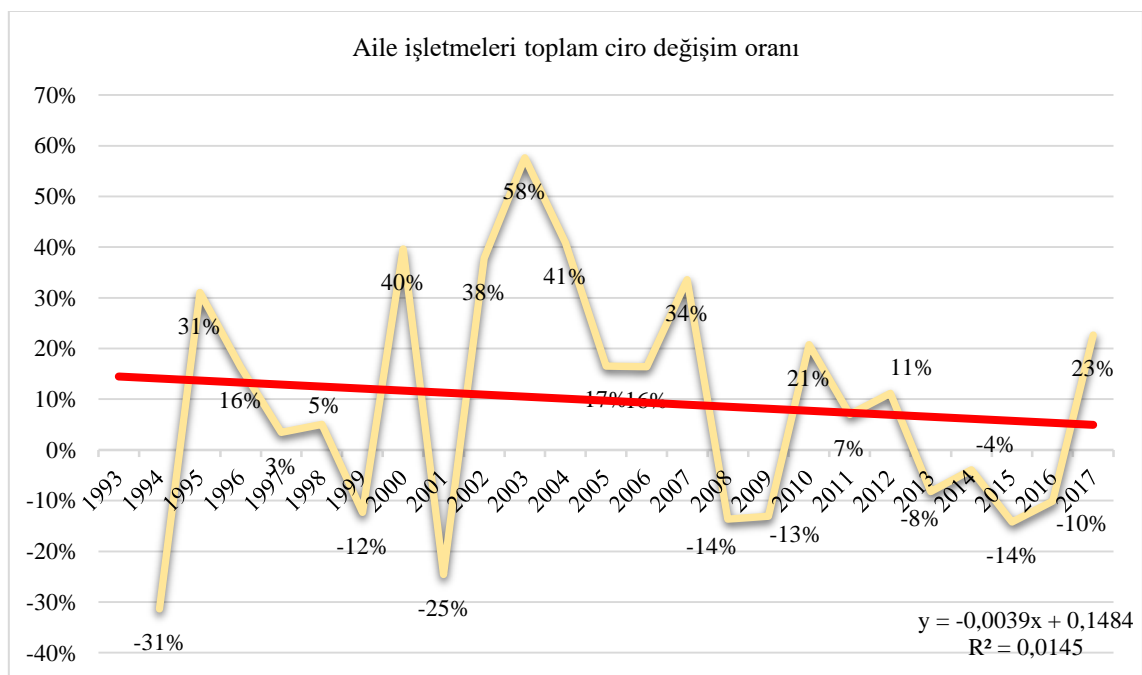
Bu yüzden aile işletmeleri sadece ekonomik yönüyle incelenen işletmeler değildir. Aynı zamanda da aile ve akrabalık gibi yakın toplumsal ilişkileri barındırmasından dolayı sosyolojik bir bakışla da incelenmesi gereken örgütlerdir.

Aile işletmeleri özellikle milli gelire katkıları, toplumsal açıdan önemli bir denge unsuru olmaları ve bölgeler arası kalkınmayı sağlamadaki rolleri gereği çok ciddi şekilde araştırılması, bilgilendirilmesi, yönlendirilmesi, devamlılıklarının sağlanması ve daha başarılı hale getirilmesi gereken örgütlerdir.

Buradan hareketle, çalışmanın amacı 1993-2017 dönemi için aile şirketlerinin cirolarını etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Türkiye için nasıl bir tablo çıkacağı ve farklı görüşler ileri sürülen ilişkiler açısından ülkemizin yapısının ortaya konulması çalışmanın motivasyonunu oluşturmuştur.

Modelde Regresyon analizinde bağımlı değişken olarak aile işletmeleri ciroları (AITC) kullanılmıştır. 1993-2017 yılları arasında aile işletmelerinin cirolarının toplamının bir önceki yıla göre değişim oranlarına bakıldığında yıllara göre değişim yüzdeleri ile eğim gösterilmiştir. Grafik 1. Aile işletmeleri toplam ciro değişim

Grafik 1. Aile işletmeleri toplam ciro değişim

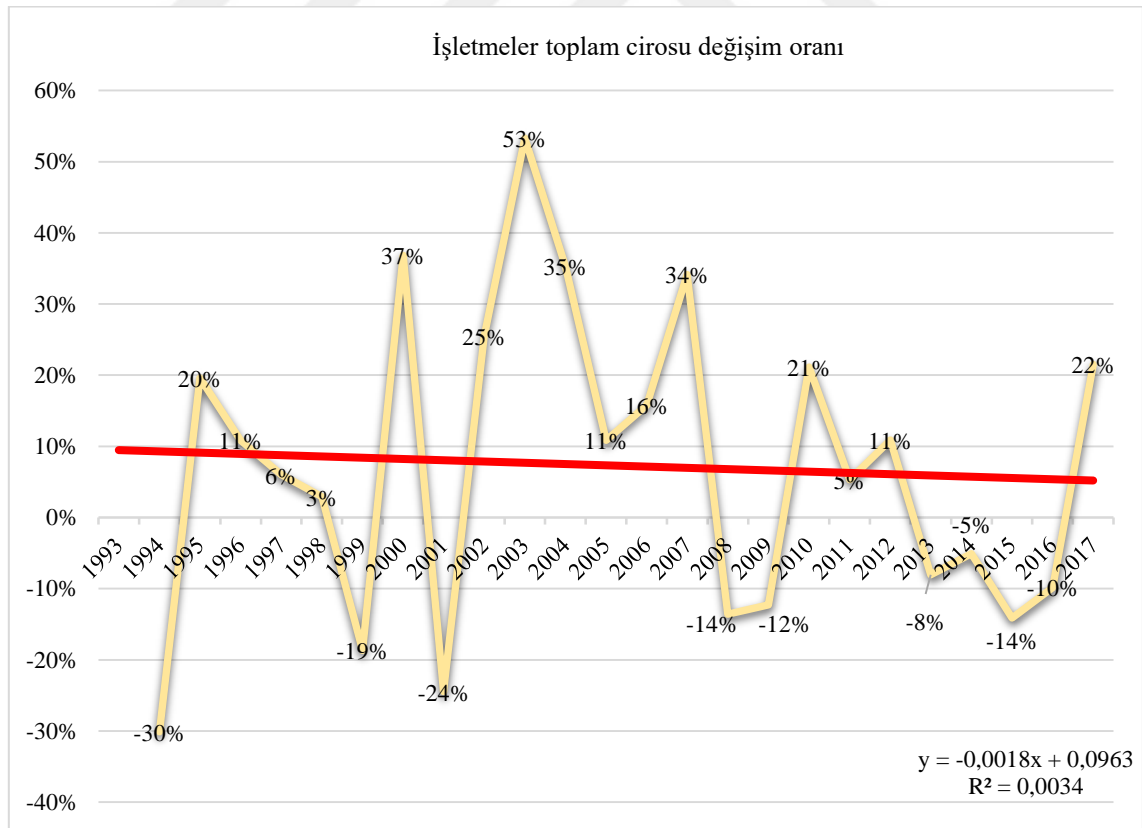
Modelde, Regresyon analizinde 3 adet bağımsız değişken kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre 1993-2017 yılları arasında işletmeler toplam ciroları (ITC), Türkiye GSYİH toplamları (GSYİH), Türkiye nüfus toplamları (NFS) analizde incelenmiştir.

Regresyon analizi ile bağımlı değişkenin, bağımsız değişkenler ile ne yönde değişeceğini saptamak ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerin ölçümü yapılmıştır.

Bağımsız değişken; 1993-2017 yılları arasında işletmelerinin toplam cirolarının (ITC) bir önceki yıla göre değişim oranlarına bakıldığında yıllara göre eğim gösterilmiştir.

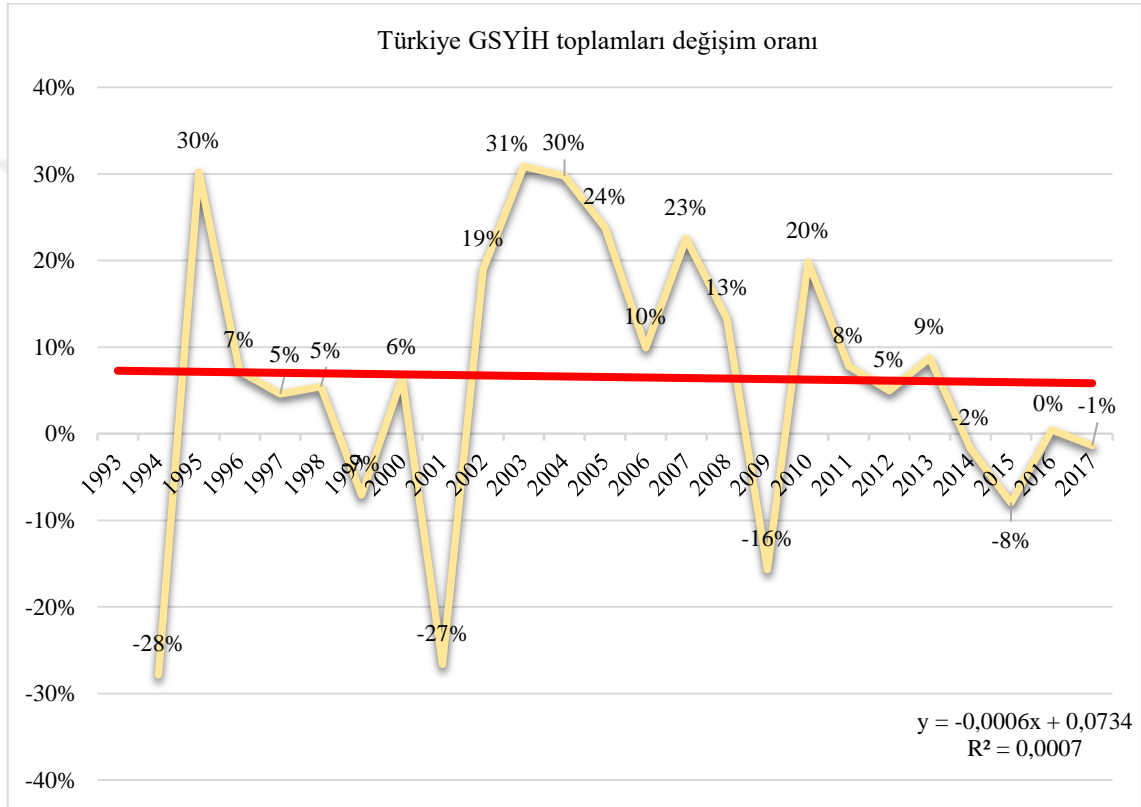
Grafik 2. İşletmeler toplam ciro değişim

Grafik 2. İşletmeler toplam ciro değişim

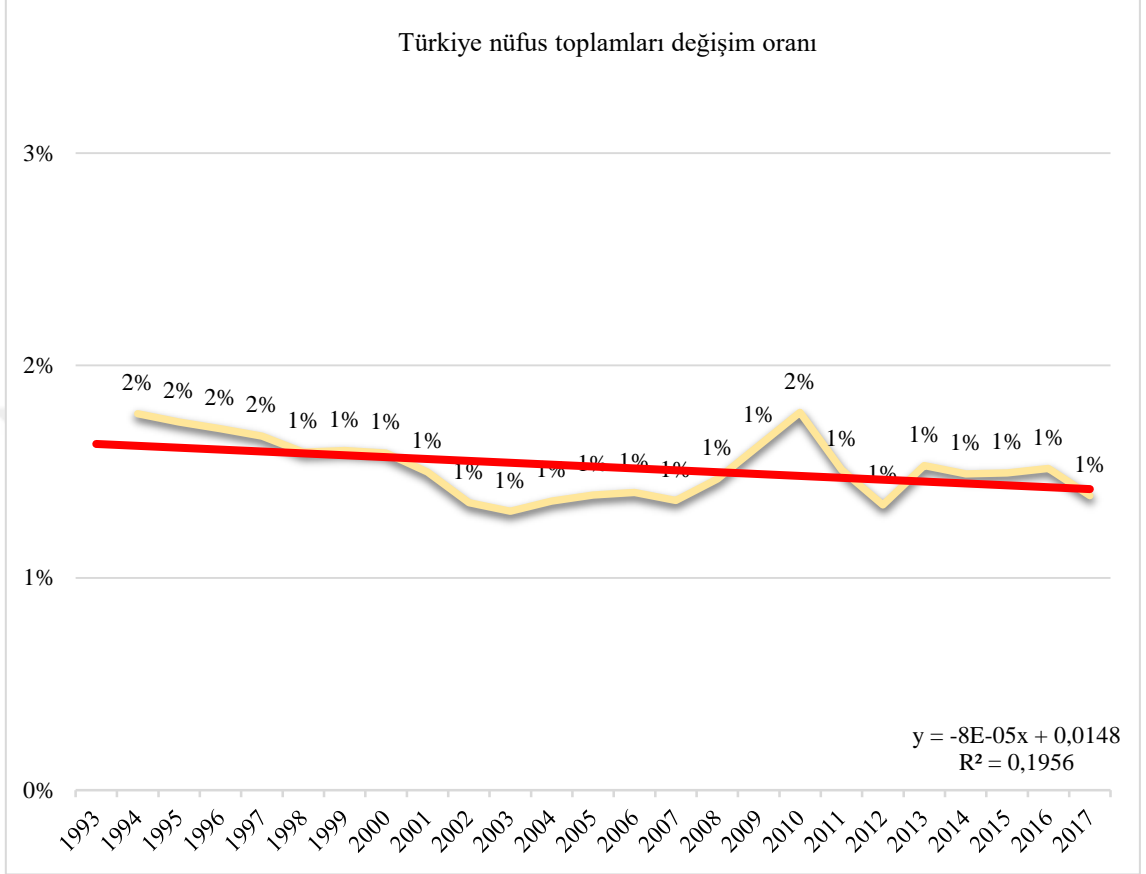
Bağımsız değişken; 1993-2017 yılları arasında Türkiye GSYİH toplamalarının (GSYİH) bir önceki yıla göre değişim oranlarına bakıldığında yıllara göre eğim değerleri gösterilmiştir. Grafik 3. Türkiye GSYH toplamaları değişim

Grafik 3. Türkiye GSYİH toplamaları değişim

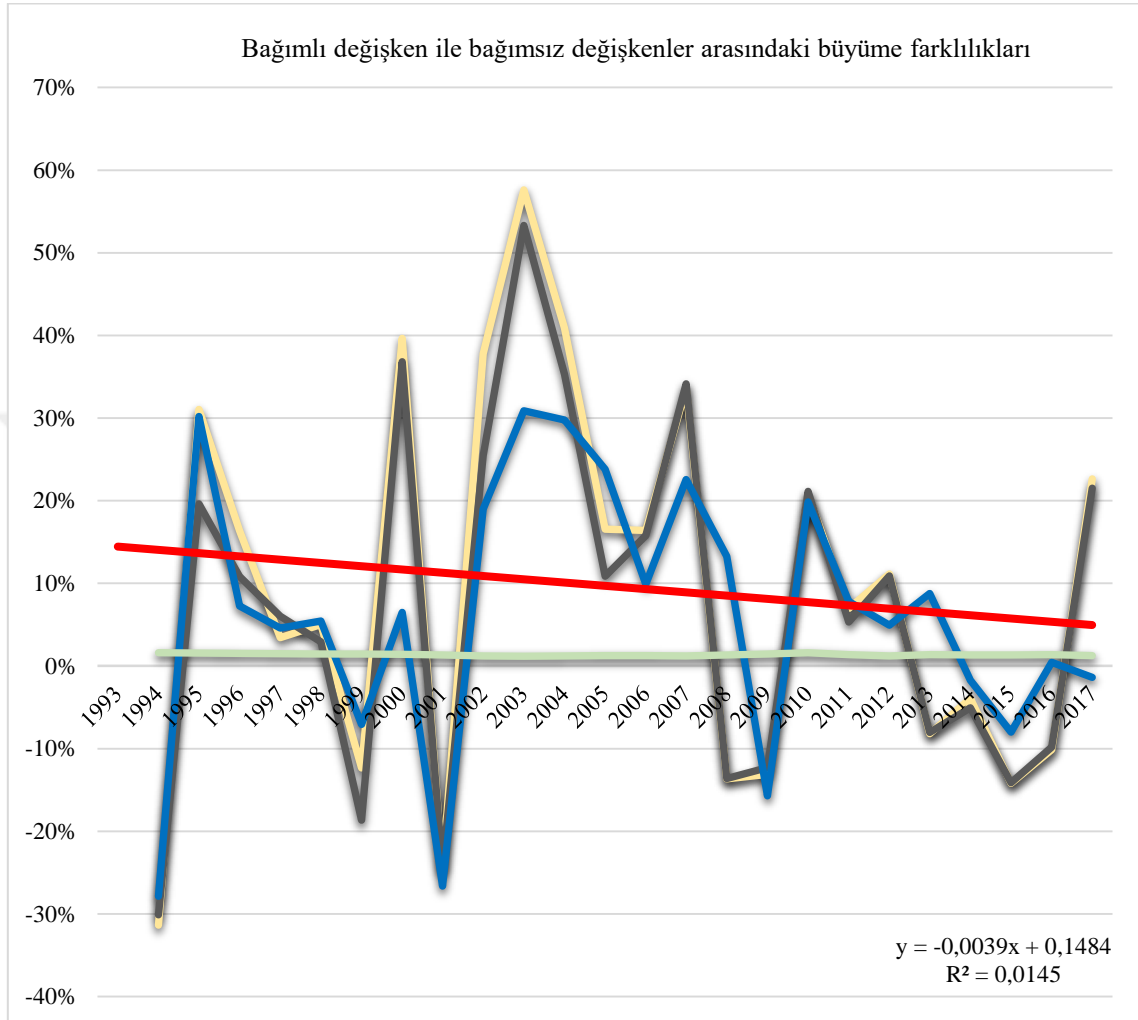

Bağımsız değişken; 1993-2017 yılları arasında Türkiye nüfus toplamalarının (NFS) bir önceki yıla göre değişim oranlarına bakıldığında yıllara göre eğim gösterilmiştir. Grafik 4. Türkiye nüfus toplamaları değişim

Grafik 4. Türkiye nüfus toplamaları değişim

1993-2017 yılları arasında bağımlı ve bağımsız değişkenlerin bir önceki yıla göre değişim oranlarına bakıldığında yıllara göre değişim yüzdelerinin farklılıkları ile eğim gösterilmiştir.

Grafik 5. Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin arasındaki büyüme farklılıkları

Yıllar	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
AITC Değişim (%)	-31,36	31,03	16,36	3,44	5,01	-12,33	39,66	-24,56	37,79	57,61	40,87	16,55
ITC Değişim (%)	-30,11	19,62	10,82	6,01	2,93	-18,66	36,84	-24,47	25,48	53,31	35,29	10,84
GSYİH Değişim (%)	-27,87	30,21	7,25	4,60	5,44	-7,07	6,47	-26,65	18,99	30,88	29,78	23,79
NFS Değişim (%)	1,60	1,56	1,53	1,50	1,43	1,44	1,43	1,35	1,22	1,18	1,22	1,25
Yıllar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AITC Değişim (%)	16,39	33,61	-13,67	-13,11	20,78	6,97	11,14	-8,22	-3,94	-14,20	-10,15	22,65
ITC Değişim (%)	15,79	34,13	-13,61	-12,29	21,12	5,31	10,88	-8,05	-5,07	-14,12	-9,84	21,50
GSYİH Değişim (%)	9,90	22,55	13,28	-15,72	19,83	7,80	4,95	8,77	-1,71	-7,99	0,46	-1,37
NFS Değişim (%)	1,26	1,23	1,32	1,46	1,60	1,36	1,21	1,38	1,34	1,34	1,36	1,25

6.2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada aile işletmeleri toplam cirosu üzerinde etkili olduğu düşünülen işletmeler toplam cirosu, GSYİH ve nüfus değişkenlerinin ilişkileri regresyon analizi yardımıyla değerlendirilmiştir.

Regresyon analizi varsayım sapmalarının önlenmesi amaçlı Newey-West algoritması yardımıyla çözümlenmiş, varsayım sapmalarının belirlenmesinde heteroskedasite için Harvey test, otokorelasyon için LM test, hata payının normalliği için Jarque-Bera testi kullanılmıştır. Ayrıca yapısal kararlılığın sınanmasında CUSUM test uygulanmıştır.

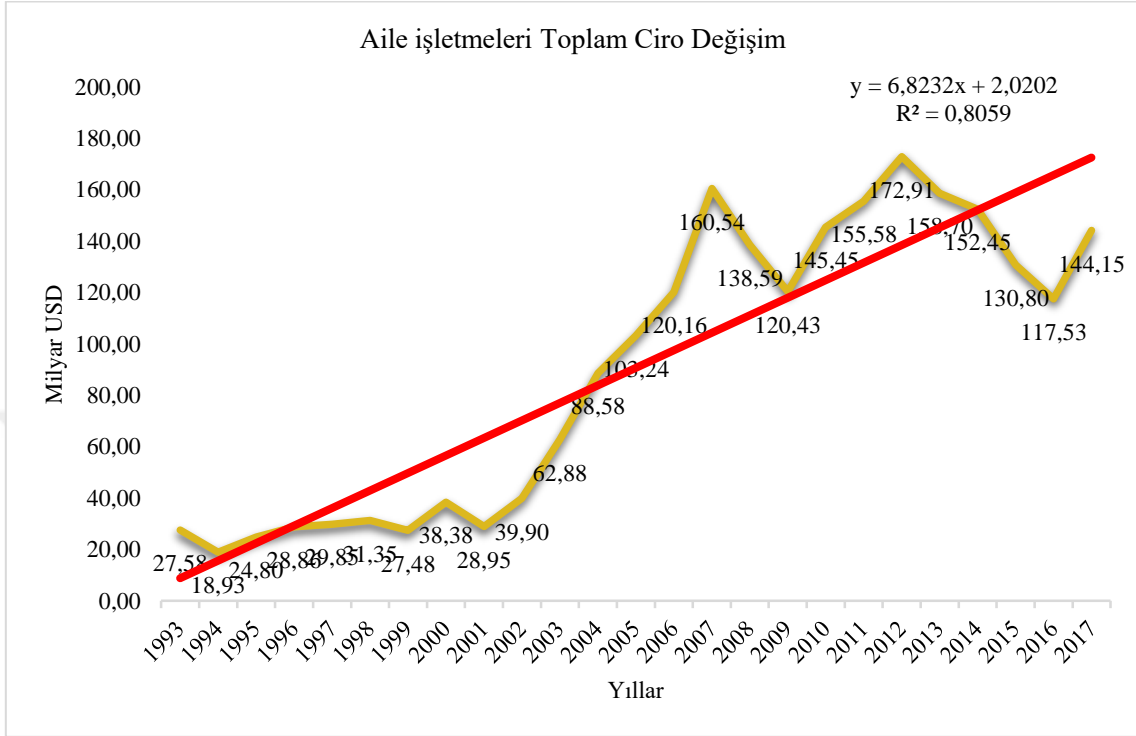
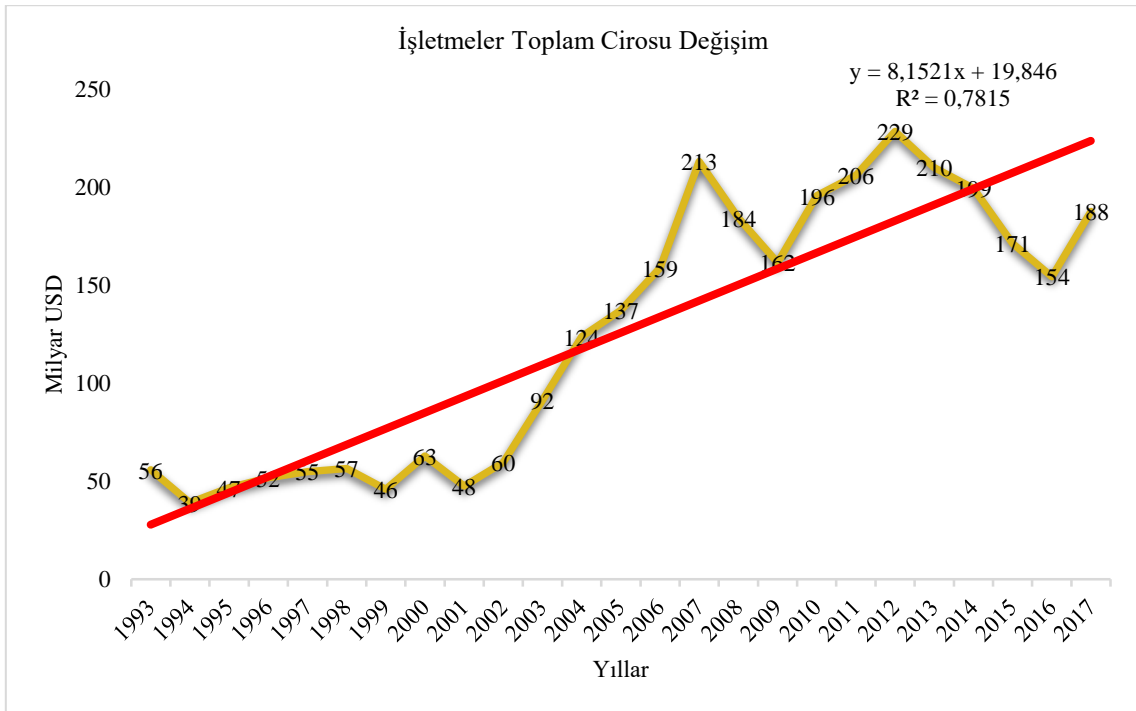
6.3. Verilerin Tanıtımı

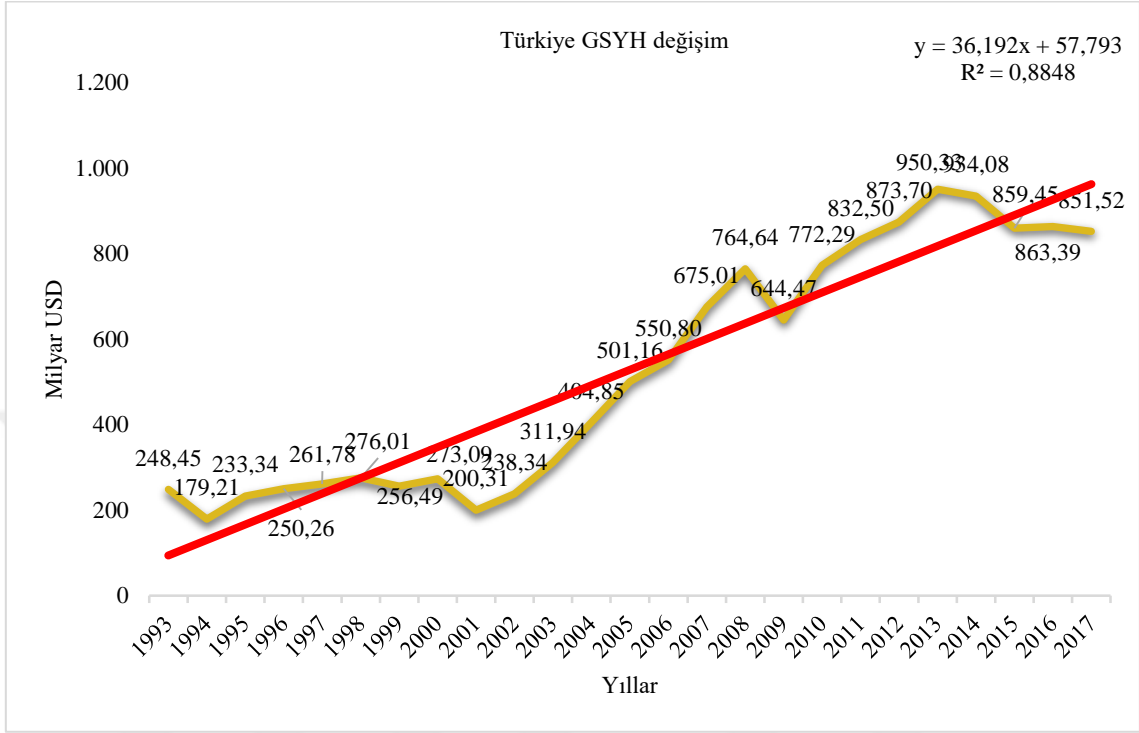
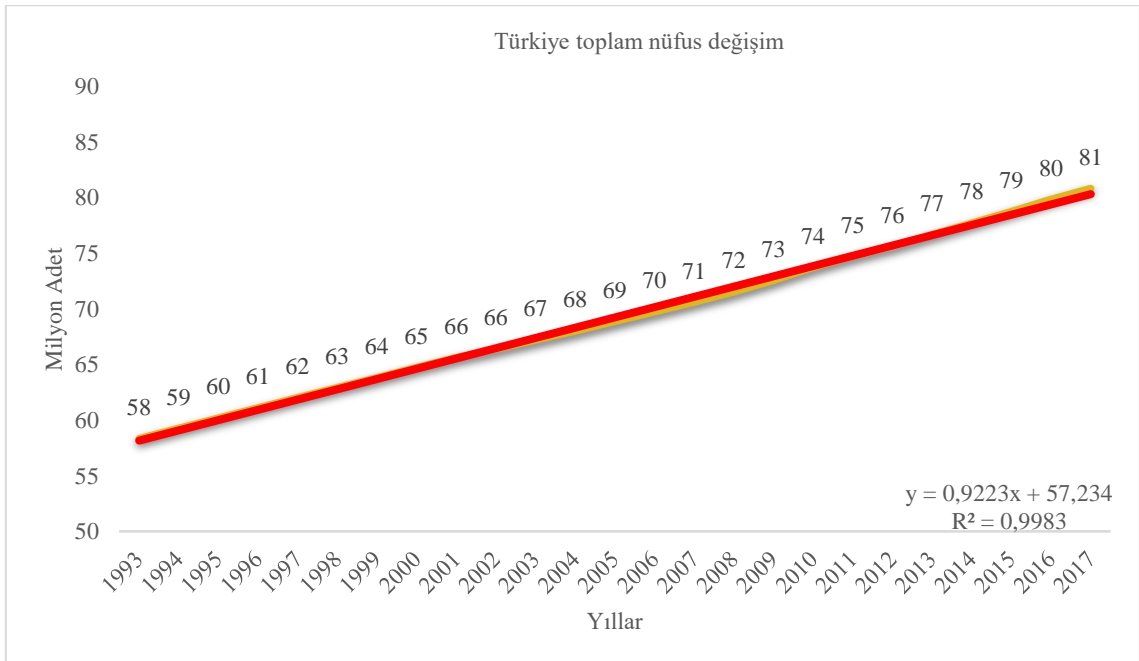
Çalışmada, 1993-2017 dönemine yönelik yıllık veriler www.iso500.org.tr veri sitesinden elde edilmiştir. Analizler için Eviews 10.0 sürümü kullanılmıştır. Regresyon için kullanılan değişkenler Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Analizde kullanılan değişkenlerin tanıtımı

Değişkenler	Gösterim	Tanım
Aile İşletmeleri Toplam Cirosu (Milyar Dolar)	AITC	Bağımlı değişken
İşletmeler Toplam Ciro (Milyar Dolar)	ITC	Bağımsız Değişken
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Milyar Dolar)	GSYİH	Bağımsız Değişken
Nüfus (Milyon kişi)	NFS	Bağımsız Değişken

Değişkenlere yönelik zaman seyrine ilişkin grafikler aşağıda sunulmuştur.

Grafik 6. Aile işletmeleri toplam ciro**Grafik 7. İşletmeler toplam ciro**

Grafik 8. Türkiye gayri safi yurt içi hasıla**Grafik 9. Türkiye toplam nüfus**

Tablo 21. Verilere yönelik tanımsal istatistik bilgiler

İstatistikler	AITC	ITC	GSYİH	NFS
Ortalama	90.72400	125.8200	528.2920	69.22000
Medyan	103.2000	137.3000	501.2000	68.90000
Maksimum	172.9000	228.5000	950.3000	80.80000
Minimum	18.90000	39.10000	179.2000	58.30000
St.Sapma	55.92973	67.87471	283.1781	6.791171
Eğiklik	-0.020326	0.013956	0.180713	0.091898
Basıklık	1.318661	1.350129	1.342376	1.851354

Çalışmada bağımlı değişkene etki ettiği düşünülen bağımsız değişkenlerin regresyon analizi tahmin sonuçları Tablo 22 de sunulmuştur. Varsayım sapmalarından kaçınmak amaçlı Newey-West algoritması kullanılmıştır.

Tablo 22. Regresyon analizi tahmin sonuçları (Newey-West algoritması)

Dependent Variable: AITC				
Method: Least Squares				
Sample: 1993 2017				
Included observations: 25				
HAC standard errors & covariance (Tukey-Hamming kernel, Newey-West automatic bandwidth = 3.4993, NW automatic lag length = 3)				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
ITC	0.808973	0.012995	62.253640.0000*	
GSYİH	-0.012818	0.003607	-3.5535500.0019*	
NFS	0.746900	0.093568	7.9824670.0000*	
sabit	-55.99005	5.511049	-10.159600.0000*	
R-squared	0.959304	Mean dependent var		90.72400
Adjusted R-squared	0.949205	S.D. dependent var		55.92973
S.E. of regression	1.577460	Akaike info criterion		3.895156
Sum squared resid	52.25600	Schwarz criterion		4.090176
Log likelihood	-44.68945	Hannan-Quinn criter.		3.949246
F-statistic	10049.77	Durbin-Watson stat		1.962443
Prob(F-statistic)	234.0000	Wald F-statistic		26270.81
Prob(Wald F-statistic)	0.000000			

*0.05 için istatistik anlamlı değişken

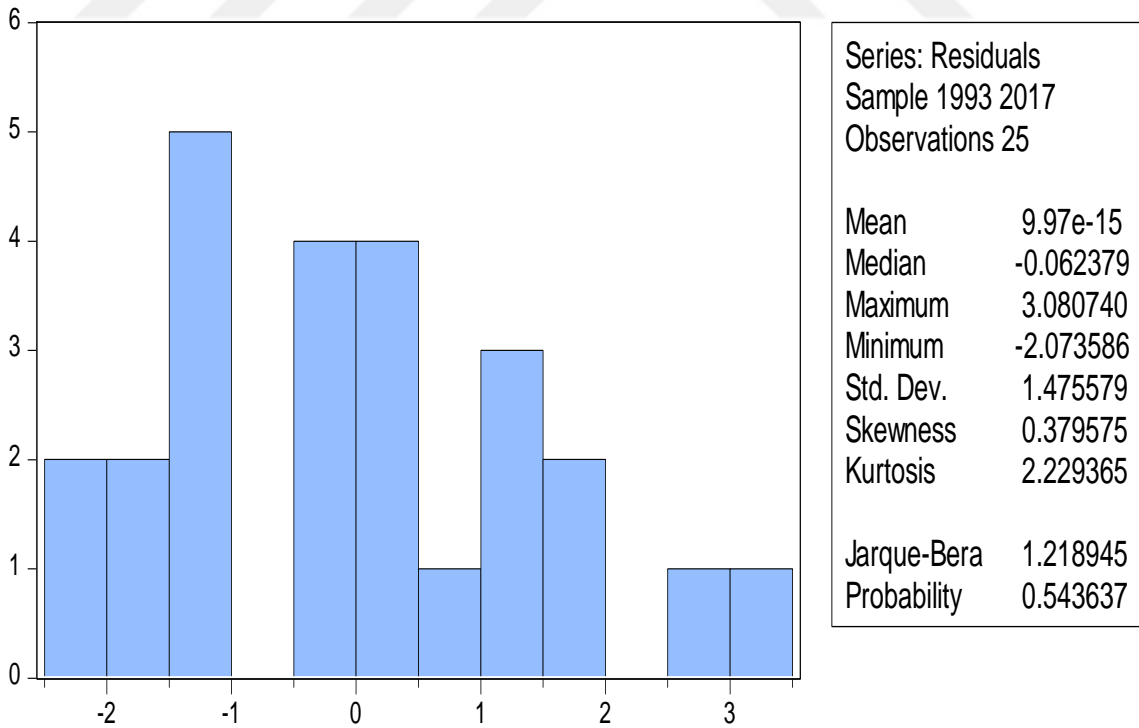
Tablo 22'deki regresyon denkleminde ele alınan bağımsız değişkenler bağımlı değişken üzerinde istatistik anlamlı ve %95 açıklayıcı özelliindedir. Katsayı değerlerine

bakıldığında ITC değişkeni 1 birim arttığında bağımlı değişken 0.80 birim artacaktır. GSYİH 1 birim arttığında bağımlı değişken 0.01 birim azalacaktır. NFS değişkeni 1 birim arttığında bağımlı değişken 0.74 birim artacaktır. Bağımlı değişkeni en çok etkileyen bağımsız değişken 0.80 birim arttırıcı özellik ile ITC değişkenidir.

Modelde F testi $p < 0.05$ olduğundan modelin anlamlı olduğunu belirten H1 hipotezi kabul edilmiştir. Modelin varsayımları sınamaları için ilk olarak normallik varsayımı Jarque-Bera testi ile sınanmıştır ve $p > 0.05$ olduğundan normal dağılımı belirten H0 hipotezi kabul edilmiştir.

Grafik 10. Jarque-Bera normallik testi grafiği

Otokorelasyon sınaması için LM testi uygulanmıştır ve $p > 0.05$ olduğundan otokorelasyon bulunmadığını belirten H₀ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 23. Breusch-Godfrey korelasyon lm test

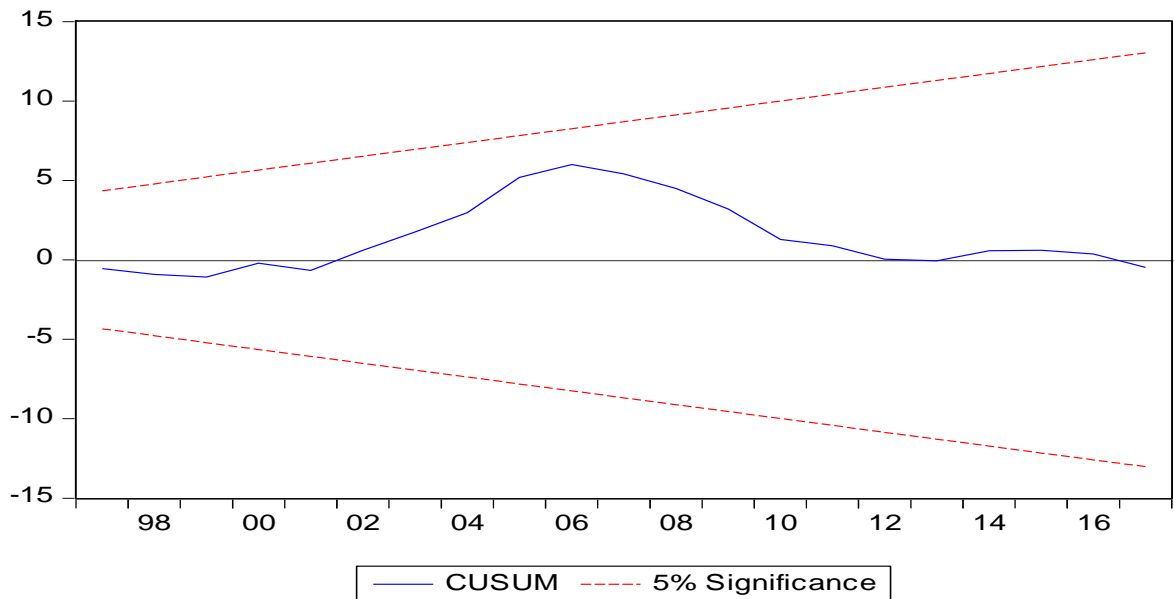
F-statistic	0.584429	Prob. F(2,19)	0.5671
Obs*R-squared	1.448840	Prob. Chi-Square(2)	0.4846

Heteroskedasite probleminin sınanmasında Harvey testi uygulanmıştır ve $p > 0.05$ olduğundan homoskedasiteyi belirten H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 24. Harvey test heteroskedasite test sonuçları

F-statistic	0.975012	Prob. F(3,21)	0.4232
Obs*R-squared	3.056458	Prob. Chi-Square(3)	0.3830
Scaled explained SS	3.395606	Prob. Chi-Square(3)	0.3346

Yapısal kararlılığın belirlenmesinde CUSUM test uygulanmıştır. Grafik 10'da görüleceği üzere güven sınırları içinde bir yapılanma söz konusudur ve yapısal kararlılık sağlanmıştır.

Grafik 11. Cusum testi

Cusum testleri, $y=X\beta+\varepsilon$ formundaki çoklu doğrusal regresyon modelinde katsayıların (β) kararlılığını değerlendirir. Çıkarım, iç içe geçmiş alt örneklerden yinelemeli olarak hesaplanan özyinelemeli artıkların (bir adım ileri standardize edilmiş önceden tahmin edilmiş tahmin hataları) bir toplam veya kareler toplamı dizisine dayanır. Katsayılı sabitliğin sıfır hipotezi altında, dizinin beklenen aralığın dışındaki değerleri modelde zaman içinde yapısal değişiklik olduğunu göstermektedir.

(CUSUM of squares – Ardışık hata karelerinin kümülatif toplamı.)

Cusum test ile doğrusal regresyon modelimizdeki katsayıların (β) kararlılığını değerlendirdik. Alt örneklerden hesaplanan artıkların bir toplam veya kareler toplamı dizisine dayanıp dayanmadığını test ettik.

Ardışık hata kareleri ile hesaplanan bu test ile belli bir güven aralığında modelin hatalarının grafiği çizilerek güven sınırları tespit eder ki bunu tercih ettik. Bu test ile güven sınırları dışına çıktığında yapısal değişiklik olduğuna, çıkılmadığında ise yapısal değişiklik olmadığına karar verilir.

Katsayılı sabitliğin sıfır hipotezi altında, dizinin beklenen aralığın dışındaki değerleri modelde zaman içinde yapısal değişiklik olmadığını gördük. Dolayısıyla yaptığımız modelin kullanılabilir ve uyumlu olduğunu gördük.

Grafiğimizde ise %5 Aralığından sapma olmaması ve değerlerin zamanla değişen işaretli olması yapısal kırılmanın olmadığına işaret etmektedir. Ardışık hata kareleri ile hesaplanan bu test ile belli bir güven aralığında modelin hatalarının grafiği çizilerek güven sınırlarını tespit ettik. Güven sınırları dışına çıkılmadığı için yapısal değişiklik olmadığına karar verdik.

VII. BÖLÜM: SONUÇ

Dünya ekonomisi ve sermaye piyasaları incelendiğinde, son on sekiz yıllık dönem içerisinde, dünya GSYH'lerinin artış gösterdiği ve gelecek yıllarda da aynı eğilimi göstereceği ön görülmektedir. Bu durum değerlendirildiğinde; bu artışın, gelişmiş ekonomilerde ve bilhassa yükselen veya gelişmekte olan ekonomilerde olduğu gözlemlenmiştir.

Makroekonomideki en büyük oyuncular olan şirketler, ulusal ve uluslararası ekonomilere yön verirler. Şirketler, küreselleşmenin etkisiyle artan rekabet koşullarına direnç gösterebilmeli ve stratejilerini buna göre belirlemelidirler.

Uluslararası bu arenada varlıklarını sürdürebilmeleri ve kendilerini geliştirebilmeleri, gelişen teknoloji ve çağdaş yönetim koşullarını yerine getirmeleri ile mümkün olacaktır. Şirketlerin, gelişen ve sürekli değişen bu koşullar altında, varlıklarını uzun yıllar sürdürebilmeleri yapısal özelliklerini koruyabilmelidir.

Dünya genelinde şirketler incelendiğinde, yaklaşık %90'nın aile şirketleri olduğu görülmektedir. Bu yüzden küresel ekonomide, aile şirketlerinin sürekliliği, önem kazanmaktadır. Geçmişten günümüze, varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürebilmiş, asırlık, hatta tarihçesi bin yılı aşkın şirketler bulunmaktadır.

Türkiye'de ki şirket yapıları ele alındığında; dünya genelinde olduğu gibi, yaklaşık %80'nin aile şirketi olduğu gözlemlenmiştir. Bu işletmelerden birçoğu, ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarında, faaliyetlerini başarılı şekilde sürdürmektedir.

Bu çalışma neticesinde aile şirketlerinin günümüz rekabet koşullarında, şirketlerin ekonomik büyüme ve kalıcılık hedefleri için, aile işletmelerinin yapısal özelliklerinden ve makroekonomideki yeri büyük önem tuttuğu tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra kurumsallaşma aşamalarında izlenmesi gereken konular ortaya çıkmıştır. Bu konu da şirketlerde sürekliliğin sağlanabilmesi için bu disiplinlerin birlikte hareket edilmesi gerekliliği ayrıntılı ortaya koyulmuştur.

Küresel ölçüde bir sorun haline gelen şirketlerdeki sürekliliği önümüzdeki yıllarda da önemini koruyacaktır. Sürekliliğin sağlanabilmesi için, kurumsallaşmanın önemi ve bu süreçte izlenmesi gereken yönetsel disiplinlerin önemi kadar şirketlerin alacağı kararları ile makroekonomideki kararların uyumu şarttır.

Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla kabul edilen aile şirketlerinin varlığı, yapısı ve eğilimleri önemlidir. Ayrıca, aile anayasalarının oluşturulması ile ilgili süreç ve dünya genelinde yeni uygulanmaya başlayan, aile konseyleri kararlı bir yapılanmadır.

Aile şirketlerinde sürdürülebilirliği sağlamak hiç de kolay olmamaktadır. Dünyada ömürleri yaklaşık 25 yıl olan aile şirketlerinin, üçüncü kuşağa ulaşma oranı da yüzde 15 civarındadır.

Türkiye’de ise aile şirketlerinin yaklaşık yüzde 40’ı birinci, yüzde 50’si ikinci ve sadece yüzde 13’ü üçüncü kuşakta devam edebilme kararlılığını göstermektedir. Dördüncü kuşağa ulaşanların oranı ise yüzde 2 civarında kalmaktadır.

Aile işletmelerinin yapısal oluşumları genellikle işletmenin sahip olduğu kurum kültürü ile ailenin yaşamsal davranış bütünlüğü, aile kültürünün kurum kültürü ile özdeşleşmiş

olması, gibi birtakım avantaj ve dezavantajlar ile varlığını sürdürmektedir. Bu davranış eğiliminin işletmelerde yapısallığı daha çok işletmenin bulunduğu evreye göre değişiklik göstermektedir.

Kuruluş döneminde kurucu veya diğer aile üyelerinin davranış modelleri büyüme ve olgunlaşma evrelerinde yönetim mekanizmaları değişiklik göstereceğinden işletme ve aile arasındaki bağlar önemli olmaktadır.

Aile işletmelerinde büyümeye paralel olarak işletme fonksiyonları çeşitlenmekte ve karmaşıklaşmakta, ancak bu fonksiyonların belirgin biçimde ayrılmamış olmaları ve tüm yetki ve sorumluluğun sahip yöneticide bulunması nedenleriyle, yönetimin temel fonksiyonları olan planlama, organizasyon, yürütme, koordinasyon ve kontrol faaliyetleri, sahip yöneticinin eğitim, bilgi ve bireysel yeteneklerine dayalı olarak yürütülmektedir.

Sürekli olmayı başaran aile şirketlerinin bir başka özelliği, misyon, vizyon, strateji ve plan geliştirme ve koruma ile ilgili çalışmalar üzerinde de durmalarıdır. Bu işletmenin var olma sebebi olan misyon faaliyet alanının yani üretilecek olan mal ve/veya hizmetin ve satışa sunulacak pazarın belirlenmesini, uzun dönemdeki mali hedeflerin ortaya konulmasını ve temel iş kollarının saptanması ile mümkün olmaktadır.

Yönetimsel organizasyonların yenilenmesi, girişimci veya kurucu olan üyeler genellikle yetki devri veya paylaşımı konusunda tutucu davranışlar, sürekliliği engelleyen sebeplerdendir.

Tutucu davranışların asıl kaynağının kurucu aile fertlerinin işletmeyi çok zor şartlar altında kurmuş ve geliştirmiş olmalarından kaynaklanan duygusal bağlar olduğu görülmektedir.

Şirketin asil kurucularının aşırı duygusallığı bazı kaygılar ile şirket işlerinin planlanmasında yetki devri yapmaması, faaliyetlerin aksayabileceği endişesi, aile bireylerinin birbirine karşı olan yaklaşımları, birer zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşlerler ilgili yapılacak seçimdeki zorluklar, potansiyel yöneticiler arasında yaşanacak olası çekişmeler yönetim devrini zorlaştırmaktadır. Aile işletmelerinde yetki devri veya paylaşımı konusunda kurallar yazılı değildir. Bu kurallar genellikle hiyerarşik yönetimin hakim olduğu aile işletmelerinde yaşlı üye tarafından belirlenmektedir.

İktisadi incelemeler ışığında aile işletmelerinin yapısal özellikleri ve yönetsel eğilimleri incelenmiştir. İşletmelerde sürekliliğin sağlanması iki konunun da irdelenmesi ve bütünlüğü ile gerçekleşecektir.

Sürekliliğin sağlanması için işletmeler klasik yönetim anlayışından çağdaş yönetim anlayışına geçmeleri gereklidir. Stratejik yönetim modelleri ile işletmelerde planlama, koordinasyon, denetim, örgütsel organizasyon gibi içsel dinamikler daha etkin oluşturulabilmekte ve yönlendirilebilmektedir. Böylelikle küresel pazarlarda işletmeler sürdürülebilir bir büyümeye giden yolları takip edebilecektir.

Bu araştırmaya esas çalışmada aile işletmelerinin makroekonomi içerisindeki önemi ve etkileşiminin incelenmesi ile Türkiye’de 1993-2017 yılları arasındaki en büyük 500 işletme içerisindeki aile işletmeleri dayalı olarak yapılan tespitler aile işletmelerinin

ciroları toplamının; tüm işletmeler ciroları toplamı, Türkiye GSYH ve Türkiye nüfus değerleri arasındaki etkileşim olduğu ortaya koyulmuştur.

Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler için model kurulmuş ve bu model test edilerek aile şirketlerinin makroekonomiye etkisi, nüfus ile ilişkisi ve de diğer şirketlerle ilişkisi ortaya çıkarılmıştır.

Ülkemiz ağırlıklı KOBİ'lerinin büyük kısmı aile işletmelerinden oluşmasına göre analizlerde veriler kullanılmıştır. Bunun sebebi ise aile işletmeleri hem mülkiyetin kendilerinde olduğu hem de akrabalık ilişkilerinin hakim olduğu işletmeler olmasındandır.

Aile işletmeleri sadece ekonomik yönüyle incelenen işletmeler değildir. Aynı zamanda da aile ve akrabalık gibi yakın toplumsal ilişkileri barındırmasından dolayı sosyolojik bir bakışla da incelenmesi gereken örgütlerdir.

Aile işletmeleri özellikle milli gelire katkıları, toplumsal açıdan önemli bir denge unsuru olmaları ve bölgeler arası kalkınmayı sağlamadaki rolleri gereği çok ciddi şekilde araştırılması, bilgilendirilmesi, yönlendirilmesi, devamlılıklarının sağlanması ve daha başarılı hale getirilmesi gereken örgütler olduğu görülmüştür.

Aile işletmelerinin GSYH, Nüfus ve diğer işletmeler arasındaki ilişkide sadece GSYH üzerinde ki etkisinin negatif olduğu yani, aile işletmelerinin cirosuna GSYH'nin bükürmesinin hiç bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında aile şirketleri nüfustaki gelişmeler ile diğer şirketlerdeki gelişmeler ile pozitif etkileşim hali görülmektedir.

KAYNAKLAR

Açba, S. (2004). *Osmanlı Devletinin Dış Borçlanması*. İstanbul: Vadi Yayınları

Akbulut, A. (2013). *Aile Şirketlerinde Sürdürülebilirliğin Kurumsallaşma Bağlamında İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı

Akdemir, A. (2008). *Vizyon Yönetimi*, Bursa: Ekin Yayınevi

Ateş, Ö. (2003). *Aile Şirketlerinde Değişim Ve Süreklilik Anlayışı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı

Baraz, B. (2004). *Yönetim Kurullarının Kurumsal Yönetişim Açısından Kritik Önemi: Eskişehir’de Bir Araştırma, 3.Ulusal Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Becker, G. S., Murphy, K. M, Tamura R. (1990). *Human Capital, Fertility, and Economic Growth*. , Univeristy of Chicago: Journal of Political Economy

Bilgiç, E. (1963), *Eski Mezopotamya Kavimlerinde Kanun Anlayışı ve An’anesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi

Chua, J.H. , Chrisman, J. J. , Sharma P. (1999). *Defining the Family Business by Behavior*. Entrepreneurship Theory and Practice

Dil, E. (2019). *Türkiye’de Uzun Ömürlü İşletmeler: Kim? Nerede? Ne Yapıyor?* Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Uluslar Arası Ticaret Bölümü, İşletme Fakültesi.

Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni. (2018). Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Ve Bütçe Başkanlığı, Ekonomik Modelleme Ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü, Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Araştırmaları Dairesi

Eker, A. ve Meriç, M. (2000). *Devlet Borçları.* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Erdoğan, İ. (1997), *İşletmelerde Davranış.* İstanbul: Dönence Basım ve Yayın

Gür, A. (2011). *Profesyonel Yöneticilerin Aile Şirketlerinin Kurumsallaşmasına Etkisi: Bir Uygulama.* İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı

Günay, A. (2014). *Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma: Isparta iş adamı dernekleri üyeleri üzerine bir araştırma.* Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı

Günver, B. A. (2002). *Aile İşletmelerinin Yapısı ve Geleceği-Türk İşletmelerinin Gelecek Kuşak Yöneticilerinin Önemli Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma.* İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları

İçin, İ. (2008). *Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma Ve Yönetim Ve Konuya İlişkin Bir Araştırma.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İşletme Yönetimi ve Organizasyon Bilim Dalı

Kobanoğlu, M. S. (2013). *Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma Düzeyi İle Stratejik Yönetim Ve İnsan Kaynakları Yönetimi uygulamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Erzurum Alt Bölgesinde Bir Uygulama.* Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı

Koçel, T. (2004). *Önsöz ve Sunuş, 1. Aile İşletmeleri Kongresi-Kongre Kitabı*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları No: 40

Kurnaz, Ö. (2009). *Türkiye’de Enflasyon Ve Büyüme İlişkisi 1987-2006 Dönemi*. Manisa: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı

Leenders, M. ve Waarts, E. (2001). *Competitiveness of Family Businesses: Distinguishing Family Orientation and Business Orientation*. University of Rotterdam

Mateer, D. ve Coppock, L. (2014). *Principles of Economics*. New York: W.W. Norton.

Memiş, E. (2002). *Eski Çağda Türkler*. Konya: Çizgi Kitapevi

Onuncu Kalkınma Planı. (2013). Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı

Özuysal, H. D. (2006), *Aile Şirketlerinin Kurumsallaşmasında Aile Anayasasının Önemi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Olson, P. D. , Zuikera, V. S. , Danesa, S. M. , Staffordb, K. , Heckc, R. K. Z. , Duncan, K. A. (2003). *The impact of the family and the business on family business sustainability*, Journal of Business Venturing

Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (2001). *Örgütsel Psikoloji*. Bursa: Ezgi Kitabevi

Sargut, A. S. (2010). *Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim*. Ankara: İmge Kitabevi

Smith, A. (2007). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Edited by S. M. Soares. MetaLibri, Digital Library

Somayeh, S. (2013). *Aile Şirketlerinin Yönetimi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim Dalı

Telatar, O. M. ve Terzi, H. (2010). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 2

Turhan, M. (2011). *İş Dünyasında Başarı Faktörleri*. İstanbul: Beta Yayınevi

Turhan, M. (2014). *Ekonomik Gelişmeler Işığında Bankalarda Örgütsel Yönetim*. İstanbul: Beta Yayınevi

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, Sekizinci Baskı, (1998). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi

Uluslararası Ekonomik Göstergeler. (2014). Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı

Ünsal, E. M. (2009). *Makro İktisat*. Ankara: İmaj Yayıncılık

Yaşa, E. (2006). *Aile Şirketlerinde Kurumsallaşma, Mersin İli Aile Şirketlerinin Kurumsallaşma Konusundaki Tutumları Ve Düşüncelerini Belirlemeye Yönelik Bir araştırma*. Mersin: Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı

Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı. (2018, 11 Kasım). Erişim Adresi:

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr>

Kongo Gumi. (2018, 12 Kasım). Erişim Adresi: <http://www.oldest.org/technology/companies/>

The Oldest Companies Still Operating Today. (2018, 15 Kasım). Erişim Adresi:

<https://www.worldatlas.com/articles/the-oldest-companies-still-operating-today.html>

List of Oldest Companies. (2018, 20 Kasım). Erişim Adresi:

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_oldest_companies

Global Family Business Index. (2018, 9 Aralık). Erişim Adresi:

<http://familybusinessindex.com>

Turhan M. (2018, 15 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.dunya.com/gundem/aile-bireylerinin-kendi-isletmelerinde-istihdami-nasil-olmali-haberi-124953>)

Aile Şirketleri. (2018, 18 Aralık). Erişim Adresi: <http://www.fortuneturkey.com/aile-sirketlerinde-basarinin-formulu-kurumsallasma-39922>

Osmanlı Seceresi. (2018, 20 Aralık). Erişim Adresi:
(<http://www.ttk.gov.tr/tarihveegitim/osmanli-seceresi/>)

Family Business. (2018, 24 Aralık). Erişim Adresi: www.forbes.com/sites/chasewithorn

Aile Şirketleri ve Kurumsallaşma. (2019, 7 Ocak). Erişim Adresi:
<http://selimyazici.com.tr/category/aile-sirketleri-ve-kurumsallasma/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://karacabeyhamami.com.tr/tarihce/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.agahamami.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kursunluhan.com/#tarihce>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.gedikpasahamami.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:
<http://www.galatasarayhamami.com/hammam/tarihcemiz-2/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://veznecilerhamami.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kocamustafapasahamami.com/anasayfa>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.agahamam.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://tarihimerkezevendihamami.com>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.ayasofyahamami.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<https://www.suleymaniyehamami.com.tr/information.asp?lang=tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim

Adresi:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/manisa/kulturenvanteri/husrev-aga-hamami>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.cenkerli.org/component/content/article/16-erzurum/146-han-ve-hamamlar-erzurum>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.cemberlitashamami.com>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.cenkerli.org/component/content/article/16-erzurum/146-han-ve-hamamlar-erzurum>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.tahmiskahvesi.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.cinilihamam.com/tarihce/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.cenkerli.org/component/content/article/16-erzurum/146-han-ve-hamamlar-erzurum>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://hacikadinhamami.com/index.php/about-2/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.cagalogluhamami.com.tr/history>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.hacibekir.com/Kurumsal/4257/hacibekir>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.mehmetefendi.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.cenkerli.org/component/content/article/16-erzurum/146-han-ve-hamamlar-erzurum>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.cenkerli.org/component/content/article/16-erzurum/146-han-ve-hamamlar-erzurum>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://sekercafererol.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.smartbeyoglu.com/firma/19691/burc-lebon-pastanesi.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://kurumsal.karakoygulluoglu.com/our-history/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://hacibenlioglu.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.beyazfirin.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kebapcikadir.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://petek.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://obmuze.com/#kronolojik>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.bplas.com.tr/corp.aspx?cID=2>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.silkar.com>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.yasardondurma.com/tarih.php>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.hafizmustafa.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://gungenci.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://altansekerleme.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.iskender.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.malatyapazari.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.ihsankurukahvecioglu.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.sabuncakis.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.vefa.com.tr/index.php?dil=tr&sayfa=uretim>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.komili.com.tr/html/general/komili.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.meyer.com.tr/meyer-tarihce.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.pirge.com/en/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.hamamcioglu.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.sarsilmaz.com/tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.helsan.com/tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.saffetabdullah.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.boybeyi.com/hakkimizda.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.cemilzade.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.akmanoglu.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.helvacinecmi.com.tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.cogenler.com/tr/kurumsal>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.alikoka.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.evliyazadezeytinyagi.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.imamcagdas.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://haciabdullah.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<https://www.ziraatbank.com.tr/tr/bankamiz/hakkimizda/bankamiz-tarihcesi>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.aktepezeytin.com.tr/sayfa/hakkimizda>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.tevfikaydin.com.tr/tr/100-yillik-marka-4.htm>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.yildizentegre.com/tr/hakkimizda>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.lezzetkebab.com/hakkimizda>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.perapalace.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://serefburyan.org/asirlik-buryanci-haci-seref-usta/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.eceajandasi.com/tarihce.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://tuzcuogluvedenevenakliyat.com.tr/about-us/history>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kanlicayogurdu.com>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.beslerkofte.com/hikayemiz/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kutmansaraplari.com/en>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim

Adresi:<http://www.konyalilokantasi.com/konyali1897/topkapi-konyali1897.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.helvacioglu.com.tr/index.php?id=about>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.panosarapevi.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.midaszeytinyagi.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.londrahotel.net>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.meshurfilibekoftecisi.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: http://teksima.site/?page_id=72&lang=tr

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.sariyerborek.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.tarihisafameyhanesi.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.rebul.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://hamidiye.istanbul/history>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://ozsumergida.com.tr/hakkimizda/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.abalioglu.com/tarihce>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.sirmakes.com.tr/sirmakes-su.php>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.aligalip.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.emgenoptik.com/tarihce.asp>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.arkas.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://gurcuoglu1902.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.erishelva.com.tr/en/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.iemenarini.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.sanko.com.tr/tr/sanko-tarihcesi.aspx>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.onbasilar.com.tr/Cms.asp?ID=25>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.arispirilanta.com/kurumsal/hakkimizda>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kositassigorta.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.koska.com.tr/hakkimizda/1907den-gunumuze-koska-tarihi>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.hacilevent.com/sayfa/biz-kimiz/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.hacisukru.com.tr/hakkimizda.php>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.splendidhotel.net>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kazancilaradana.com/kurumsal.aspx#>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.ilancilik.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.muftuoglugludaphne.com/hakkimizda.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.apikoglu.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.aslancimento.com.tr/en/about-us/about-aslan-cement>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.bilol.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.develi1912.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.selin.com.tr/Hakkimizda>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.abdiibrahim.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.deris.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://asritursucu.com/hakkimizda>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.huglu.com.tr/kategori/hakkimizda>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: www.davutselim.com.tr

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.yenigungida.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.tecdegroupp.com/tarihce>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kemalkukrer.com.tr/html/kurumsal.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://karavelioglu.com.tr/history/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.zeytinyagci.com/mailesi.asp>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.karaca.com.tr/hakkimizda.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.incideri.com/kurumsal/hakkimizda>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.dedeman.com.tr/EN/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.yeniadana.net/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.aksam.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://ordekciogluholding.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kifidisdukkani.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.fehmilokantasi.com/en/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://sultanahmetkoftecisi-muenchen.de/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.librairiedepera.com/en/about-us>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.hacifadilogullari.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.helvacizade.com/>

<http://www.kordonciyan.com.tr/hakkimizda.asp>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.ulusoy.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://ikbalgida.com/kurumsal/tarihce/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://afsaroglu.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.eyupsabrituncer.com/tarihce>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kamilkoc.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.mn.com.tr/tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://baylangida.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.sakipaga.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.sahinsucuklari.com.tr/Kurumsal>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://karakoybalikcisi.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.begendik.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.hatemoglu.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.konakoglu.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim

Adresi:http://www.mazlumseker.com.tr/hakkimizda_mazlum_sekerleme_tozlu_cami_yani_lokum_cikolata_seker.php

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.elitcikolata.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.1924istanbul.com/tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.isbank.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.imamoglusucuklari.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.balyem.com.tr/yircali-holding/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.akgunkiremit.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.yesilgiresun.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.zeynel.com.tr/tr/zeynel-1925>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.altiniskuyumcu.com.tr/kurumsal.asp>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.sabanci.com>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.yasincakirun.com/index.asp>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.anadolusigorta.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.pandeli.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.zeyneller.com/kurumsal>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.doluca.com/en/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.arabaga.com.tr/#4>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.koc.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://tr.mondelezinternational.com/Kent>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.oguzlaryem.com.tr/index.php?bolum=kurumsal>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kilicoglu.com.tr/90yil/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.remzi.com.tr/anasayfa>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.inkilap.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.evyap.com.tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.tahinciogluholding.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.cici.com.tr/hakkimizda.aspx?pageID=105>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.yasar.com.tr/tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.balikcisabahattin.com/>

(2019, 25 Ocak):

http://www.kocorestaurant.net/www/default.asp?page=content&content_id=70

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

https://www.tarihisariyermuhallebicisi.com.tr/?page_id=7

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.guzelyurtrestaurant.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: http://www.aliraif.com.tr/aris_hakkinda/tanitim.aspx

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kofteciramiz.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://ciftkaplan.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://unlupastirma.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.munirsahin.com.tr/en/default.aspx>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kavaklidere.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <https://namlipastirma.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.recepoglu.com.tr/kurumsal.html>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.fuatpasa.com.tr>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.demircioglugida.com.tr/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kafkas.com/>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<http://www.uludagicecek.com.tr/hakkimizda/uludag-icecek.aspx>

Tarihçe. (2019, 25 Ocak). Erişim Adresi:

<https://www.kalkavandenizcilik.com/tarihce.html>

Hammurabi. (2019, 12 Mart). Erişim Adresi:

<https://www.tarihbilimi.gen.tr/makale/hammurabi-kanunlari/>

Aile Şirketleri. (2019, 12 Mart). Erişim Adresi: <http://www.ilhamifindikci.com/haftanin-makalesi/aile-sirketleri /icerik2>

ÖZGEÇMİŞ

Sinan DEMİRCİOĞLU

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi: 05.02.1988
Doğum Yeri: Erzurum
Medeni Hali: Bekâr

Adres: Teknik Yapı Concord Sitesi,
A blok Daire: 223 Kadıköy/ İstanbul

DENEYİM

2017 - (İstanbul)
Polat Yol Yapı (Genel Merkez)
İş Geliştirme Uzmanı

2016 – 2017 (Azerbaycan)
Polat Yol Yapı
Proje Müdür Yardımcısı

2015 – 2016 (Azerbaycan)
Polat Yol Yapı
Teknik Ofis Müdürü

2013 – 2015 (İstanbul)
Polat Yol Yapı (Genel Merkez)
İhale ve Teklif Hazırlama Mühendisi

EĞİTİM

2014 - 2015
İstanbul Okan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü - Mühendislik Yönetimi
Yüksek Lisans

2010 - 2014
İstanbul Okan Üniversitesi Mühendislik Fakültesi – İnşaat Mühendisliği (İngilizce)
Lisans

2002 - 2006
Erzurum Lisesi

1994 - 2002
Sabancı İlköğretim Okulu